

3. Szexuális bűncselekmények

Haller József – Fogarasi Mihály – Farkas Johanna

3.1. A problémakör keretei

A múlt század 70-es éveinek elején Richard Green (GREEN 1972) harcot indított a DSM-II-ben megfogalmazott állítás ellen, amely szerint a homoszexualitás mentális zavar. A harcot a közvélemény (LAMBERG 1998) és számtalan tudós kollégájának (STEVENS–HALL 1991; SPITZER 1981) hathatós közreműködésével megnyerte. Egy jóval későbbi munkájában, amelyben a pedofília mint mentális zavar státusát kérdőjelezte meg, ezt a korábbi győzelmet a tudomány és demokrácia „fegyverrel kikényszerített házasságának” minősítette (GREEN 2002). Ma már nem kétséges, hogy az azonos neműek szexualitása nem akadály a boldog, egészséges és termékeny életnek, és e nemi orientáció képviselői jól működnek a szociális és személyes kapcsolatok minden területén. Más szóval: a homoszexualitás nem teljesíti a mentális zavarok alapvető kritériumát, az életvezetési problémák megjelenését, így nem minősíthető mentális zavarnak.

A DSM csak lassan jutott el jelenlegi álláspontjához, de ma már a szexuális orientáció egyetlen formáját sem minősíti mentális zavarnak (DRESCHER 2015), még a gyermekek iránti szexuális vonzódást sem, amíg megmarad a vonzódás szintjén. Ahhoz, hogy egy lelki állapot pszichiátriai zavarnak minősüljön, teljesítenie kell a mentális zavarok fő kritériumait, köztük azt, hogy életvezetési zavarokat okoz. Így például a transzvesztitizmus a DSM-ben csak akkor minősül zavarnak, ha a „[f]antáziálás, nemi késztetés és viselkedés klinikai értelemben jelentős stresszt okoz, vagy hátráltatja az érvényesülést a szociális vagy munkahelyi környezetben, vagy az élet más fontos területén” (American Psychiatric Association – a szerző fordítása). Tehát nem az orientáció a zavar, hanem a lelki probléma, amelyet okoz.

A szexualitás kérdése félreértésekkel, tabukkal és történelmi tévedésekkel terhelt fejezete a pszichológiának és pszichiátriának, ami kihatással van arra is, ahogy a szexuális bűncselekményeket kezeljük. A témakör bonyolultságának szemléltetésére hoztuk fel a homoszexualitás és általában véve a nemi identitás kérdését. A szexuális orientáció szokásostól eltérő formáit a 19. századi Európában még büntettnek tekintették, és egyes országokban annak tekintik ma is (DE BLOCK – ADRIAENS 2013), de a világ országainak többségében ma sem nem büntett, sem nem zavar, hanem a szexualitás egészséges formája. Vannak azonban a szexuális orientációnak olyan esetei is, amelyek bűnelkövetési veszélyeket rejtenek magukban, olyanokat, amelyek a társadalom legvédtelenebb tagjait veszélyeztetik, nevezetesen a gyermekeket. Ez egy társadalmi léptékű konfliktust körvonalaz: ellentétbe kerülhet az emberi szabadság és a társadalom biztonságos működésének kérdése. Ez megosztja azokat,

akik a szexuális bűncselekményekkel foglalkoznak, és olyan álláspontok kialakulásához vezet, mint Richard Green második „harca”, amely ezúttal a pedofília természetességének elismertetésére irányul (GREEN 2002). A továbbiakban ezt a konfliktust szem előtt tartva, és a nézetütközéseket nem elhallgatva tárgyaljuk majd a szexuális bűncselekményeket, folyamatosan beemelve a diskurzusba a mentális zavarok kérdéskörét is.

3.2. Parafiliák

3.2.1. Értelmezés és a parafiliák rövid bemutatása

A *parafília* kifejezés szexuális vonzalmat jelöl olyan tárgyak, helyzetek, lények vagy emberek iránt, amelyek/akik iránt az emberek többsége szexuálisan közömbös. A DSM-5 nyolc olyan parafiliát tart nyilván, amelynél a szexuális vonzalom tárgyát megnevezik, és kettő olyat, amelyeknél nem, de amelyeknél hangsúlyozzák a parafiliás jelleget. Az alábbiakban felsoroljuk, és röviden leírjuk ezeket a parafiliákat; bűnelkövetési vonatkozásait ezt követően tárgyaljuk. Mielőtt erre rátérnénk azonban, fontos kihangsúlyozni, hogy minden parafiliával kapcsolatos diagnózis alapvető követelményei a következők: az alany nagykorú; az állapot tartós (minimum hat hónapig fennáll); a szexuális késztetés tettekben is megnyilvánul; a vonzódás tárgya akarata ellenére vonódik be az eseménybe; az állapot *erős* stresszt vagy *jelentős* életvezetési zavart idéz elő. A DSM-5 által felsorolt parafiliák a következők.

- Vojörizmus (kukkolás) (DSM-kód: 302.82): mások meztelensége vagy szexuális tevékenysége által kiváltott szexuális izgalom. Gyakorisága meglehetősen magas; 12% a férfiaknál és 4% a nőknél. A tipikus kukkoló fiatal férfi, akinek társadalmi státusa alacsony, és hajlamos kisebb bűntettek elkövetésére is (SMITH 1976).
- Exhibicionizmus (magamutogatás) (302.4): a meztelen test vagy a nemi szervek felfedése mások előtt. A férfiaknál gyakorisága 4–5%, nőknél ennek fele. A magamutogatók néha nyilvánosan vagy rejtetten önkielégítést is végeznek a tett helyszínén, testük megmutatását általában szexuális felajánlkozásnak is szánják, ugyanakkor hajlamosak prostituáltak szolgáltatásait igénybe venni, és obszcén telefonhívásokat kezdeményezni (FREUND–WATSON–RIENZO 1988). Terjed az interneten is mint egyfajta „bátorságigazoló” tevékenység, aminek nincs feltétlenül köze a zavarhoz (MATT 2016).
- Frottőrizmus (302.89): nemi szervek élvezetet szerző hozzádörgölése másokhoz, nyilvános helyeken, ruhán keresztül. A DSM-5 szerint gyakorisága igen magas, 30% körüli, és általában együtt jelentkezik más parafiliákkal. Sokan a felfokozott nemi vágy egyik megnyilvánulásának tartják (JANSSEN 2018).
- Szexuális mazochizmus (302.83): kínzás elszenvedésének élvezete szexuális aktus közben. Gyakorisága 2% körül mozog. Általában az énkép korai sérüléséből és az erőszakos szülői magatartásból vezetik le, és védekező mechanizmusnak tartják, amely során az alany a kontrollálható és enyhe szenvedéssel próbálja kivédeni a súlyosabb és kontrollálhatatlan szenvedést (BÉKÉS–PERRY–ROBERTSON 2017).
- Szexuális szadizmus (302.84): a partner kínzásának élvezete szexuális aktus közben. A pedofiliát leszámítva ez a legtanulmányozottabb parafília, mivel *látszólag* kapcsolatban van a szexuális erőszakkal. A szexuális erőszakot elkövetőknek azonban

csak töredéke szenved ettől a parafiliától. A szexuális erőszakkal ellentétben, ahol az erőszak célja a nemi partner ellenállásának megtörése (mint proaktív erőszakos tett), a sadisták saját nemi kielégülésük érdekében kínozzák partnereiket (FRANCES–WOLLERT 2012). A szexuális sadizmus többnyire csak a pszichopátiás tulajdonságokkal karöltve vezet szexuális erőszakhoz (lásd alább).

- Pedofília (302.2): lásd külön fejezetben.
- Fetizizmus (302.81): tárgyak iránti szexuális vonzalom. A lakosság 2–3%-ánál gyanítható, csaknem kizárólag férfiaknál. Leggyakoribb célpontjai a női ruhák vagy cipők; néha a szexuális aktus kísérőjelensége, amely fokozza vagy lehetővé teszi a kielégülést (CERNOVSKY 2016).
- Transzvesztitizmus (302.3): szexuális élvezet, amelyet az ellenkező nem ruháiba való öltözés vált ki. Lehet a fetizizmus egyik altípusa (BLANCHARD 2010) vagy a transzszexualizmus egyik megnyilvánulási formája (PARHI 2018). A transzszexualizmus a nemi identitás problémája körül forog; azt az ütközést fogalmazza meg, amely a biológiai és pszichológiai nem között áll fenn. A DSM-5 a transzvesztitizmust és transzszexualizmust nem, csak az azokkal járó nemi elégedetlenség pszichikai tüneteit tartja mentális zavarnak.
- Más specifikus parafiliás zavar (DSM-kód: 302.89): a fentiekől eltérő tárgyú parafília (például zoofília: állatok által kiváltott szexuális izgalom).
- Nem-specifikus parafiliás zavar (DSM-kód: 302.9): a fentiek egyikébe sem sorolható, ugyanakkor a vonzódás tárgya szokatlan.

3.2.2. Bűnelkövetési vonatkozások

Ha figyelmesen elolvassuk a parafiliák általános kritériumait, azonnal feltűnik, hogy ha a diagnózis felállítható, a bűnelkövetés tényállása is fennforog; ha a diagnózis nem állítható fel, bűnelkövetésről sem beszélhetünk. Példaként: ha valaki szolgáltatásként vásárol meg egy szadomazochista nemi aktust, vagy párjával egyetértésben él vele, nem teljesül a diagnózis negyedik feltétele, mert a partner szabad akaratából vesz részt az eseményben. Az életvezetési problémák is csekélyek, ha a tevékenység üzleti vagy párkapcsolati keretek között marad, ha pedig a negyedik és ötödik kritérium nem teljesül, már szexuális orientációról beszélünk. Ez a megállapítás, kisebb-nagyobb léptékű átfogalmazással (a pedofiliát kivéve), minden parafiliára igaz. Kölcsönös megegyezésen alapuló cselekvés esetén ugyanakkor bűnelkövetésről sem beszélhetünk. A szexuális orientációt a Btk. nem sorolja fel a büntetendő cselekmények között. Ellenkezőleg, a szexuális irányultság okán történő megfélemlítést vagy zaklatást tekinti bűncselekménynek (Btk. 143. §, 216. §, 332. § c). Amikor viszont a parafiliás zavar negyedik kritériuma teljesül (valakit akarata ellenére vontak be egy szexuális tartalmú cselekménybe), már büntettről beszélünk. Magát a büntetést viszont az ötödik kritérium teljesülésének tekinthetjük, hiszen az ítéletek kétségtelenül életvezetési zavarokhoz vezetnek.

A parafiliák esetében (a pedofiliát kivéve) tehát a kórkép és a büntethetőség egybeesik, de a büntett minősítése nem túlságosan súlyos, mert alapesetben (csak) szeméremszétsértésnek minősül. Ez alól csak a szexuális sadizmus képezhetne kivételt, bár a Btk.-ban csak a szexuális kényszerítés fogalma szerepel több helyen, a szex közbeni fájdalom okozását – mint

a kielégülés elérésének eszközét – nem tárgyalja. A kutatási eredmények azonban arra utalnak, hogy a parafilias zavaroktól szenvedők – beleértve a szadizmust, de kivéve a pedofiliát – nem hajlamosabbak szexuális bűncselekmények végrehajtására, mint azok, akik nem mutatják a parafilák jeleit (SMALLBONE–WORTLEY 2004). Ez a megállapítás talán furcsának tűnhet a szexuális szadizmus esetében, mert egyrészt ennek a parafilának lényege a fájdalom okozása, másrészt nem kevesen vannak azok, akik a szadizmust a szexuális erőszak fontos kockázati tényezőjének tekintik (LANGEVIN–CURNOE 2014). Fent azonban már tisztáztuk, hogy a szexuális erőszak és a szadizmus motivációja különbözik. A fájdalom okozása önmagában nem azonos a szexuális szadizmussal (FRANCES–WOLLERT 2012). Ez csak akkor jelent szexuális bűnelkövetési kockázatot, ha pszichopátiás tulajdonságokkal társul (NITSCHKE et al. 2012), sőt a bűnelkövetésben az elsődleges tényező a pszichopátia, és a szexuális szadizmus csak mint következmény vagy társult tulajdonság jelenik meg (MOKROS et al. 2011). A fentiek magyarázzák a parafilák bemutatásának vázlatosságát ebben a fejezetben.

3.3. Pedofília és gyermekek elleni szexuális erőszak

3.3.1. A mentális zavar

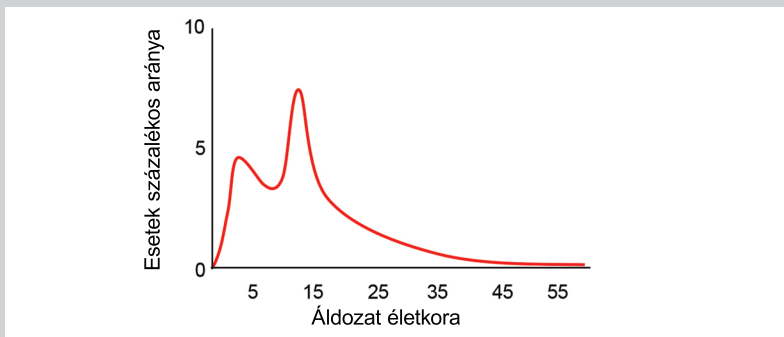
A DSM-5 mentális zavarként definiálja a pedofiliát, amelynek tünetei (rövidítve) a következők: (1) szexuális vonzalom 13 éves vagy fiatalabb gyermekek iránt. (2) Szexuális közeledés gyermekekhez, vagy erős fizikai és/vagy pszichikai stressz a vágyak elfojtása nyomán, ami nehézséget okoz az emberi kapcsolatokban. (3) Az alany legalább 16 éves, és legalább 5 éves korkülönbség van közte és vágyainak célpontja között. A kézikönyv szerint a kamaszkor végén (például 18 éves korban) valaki szexuális kapcsolatot létesíthet 12–13 éves gyerekekkel anélkül, hogy pedofilnak minősülne – vagyis ennél a korcsoportnál a korkülönbség akár 6 év is lehet. A kézikönyv megkülönböztet kizárólagos és nem kizárólagos pedofiliát, és ezeken belül három altípust: a homo-, hetero- és biszexuális vonzódást.

A DSM-5 ugyanakkor elkülöníti a szexuális orientációt és a pedofil zavart; az előzőt a fantáziálásához, az utóbbit a tevőlegesen végrehajtott szexuális cselekményhez köti. Végezetül: itt is érvényesül az időbeli tartósság kritériuma: az (1) tünetnek legalább fél évig fenn kell állnia, ami kizárja a múlt impulzusok alapján történő beskatulyázást.

Életkor és szexuális preferenciák

A pedofília a szokásostól eltérő életkor-preferenciáknak csak az egyik típusa. A nemi preferenciáknak a következő életkori osztályait lehet elkülöníteni a szexuális vonzalmat kiváltó személy életkora szerint (SETO 2017): *nepiophilia*: csecsemők – „tötyögők”, *pedophilia*: kamaszkor előttiek, *hebephilia*: kamaszkorúak, *ephebophilia*: szexuális éréshez közeledők, *teleiophilia*: 20–30 év körüliek, *mesophilia*: 40–50 év körüliek, *gerontophilia*: 50–60 év körüliek. A nemi preferencia ilyenszerű felosztása természetesen csak akkor érvényes, ha a partnerek között jelentős életkorkülönbség van (a gerontofília például fiatalok idősekhez való vonzódását jelöli). Az életkorban összeillők vonzódása nem szerepel a listán.

A fenti típusok mindegyike előfordul a bűnügyi statisztikákban (3. ábra).



3. ábra

A nemi erőszak megoszlása az áldozat életkora szerint az Amerikai Egyesült Államokban

Megjegyzés: Az 5. életév körüli csúcs a pedofiliának, a 15. életév körüli a hebefiliának felel meg.

Forrás: SNYDER 2000

3.3.2. A jogi értelmezés bugyrai

A pedofília szakirodalmának van egy olyan vonulata, amely kétségbe vonja, hogy a pedofília mentális zavarnak – esetlegesen büntettnak – minősülne pusztán azért, mert az elkövető szexuálisan közeledett a gyermekhez. Az álláspont lényege, hogy a gyermek alkalmas arra, hogy beleegyezzen a szexuális cselekménybe, így a kapcsolat kölcsönös megegyezésen alapul. Nemi orientációnak kell tekintenünk, és nem a diagnózisnak vagy büntettnak.

Az álláspont érvei a következőképpen foglalhatók össze. (1) A naptári és biológiai életkor eltérhet egymástól; ennek következtében a gyermek, pusztán életkora miatt nem feltétlenül „ártatlan”, és rendelkezhet szexualitással. (2) A jogi felelősség életkorhatárát a legtöbb országban 13 éves kor *alatt* állapítják meg. Ha a gyermek felelőssé tehető egy büntetért, akkor el kell ismernünk a szexuális döntéshez való jogát is (KLEINHANS 2002). (3) A felnőtt és a gyermek közötti szexuális kapcsolatok sok kultúrában megengedettek (például Észak-Afrikában, Polinéziában, a Hawaii-szigeteken, Új-Guineában); sőt, a gyermek ilyen kapcsolatok révén válik felnőtté (BAUSERMAN 1997). (4) Normálisnak tekintett férfiaknak csaknem felét szexuális izgalomba hozták gyermekkorú lányok erotikus fotói (QUINSEY et al. 1975), vagyis a jelenség túlságosan elterjedt ahhoz, hogy zavar legyen.

Sokan úgy gondolják, hogy a pedofília diagnózisa és a gyermekekkel folytatott nemi aktus kriminalizálása a „nyugati” erkölcsi normákból vezethető le, nem támasztható alá sem pszichiátriai, sem jogi érvekkel, ezért szükséges az újragondolás (HARRISON–MANNING–MCCARTAN 2010).

Nem tagadható, hogy a pedofília DSM-5 szerinti meghatározása buktatókkal terhes, és az sem, hogy a szakemberek között e tekintetben véleménykülönbségek vannak évtizedek óta (ARAJI–FINKELHOR 1985; SCHAEFER et al. 2010). Ez minden mentális zavarral így van; a DSM sokat fejlődött első kiadása óta, és valószínűleg még sokat is fog. Ezen a pusztán elméleti megállapításon túl azonban könnyen kimutatható, hogy a fenti érvrendszer minden pontja hibás.

A biológiai érettség valóban eltérhet a naptár szerinti érettségtől: könnyen előfordulhat, hogy egy 15 éves fiatal „ártatlanabb”, mint egy 13 éves gyermek. A pedofília azonban nem ilyen finoman mozog az életkorok mentén. Olyan pedofiloknál, akik még nem váltak bűnelkövetőkké, a szexuális vonzalom gyakran 10 év alatti (GREENBERG–BRADFORD–CURRY 1995), sőt, 4 év körüli (COLLIE–GREENE 2016) gyermekek felé irányul. Ugyanezt tapasztalták elítélt pedofiloknál: gyakoriak a 6–7 év körüli áldozatok (DUBÉ–HÉBERT 1988), sőt, néhány vizsgálatban 6–7 év volt az áldozatok átlagéletkora (SETO 2004). Vannak korán érő gyermekek, de a szexualitás nem jelenik meg 4 (6–7) éves korban. Az ilyen fiatal gyermeknek nincs szexualitása.

Az életkorral kapcsolatos megfigyelések azt is kizárják, hogy a jogi felelősség és szexuális beleegyezés életkorhatárát összevegyük. Nincs olyan ország, ahol a jogi felelősségre vonatkozó alsó határa 4 vagy 6–7 év lenne.

A kultúrákat illetően: igencsak kérdéses, hogy ösközösségi törzsek szakrális szokásai irányadók lennének a modern kor számára. Valóban a férfiero átadásának törzsi hiedelmeihez kell igazodnunk akkor, amikor egy tettet természetesnek vagy zavartnak, elfogadhatónak vagy törvénybe ütközőnek ítélnünk meg? Ha így van, miért nem alkalmazkodunk például a kannibalizmus helyenként dívó szokásához?

Ami a fényképek és a nemi izgalom kérdéskörét illeti, a fent idézett vizsgálatban valószínűleg egy fotózási vagy alanyválasztási trükkhöz folyamodtak. Vizsgálatok tömege bizonyítja, hogy a felnőttek elsőprő többsége *nem* érez szexuális izgalmat gyermekek látán. A szexuális orientáció kimutatásának módszerei szerint (lásd alább) a pedofilok aránya 3% alatt van (többnyire 1–2%). A pedofil orientáció ritka, bármit is próbál sugallni néhány kétséges értékű tudományos munka.

Végezetül: köldöknéző elméleti eszmefuttatások nem tehetik semmissé azt a kárt, amelyet a pedofília a gyermekekben tesz még akkor is, amikor nem erőszakos. Ez a kár, mint alább látni fogjuk, átfog rendkívül sok felnőttkori problémát a szexualitás terén, valamint a drogaddikciós gondoktól a mentális zavarokra való hajlamlig.

Talán túlságosan sokat foglalkoztunk a szakirodalom egy vonulatának akadémikus határvonal-keresésével és „definíciós válságával”, de úgy érezzük, meg kellett tennünk, mert a vonulat képviselői meglehetősen hangosak, és olyan analógiákat vélnek felfedezni múltbéli események és jelenkori történések között, amelyek veszélyforrást jelentenek a gyermekek számára. A nemi orientáció szabadsága döntésképes felnőttekre vonatkozik. Nem vonatkozatható olyan szélsőségesen aszimmetrikus kapcsolatra, amelyet a *pedofília* szó megjelöl.

3.3.3. Meghatározás és tipizálás

A kutatók többsége elfogadja a pedofília pszichiátriai meghatározását, amelyhez egyesek biológiai eszmefuttatásokat is társítanak, például azt, hogy a pedofiloknál zavart szenved a nemi partner kiválasztásának evolúciós mechanizmusa, vagyis megszűnik a szexualitás és az utódnemzés kapcsolata (DUBÉ–HÉBERT 1988). Ez a megközelítés némileg hasonlít arra, amelynek alapján a funkcionális (természetes) és funkcióját veszített (abnormális) agressziót különítettük el az előző fejezetben. A szexuális viselkedésre azonban ez az érv nem érvényes, mert a szex többnyire örömszerző és ritkábban csak utódnemzési aktus, így az evolúciós szabálytól való eltérés betegségként vagy bűnelkövetésként való megbélyegzése ellentétes

a modern kori gondolkodással (JAHNKE 2018; FELDMAN–CRANDALL 2007). Sok szerző támogatja a pedofil nemi orientáció és a pedofiliás mentális zavar különválasztását a DSM legújabb kiadásában (TURNER–BRIKEN 2018). Végezetül vannak, akik a jog oldaláról közelítik meg a pedofiliát, és a gyerekek ellen elkövetett szexuális bűncselekményként értelmezik, ezzel mintegy ötvözik a pszichiátriai és bűnügyi vonatkozásokat (AMES–HOUSTON 1990).

Röviden: a szakirodalom egyfajta etikai válsággal küzd a pedofiliát illetően. Egyrészt a szexuális szabadság vívmányát erre az orientációra is ki szeretné terjeszteni, másrészt a gyermekeket is védeni szeretné. Az ellentmondásos attitűd az alapja a pedofilok általánosan elterjedt osztályozásának is. Az alábbiakban ezt a felosztást fogjuk követni, de ellenvetéseinket is megfogalmazzuk majd.

Pedofil szexuális orientáció

A DSM-5, a korábbi kiadásokkal ellentétben, felveti annak lehetőségét, hogy a pedofil szexuális orientáció létezik pusztán önmagában is. Vagyis: vannak olyan pedofilok, akik megmaradnak a fantázia birodalmában anélkül, hogy vonzalmuk célpontja ellen valaha is büntettet követnének el. Ezt az álláspontot a szerzők jelentős része elfogadja (SETO 2012; GREEN 2002), sőt érvel is mellette. Meghirdetett új „harcában” Green (GREEN 2002) azt állítja, hogy a pedofilokat csak azért ítéljük el, mert a róluk alkotott képünket eltorzítja a pedofil *bűnözők* „imázsa”. Miközben joggal szörnyedünk el az ilyen emberek tetteitől, megfélekedünk arról, hogy a pusztán „fantáziáló” pedofilok nem jelentenek veszélyt. Seto (SETO 2012) tovább megy, és a pedofiliát a hetero-, bi- és homoszexualitással összehasonlítva megállapítja, hogy ezek sok szempontból megegyeznek, többek között abban is, hogy bármely orientáció képviselői szexuális bűncselekményt követnek el, ha vágyaikon nem tudnak úrrá lenni. Az „ártatlan” pedofília koncepcióját kutatási érvek is alátámasztják: például az internetes gyermekpornográfia „fogyasztóinak” csak elenyésző töredékét ítélték el pedofil büntettekért (ENDRASS et al. 2009). A gyermekpornográfia természetesen illegális, de testi kapcsolat híján a fantázia birodalmában marad, és azt bizonyítja, hogy a pedofil orientáció nem feltétlenül vezet bűnelkövetéshez.

Nem szabad azonban elfeledkezni arról, hogy a pedofília gyakran rejtve marad; amiről tudunk, az minden bizonnyal csak a jéghegy csúcsa (FULLER 1989). Mivel az „ártatlan” pedofília koncepciója gyakran bűnügyi nyilvántartásokon alapul, felvetődik a kérdés: mennyire tükrözi a valós helyzetet?

A pedofilok „önbevallásai” legalábbis elgondolkodtatják az embert. Németországban egy *Ne válj elkövetővé!* nevet viselő kampány során vizsgáltak meg 325 olyan pedofil orientációjú alanyt, akik ellen soha nem folyt bírósági eljárás vagy rendőrségi vizsgálat. Csaknem valamennyien elismerték, hogy volt szexuális kapcsolatuk gyermekekkel, mégpedig életük során átlagosan több mint háromszor (SCHAEFER et al. 2010). Ezeket az embereket egy 2005-ben bevezetett fogalommal, a német *Dunkelfeld* (sötét mező) névvel illetik az angol nyelvű szakirodalomban is (BITZER 2005); magyarul ezt fordíthatjuk rejtőzködő pedofiliának. Ők azok, akiknek cselekedetei nem kerültek bele a bűnügyi nyilvántartásokba, mégis elkövettek pedofil büntetteket. Áldozataik életkora tipikusan 7–13 év között volt (megközelítőleg 60%), de jócskán akadt köztük 7 évnél fiatalabb is (kb. 20%). Egy hasonlóan jelentős mintán lefolytatott vizsgálat szerint a „rejtőzködő” és leleplezett pedofilok között

nem volt különbség a bűntettek gyakorisága és súlya között (NEUTZE et al. 2012). A különbség pusztán a leleplezésben volt. Természetesen logikai hiba lenne kétségbe vonni a nem bűnöző pedofilok létezését pusztán néhány tanulmány alapján. Ezek a kutatások azonban (és néhány további) arra utalnak, hogy az „ártatlan” pedofilok száma sokkal kisebb, mint a bűnügyi statisztikák alapján gondolnánk.

A pedofil nemi orientáció – amennyiben a szakirodalom jelentős részéhez hasonlóan elfogadjuk objektív létezését – további alcsoportokra bontható attól függően, hogy az egyes személyek hogyan viszonyulnak saját orientációjukhoz. Vannak köztük olyanok, akik undort, félelmet és rettegést élnek át, tehát negatívan viszonyulnak pedofil hajlamaikhoz. Náluk felállítható a pedofília diagnózisa (SETO 2004). Más pedofil orientációjú emberek azonban érzelmileg közömbösek, sőt akár pozitív élményként is megélhetik hajlamaikat. A többség érzelmileg semleges, míg a fennmaradók nagyjából egyformán oszlanak meg a negatív és pozitív attitűd között (WILSON–COX 1983). Ez a felosztás korántsem pusztán az ember természetes osztályozási hajlamának tükröződése, mert mint később látni fogjuk, az attitűdtől függ, hogy a pedofil mennyire lesz kezelhető pszichológiai eszközökkel.

Pedofil bűnözés

Ebbe a kategóriába olyanok tartoznak, akiknek a gyerekek elleni szexuális bűntettét leleplezték, és egyúttal pedofil orientációjuk is (ennek felismerésére alább visszatérünk) (SETO 2004). Ezen a kategórián belül több alkategória különböztethető meg attól függően, hogy az elkövető milyen viszonyban volt áldozatával (TURNER et al. 2014). Vannak, akik családon belül választanak áldozatot. Rájuk elsősorban pszichopátiás tulajdonságok voltak jellemzőek. Velük ellentétben azok, akik mesterségükből adódóan foglalkoztak gyerekekkel, és ennek kapcsán követtek el pedofil bűncselekményeket, kevésbé minősültek antiszociálisnak, viszont náluk volt a legerősebb a pedofil hajlam. Jó szocializációjukat mintegy „legyőzte” a pedofil orientáció, amely semlegesített minden virtuális előnyt, amely intelligenciájukból és magas szakképzettségükből fakadt (LANGEVIN–CURNOE–BAIN 2000).

A parafiláiról szóló alfejezetben hangsúlyoztuk, hogy a szexuális erőszak elsődleges kockázati tényezője az antiszocialitás, és nem a zavar (például szexuális szadizmus). Hozzá tettük azonban, hogy „kivéve a pedofiliát”. A fentiek a bizonyítékai ennek a kitételnek. Kissé sarkítva akár azt is mondhatnánk, hogy az orientáció akkor válik bűnelkövetési kockázattá, ha a vágy erősebb annál, amit hordozójának akarata elbír. Más szóval: az marad „ártatlan” pedofil, akinél az orientáció viszonylag enyhe – vagy akarata szokatlanul erős.

Nem pedofil jellegű gyermek elleni szexuális erőszak

Bármilyen meglepő, a gyermekek elleni szexuális erőszak elkövetői nem mindig pedofilok (SETO 2004). Ez a kategória teszi ki a gyermekek szexuális molesztálásáért elítélteknek legalább felét (BLANCHARD et al. 2001) vagy még többet (SETO et al. 2003). Ők kevésbé szelektívek, mint a pedofilok, és áldozataik között gyermekek mellett gyakrabban szerepelnek felnőtt nők is. A nem pedofil gyerekmolesztálókat tulajdonképpen a következő alfejezetben kellene tárgyalnunk, ahol a nemi erőszakról lesz szó. Ugyanakkor az áldozatok

gyermek, ezért itt kell beszélnünk róluk. E kategóriával kapcsolatban a legfontosabb kérdés, hogy miért molesztálnak gyermekeket szexuálisan, ha *nincs* pedofil orientációjuk. A kockázati tényezők összessége – családi feszültségek, stresszhatás, alkohol, drog, illetve a felnőtt nemi partner hiánya (GROTH et al. 1982; CONTE 1985; LANGEVIN et al. 1985; HOWELLS 1981) – erősen emlékeztet arra a kockázati tényező-együttesre, amelyet az előző fejezetben a reaktív agresszióval hoztunk összefüggésbe. Kicsit parafrázálva az ott leírtakat, úgy tűnik, hogy a nem pedofil gyermekmolesztáló a pillanat heve és nem valamifajta tartós preferencia hatása alatt cselekszik. Valószínűleg ezzel magyarázható, hogy náluk a bűnisméltlés valószínűsége kisebb (SETO et al. 2004), és a pszichológiai kezelés hatékonyabb (MALETZKY–STEINHAUSER 2002).

Az elkövetők neve

A kutatók és a társadalom hosszú időn keresztül egyetértett abban, hogy a pedofil bűnözők kizárólag férfiak közül kerülnek ki. Ez a nézet lassan változik (TSOPELAS et al. 2012). Nők is elkövethetnek pedofil bűntetteket, bár ritkán közöszlnek áldozataikkal. A szexuális molesztálás náluk leginkább magamutogatásban, közöszlés végignézésére való kényszerítésben, illetve a nemi szervekkel való „játékban” merül ki. Az áldozatok nagyon fiatalok, gyakran kisgyermek. Idegen gyermekeket a férfakkal ellentétben a nők szinte soha nem molesztálnak. Az elkövető az esetek elsöprö többségében családtagja, rokona vagy szomszédja a gyermeknek; az is előfordul, hogy az anyja. A közeli kapcsolat miatt az áldozatok szinte soha nem beszélnek az eseményről; bármilyen történik, az családi titok marad. Az áldozat legtöbbször saját magát okolja az eseményekért, később (például kamaszkorban) szégyellni kezdi testét, problémás lesz a szexuális élete, és nehezen lép kapcsolatba emberekkel. Felnötté válás után az áldozatban hajlam fejlődik ki az alkohol- és drogfüggésre, öncsonkításra, illetve a szorongásra és depresszióra. Ebből a szempontból nem különböznek azoktól a gyermekektől, akik férfiaknak estek áldozatul. Az áldozatok hallgatása miatt a női pedofilokról keveset tudunk. Érdemes azonban tudni arról, hogy léteznek, és tetteik következményei súlyosak.

3.3.4. *Hogyan lesz valakiből pedofil bűnöző?*

Ebben az alfejezetben azt szeretnénk tisztázni, miért alakul ki valakiben a gyermekek iránti szexuális vonzalom, és ha már kialakult, mi hajtja őket arra, hogy erőszakoskodjanak a gyerekekkel. Felhasználhatjuk-e a magyarázatot arra, hogy kezelési stratégiákat dolgozunk ki – a börtönbüntetésen túl? Mielőtt azonban elkezdénénk keresgélgni az okokat, egy másik kérdést kell megválaszolni: honnan tudjuk, hogy valaki pedofil? A kérdés nem triviális, mert nem csak pedofilok molesztálnak gyermekeket. A felismeréshez tehát eszközökre van szükségünk.

A pedofília felismerése

A pedofília felismerésének két régóta alkalmazott eljárása a pletizmográfia és a fallometria (LETOURNEAU 2002; BLANCHARD et al. 2002). Az alanyt mindkét esetben szexuálisan serkentő anyaggal szembesítik, majd mérik a pénisz térfogatváltozásait (fallometria) vagy

a véráramlást a péniszben (pletizmográfia). Az utóbbi mérés biztosabb eredményekkel jár, mert impotencia esetén is alkalmazható – az impotencia ugyanis nem zárja ki a pedofil bűnelkövetést. Másrészt a módszer a szándékosan elnyomott válaszokat is érzékeli. A pletizmográfia azonban költséges, invazív (érkanül felhelyezésével jár), és pornográf anyag felhasználását igényli, ami a legtöbb országban illegális. Ezért fejlesztették ki a szexuális érdeklődés mérésének Abel-féle módszerét (ABEL et al. 2004). Itt az alanyok először egy kérdőívet töltenek ki, majd felöltözött gyermekek és felnőttek jól kiválasztott és nemzetközileg egységesített fotóit kell nézegetniük, miközben egy számítógép által vezérelt eszköz figyeli a szemmozgásukat és azt, mennyi időt töltenek el egy-egy kép szemlélésével. Az eljáráshoz szükséges eszközök kereskedelmiileg hozzáférhetők. A vizsgálat 1-2 óra alatt lebonyolítható, ugyanolyan hatékony, mint a pletizmográfia, és alkalmazható nőknél is.

Vannak a pedofília kvantitatív mérésére kifejlesztett pszichológiai kérdőívek is, például a Pedofil Érdeklődést Felmérő Skála (angol rövidítése: SSPI), amely – nevével ellentétben – nem a hajlamot mutatja ki, hanem a *bűnelkövetési* hajlandóságot (SETO–SANDLER–FREEMAN 2017). A kérdőív mindössze öt egyszerű kérdésből áll, amelyeket igennel vagy nemmel kell megválaszolni. A kérdések a következők (az áldozat szó a szexuális bűncselekményre vonatkozik): (1) Volt 14 évesnél fiatalabb *fiú* áldozata? (2) Volt kettő vagy több 14 évesnél fiatalabb áldozata? (3) Volt 12 évesnél fiatalabb áldozata? (4) Volt 14 évesnél fiatalabb családon kívüli áldozata? (5) Birtokol bármilyen formában gyermekpornográfiát? Minden „igen” egy pontot ér; minél magasabb a pontszám, annál valószínűbb a pedofil hajlammal összeköthető szexuális bűnelkövetés. Első pillantásra a kérdések ötletszerűnek tűnnek, de kutatási eredményeken alapulnak, és azokat a jegeket tárják fel, amelyek elkülönítik a társadalmilag veszélyes pedofilokat a pedofil orientációjú egyénektől, egyúttal pedig egy számszerűsített veszélyességi mutatóval is szolgálnak. A kérdőív bűnügyi nyilvántartás alapján is kitölthető, de megalkotói szerint jobb az „önbevallásra” hagyatkozni, mert így valószínűbb adatokat kapunk, hiszen a pedofil bűntetteknek csak töredéke kerül bele bűnügyi nyilvántartásokba. A tesztelés sikerességéhez persze az kell, hogy a kérdező elnyerje a megkérdezett bizalmát – a pontérték tehát szubjektív. Ennek ellenére a kérdőívet széles körben használják, és a szakirodalom tanúsága szerint meglehetősen hatékonyan. Végezetül alkalmazható a Static-99 kérdőív is, amelyet szexuális bűnözők bűnisméltési valószínűségének becslésére fejlesztettek ki (SREENIVASAN et al. 2010), de bevált pedofil bűnözők esetében is (HELMUS – Ó CIARDHA – SETO 2015). Ez a kérdőív azokra a bűnelkövetési sajátosságokra kérdez rá, amelyek statisztikailag igazoltan kockázati tényezői a szexuális bűnisméltésnek. Előnye, hogy nem igényel együttműködést az alany részéről, mert bűnügyi adatokon alapul. Az objektivitás ugyanakkor korlát is, mert valószínűleg több pedofil bűncselekmény marad rejtve, mint ahányat feltárnak, így a teszt lényegében hiányos információkra épül. A szexuális bűnisméltés kockázatának becslésére ezzel együtt sikerrel, széles körben alkalmazzák.

Ezek az eljárások tehát képesek mérni a pedofil hajlamot (fallometria, pletizmográfia, Abel-féle módszer), a pedofil *bűnelkövetésre* való hajlamot (SSPI), illetve megjósolni a szexuális bűnisméltés kockázatát (Static-99).

Nemi preferenciák: tesztoszteron és más hormonok

Phoenix és munkatársai (PHOENIX et al. 1959) egy igen érdekes kísérletet hajtottak végre: tesztoszteronnal kezelték a vemhes patkányokat, és megállapították, hogy miután felnőttek, az ivadékok maskulinizálódtak: a hímek „szuperhímként”, a nőstények pedig hímként viselkedtek nőstényekkel szemben. A szexuális viselkedés tehát attól a hormonális környezettől függ, amelyben az embrió kialakul. Sok ilyen kísérlet igazolja, hogy a nemi preferencia embrionális korban alakul ki, sőt állatoknál kísérletileg meg is változtatható.

A későbbi kutatás azonban nem ragadt le az állatoknál. Ma már tudjuk, hogy a nemi preferencia több fajtája, például a homoszexualitás és a transzvesztitizmus is a magzatnak az anya által biztosított hormonális környezetétől függ (DÖRNER et al. 1991). Olyan hormonok játszanak ebben szerepet, mint az adrenokortikotropin (ACTH) vagy a dehidro-epiandroszteron (DHEA).

Az anya hormontermelése öröklött: a génektől függ, hogy szervezete mennyi ACTH-t, DHEA-t vagy tesztoszteront termel majd a terhesség alatt. Ugyanakkor a gének nem egyeduralgok: a környezeti feltételek részben felülírhatják a gének üzenetét. Az anyát érő stressz például megváltoztathatja a hormontermelés sajátosságait.

Összességében tehát a nemi preferenciák embrionális meghatározottsága öröklött és szerzett tulajdonságoktól függ. Bár a preferencia korán kialakul, ez csak kamaszkorban válik észrevehetővé – akkor, amikor az egyén választ.

Az egyedfejlődés során kialakuló pedofília

A szaporodás az élő anyag alapvető tulajdonsága, és olyan mélyen beleivódott az öröklött viselkedési mintákba, hogy nem kell megtanulnunk. Az ember a szexuális viselkedés tudásával születik, akárcsak az agresszív viselkedés tudásával. A szexuális viselkedés tehát egy öröklött mintázat. Pedofília esetében azonban a valódi kérdés nem a szexuális viselkedésnek, hanem a szexuális orientációnak a kialakulása. Mikor ismeri fel az ember azt a célpontot, amely felé szexuális viselkedése irányul?

Az agresszióval ellentétben, amely már 12 hónapos korban megjelenik, a szexualitás kamaszkorban alakul ki. Úgy vélnénk, az ember ebben az életkorban választ, vagyis ekkor alakul ki a szexuális orientációja is. Ez azonban nincs így. A nemi preferenciák a kamaszkor előtt alakulnak ki, jóval azelőtt, hogy maga a valódi nemi viselkedés megjelenne (a többé-kevésbé ártatlan játékoktól eltekintve), és jóval azelőtt, hogy a nemi választás tudatosulna (McCLINTOCK–HERDT 1996). A meztelen test szemlélése iránti vonzalmat alapul véve például kimutatták, hogy a pedofília jelei már 10 éves kor előtt felismerhetők (FREUND–KUBAN 1993). Egy mélyinterjúkat felvonultató tanulmány egyik pedofil alanya ezt így fogalmazta meg: „Nem tudok magyarázatot adni az érzéseimre. Ez eredendően bennem van, olyan valami, ami természetesen módon jelentkezik nálam. [...] Nem történt olyasmi az életemben, amely átalakított volna. Ez mindig is bennem volt” (LI 1990). Az orientáció korai kialakulása még nem jelenti azt, hogy a szexuális orientáció ilyen korán tudatosulna; a pedofilok nagyjából kétharmada csak 20, egynegyede pedig csak 30 éves korában jön rá, hogy gyermekek iránti vonzalma szexuális jellegű (SCHAEFER et al. 2010). A „terep előkészítése” azonban már jóval korábban megtörtént.

A neurobiológiai kutatás még korábbra teszi a pedofil orientáció kialakulását, nevezetesen a születés előttre. Visszamenőleg természetesen lehetetlen megállapítani, hogy milyen kapcsolat áll fenn a pedofil orientáció és az egyedfejlődés között, és olyan longitudinális tanulmánnyal sem rendelkezünk, amelyben az idegrendszer fejlődését már születés előtt vizsgálni kezdték volna, hogy később a pedofil orientáció fejlődését nyomon követhessék. Vannak azonban olyan tanulmányok, amelyekben kapcsolatot állapítottak meg a pedofil orientáció és olyan tulajdonságok között, amelyek öröklődéséhez nem fér kétség (BLANCHARD et al. 2007; FAZIO–LYKINS–CANTOR 2014), és vannak továbbá olyanok – elsősorban iker-tanulmányok – amelyek igazolják, hogy a pedofil hajlam örökölhető (ALANKO et al. 2013), az öröklés pedig jóval születés előtt eldől. Végül: állatkísérletek és humán vizsgálatok igazolták, hogy amennyiben az egyedfejlődés során megváltozik a magzatot körülvevő hormonális környezet, felnőttkorban megváltozik a nemi preferencia is (BALTHAZART 2011).

A pedofil hajlam tehát igen korán kialakul, valószínűleg már születés előtt. Ez azt sugallja, hogy mint minden szexuális preferencia, ez is tartós állapot. A sejtést a kutatás igazolta. A pedofil orientáció évtizedeken keresztül fennmarad függetlenül attól, hogy bűnelkövetésbe torkollik (HANSON–STEFFY–GAUTHIER 1993; LUSSIER 2015), vagy sem (MOKROS–HABERMEYER 2016; GRUNDMANN et al. 2016). Megváltoztatására tehát nincs számításba vehető esély, mint ahogy másféle nemi preferenciák megváltoztatására sincs (BECKSTEAD 2012). A nemi preferencia az ember immanens tulajdonsága.

E könyv szempontjából azonban nem feltétlenül a pedofiliának mint szexuális orientációnak a kérdése fontos, hanem annak bűnelkövetési vonatkozásai. Visszatérve az alfejezet címében megfogalmazott kérdéshez (hogyan lesz valakiből pedofil bűnöző?), azt kell megvizsgálnunk, hogy a pedofil orientáció milyen körülmények között válik bűnelkövetéssé. Az előző alfejezetekben több oldalról megvilágítottuk a kérdést, és tényeken alapuló kétségünket fejeztük ki az „ártatlan” pedofília gyakoriságát illetően. Azt azonban nem vontuk, és az adatok alapján nem is vonhattuk kétségbe, hogy „ártatlan” pedofília létezik, még akkor sem, ha korántsem olyan elterjedt, mint ahogy a bűnügyi nyilvántartások sejtetik.

A korábbiakat kiegészítve, és további érveket hozva fel az „ártatlan” pedofília létezése mellett, elmondható, hogy sok tanulmány igazolja, hogy a pedofilok egy részénél a gyermekek iránti szexuális vonzalom sokkal jobban hasonlít a plátói szerelemhez, mint az igazi szexuális vonzódáshoz (SETO 2012). A „fejlődési pedofiliával” kapcsolatos utolsó kérdésünk ezért az lesz: hogyan pervertálódik egy biológiai fejlődési jelenség szociális és rendészeti problémává?

A magyarázatok egy része még mindig biológiai, és a tesztoszteronhoz kötődik. A szexuális orientáció irányultságától függetlenül az emberek többsége tud uralkodni a vágyain, és bármit érez, nem tesz olyasmit, ami bűnelkövetésnek minősülne. A természetes önuralom ezen falán a tesztoszteron hozza létre az első repedéseket. Ez a hormon a nemi vágy erősségét határozza meg (JORDAN et al. 2011a), és joggal „gyanúsítható meg” azzal, hogy ha túltermelődik, a nemi vágyat egyfajta belső kényszerré alakítja át (BERLIN 2008). Ez a szerepe nem feltétlenül korlátozódik a parafiliákra, de kétségtelenül ott is megnyilvánul (JORDAN et al. 2011b). Nem véletlen, hogy a tesztoszterontermelés korlátozása a szexuális erőszak egyik leghatékonyabb kezelési módja.

A magyarázatok másik kategóriája a szexuális traumával kapcsolatos: az, aki a szexuális visszaélés alanya volt gyermekkorában, nagyobb valószínűséggel válik pedofil bűnözővé (LEE et al. 2002). Ez lényegében az „áldozatból elkövető” kérdéskörhöz tartozik.

A pedofília vonatkozásában érdemes külön beszélni róla, mert a szexuális áldozattá válás és a pedofil bűnelkövetés kapcsolata egyedi. Akivel 16 éves kora előtt éltek vissza szexuálisan, felnőttként fiatalabb áldozatot keres magának; akit gyermekkorában férfi erőszakolt meg, az felnőttként kifejezetten pedofil bűnözővé válik, és végül: minél közelebb állt az erőszaktevő az áldozathoz (szociálisan vagy érzelmileg), annál nagyobb a bűnisméltés valószínűsége az áldozatnál, amikor már ő válik elkövetővé (NUNES et al. 2013). Vagyis: a korai szexuális traumák jellege és a későbbi pedofil elkövetői profil között sokkal szorosabb kapcsolat van, mint az agresszió esetében, ahol a szociális elhanyagoltság kockázati tényezővé válhat még akkor is, ha nélkülöz minden agresszív elemet. Ezek a sajátos összefüggések akár a bűnelkövetési és bűnisméltési kockázatok becslésénél is felhasználhatók.

Tesztoszteron és vágy

A tesztoszteron nemcsak az elsődleges és másodlagos nemi jellegeket határozza meg (például a nemi szervek, illetve a nem specifikus szőrzet kialakulását), még csak nem is pusztán a nemi viselkedést, hanem azt is, hogy mennyire foglalkoztat bennünket a nemiség. Egészséges és különböző szexuális problémákkal küzdő alanyokon végzett vizsgálatok bizonyítják, hogy akik sok tesztoszteront termelnek, azok többet fantáziálnak a nemiségről, és erősebben vágnak a nemi kapcsolatra, mint akik keveset (STOLÉRU 2008). A tesztoszteront sikerrel alkalmazzák a nemi vágy felkeltésére azoknál, akiknek problémájuk van ezzel, férfiaknál és nőknél egyaránt (HOLLOWAY–WYLLIE 2015). A nemi vágy tehát a tesztoszteron termeléséhez kötődik.

A pedofilok nem termelnek több tesztoszteront, mint mások. Erre nincs is különösebb okuk, hiszen a nemi preferencia már hosszú ideje kialakult akkor, amikor a nemi vágy kérdése egyáltalán szóba kerül. Felnőttkorban a tesztoszteron nem a szexuális preferenciát határozza meg, hanem a vágy erősségét. Ha túl sok termelődik belőle, a vágy ellenőrizhetetlenné válhat, aminek szerepe lehet a szexuális bűnözésben – többek között a pedofil bűnözésben is.

Szerzett pedofília

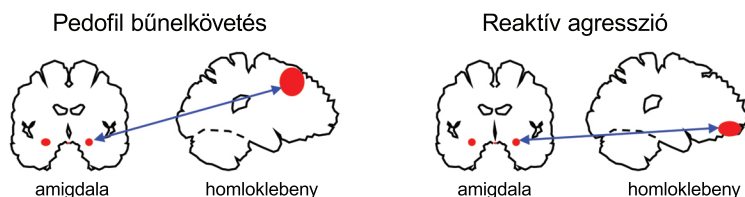
A 2. fejezetben láttuk, hogy az erőszakos bűnelkövetésre való hajlam minden előzmény nélkül kialakulhat felnőttkorban is, ha valaki baleseti agysérülést szenved el. Ezt a jelenséget gyakran nevezik szerzett pszichopátiának. A pedofília ugyancsak kialakulhat az agy károsodása következtében. Egy híressé vált eset egy középkorú férfi volt, akinél egy homloklebensyugát erős és előélete alapján váratlan vonzódást alakított ki a gyermekpornográfia iránt, majd a daganat eltávolítását követően az érdeklődés megszűnt (BURNS–SWERDLOW 2003). Azóta rengeteg hasonló esetet írtak le (GILBERT–FOCQUAERT 2015), amelyek azonban sok szempontból különböztek a szerzett pszichopátia jelenségétől. A fő különbségek a következők: (1) a kockázati tényező valamilyen neurológiai betegség, és nem baleseti agysérülés. (2) Az agysérülések lokalizációja nem volt olyan körülhatárolt, mint a szerzett pszichopátia esetében; egymástól különböző agykárosodások válhatnak ki pedofil tüneteket. (3) A pedofília ellenállhatatlan kényszerként jelentkezik. Ezzel ellentétben a szerzett pszichopátia nem jár kényszeres cselekvéssel; inkább úgy működik, mint egy „hagyományos” kockázati tényező, amely csak a valószínűségeket növeli meg.

A pedofil bűnözők 10–15%-ánál mutattak ki agysérüléseket (HENN–HERJANIC–VANDERPEARL 1976), ami arra utal, hogy van a megzavart agyműködésnek olyan konfigurációja, amely pedofil orientációban és pedofil bűnelkövetésben nyilvánul meg.

A pedofil agy

A fentiek alapján nem meglepő, hogy a pedofilok agya különbözik a nem pedofilokétól (TENBERGEN et al. 2015). Az érintett agyterületek nagyjából – de nem teljesen – hasonlóan azokhoz, amelyek erőszakos bűnözőknél is elváltozásokat mutattak. Megjelenik a lehetséges agyi változások teljes spektruma a szürkeállomány mennyiségi csökkenésétől kezdve a fehérállomány strukturális változásain és a megváltozott agyi aktivációs mintázatokon át a különböző agyterületek közötti működési kapcsolatok megváltozásáig (TOST et al. 2004). A fő agyterületek megegyeznek azzal, amelyekkel az erőszakos bűnözés esetében is találkozunk (homloklebény, amigdala, hipotalamusz stb.), ha azonban beletekintünk a részletekbe, már nem annyira hasonló a kép. Kétségtelen ugyanakkor, hogy az észlelt agyi elváltozások egy jelentős része nem annyira a pedofiliához, mint inkább a szabálysértésre való hajlamhoz kapcsolódik, ami erőszakos bűnelkövetésnél ugyanúgy fennáll, mint a pedofil bűnözésnél.

Meg kell jegyeznünk azonban, hogy a pedofília háttérében álló idegrendszeri elváltozásokról kevesebbet tudunk, mint az erőszakos bűnözés esetében, bár a neurobiológiai megközelítéshez igen nagy reményeket fűznek a megértés, a prognózis és a kezelés vonatkozásában egyaránt. A kutatás jelenleg olyan kérdésekre keresi a választ, mint a pedofília háttérében álló morális torzulások okai (MASSAU et al. 2017), a korai viktimizáció (áldozattá válás) által kiváltott agyszerkezeti torzulások és a pedofil bűnözés kapcsolata (SCHIFFER et al. 2017) stb. A pedofília biológiája fokozatosan ugyanúgy a kriminológia egyik központi kérdésévé válik (BERRYESSA 2014), mint ahogy már azzá vált számos más bűncselekmény esetében is.



4. ábra

Különbség a hasonlóság mögött

Megjegyzés: A funkcionális deficit a pedofília esetében a homloklebénynek más régiójához kapcsolódik, mint a reaktív erőszaknál.

Forrás: FULWILER–KING–ZHANG 2012 és KNEER et al. 2018 alapján a szerző szerkesztése

3.3.5. *Hogyan cselekszik a pedofil bűnöző? Modus operandi*

Hogyan cserkészi be az elkövető az áldozatot, hogyan választja meg a büntett helyszínét, hogyan bírja rá az áldozatot az együttműködésre, és hogyan bírja rá a hallgatásra, hogy elkerülje a leleplezést? Nagyjából ezek azok a kérdések, amelyekkel a szexuális bűnözőnek szembe kell néznie, ha sikeres akar lenni. A gyermekek elleni szexuális bűntettek elkövetőjének ebből a szempontból egyszerre van könnyű és nehéz dolga. Könnyű végrehajtania a tettet, mert az áldozat pszichikailag önállótlan, fizikailag gyenge, és többnyire magától is hallgat, mert szégyelli a történeteket. Nehéz, mert a gyermek felügyelet alatt áll, nincs kidolgozott stratégiája a titoktartásra (véletlenül is elárulhatja magát), és végül a gyermekek elleni szexuális erőszak a társadalmilag leginkább elítélt bűntettek közé tartozik, így a bűnöző sokat kockáztat. Még a proaktív, tehát nyereségvágyból végrehajtott erőszakos bűntetteknek is van némi romantikája, amit számtalan híres eset példája bizonyít (Bonnie és Clyde, Viszkis rabló stb.). A gyermekek elleni szexuális erőszakra azonban nincs bocsánat. Egy német tanulmány alanyainak nagyjából negyede akkor is halva szerette volna látni a pedofilokat, ha soha nem követtek el szexuális bűncselekményt (JAHNKE–IMHOFF–HOYER 2015). Ha tettekre vetemedett, szinte mindannyian. A szexuális gyermekmolesztáló tehát még annál is vékonyabb jégen jár, mint a többi bűnöző. Gondosan kell végrehajtania tettetét, ha nem akar *mindent* elveszíteni – társadalmi státusát, sőt az életét is, ha olyanokkal kerül kapcsolatba, akik hajlamosak kezükbe venni az ítélezést.

Ebben a fejezetben a gyermekek szexuális molesztálásának lebonyolítási módjával fogunk foglalkozni; azzal, amit a szakirodalom *modus operandi* (működési mód) néven ismer. Bonyolult szociális játékokról lesz szó, amelyek lezajlása természetesen erősen függ attól, hogy milyen jellegű a szexuális bűntett, ezért ezt bűnözési módokra lebontva mutatjuk be.

Gyermekek elleni szexuális erőszak az interneten keresztül

Ennek a bűnelkövetési módnak a legegyszerűbb esete a pornográfia. Az internetes pedofil bűnöző olyan felvételeket szeretne készíteni vagy megszerezni, amelyekkel ki tudja elégíteni saját vágyait, vagy amellyel kereskedhet. Ehhez kell az interneten áldozatot találnia, akit rábeszélhet, hogy pózoljon vagy fotót készítsen magáról.

Az elsődleges áldozatok azok a gyermekek, akik elégedetlenek életükkel, magányosak, családi problémáik adódtak, vagy csak egyszerűen unatkoznak (WHITTLE – HAMILTON-GIACHRITSIS – BEECH 2014). Egy kislány 12 évesen így írt erről: „Nem tett boldoggá az életem, éppencsak elvoltam valahogy. Ezért aztán tetszett az a nagy szikra, ami jött felém, és elfogadtam a ... elfogadtam” („I was depressed and on my own and just needed anyone to talk to... Not very happy with the way life is but getting on with it. So it was kinda like this big spark that just come firing at me and I took the, I took it” WHITTLE – HAMILTON-GIACHRITSIS – BEECH 2014, 4. – a szerző fordítása). Növeli az áldozattá válás kockázatát, ha már korán megjelenik a kamaszkorra jellemző veszélyek iránti vonzódás (ROMER 2010), és ébredszik a szexualitás (CHOO 2009).

Mielőtt akcióba lendül, a bűnöző megfigyeli a potenciális áldozatok „csevegését” az interneten, és átnézi internetes profiljukat is (MALESKY 2007). Ez után következik a kapcsolatfelvétel, majd az áldozat bizalmának megszerzése. A helyzetet figyelembe véve

az elkövetőnek nincs is más dolga, mint megértőnek mutatkozni, és szolgálatkészen meghallgatni a panaszokat; ez többnyire önmagában elég ahhoz, hogy az áldozat rövid időn belül barátjának tekintse, és egy barátnak kijáró bizalommal forduljon feléje. Ezt követően rá kell bírnia az áldozatot, hogy a beszélgetés köztük maradjon. Ez még szorosabb szülői felügyelet mellett sem túlságosan nehéz; ahogy egy másik 12 éves kislány írta: „Apámnál a hálóban van az internet, de nyitva kell hagyjam az ajtót. Többnyire nincs otthon, ezért nem számít” („At my Dad’s my computer was in my bedroom... I had to have the door open but Dad was like rarely in so it didn’t make a difference anyway” – WHITTLE – HAMILTON-GIACHRITSIS – BEECH 2014, 7. – a szerző fordítása). Végül következik maga a kérés, amelynek teljesítése eléggé valószínű, ha megfelelő gondossággal készítették elő. Egy 13 éves kislány így írt erről: „Kizárólag az ő kedvéért kapcsoltam be a kamerát, és készítettem el a fotókat.” („It was only for him that I would go on cam and take photos for” – WHITTLE – HAMILTON-GIACHRITSIS – BEECH 2014, 7. – a szerző fordítása). A bűnözőnek tehát sikerült a gyermek bizalmába férkőznie, bár személyesen nem is ismerte.

Ez a technika tehát két egyszerű és könnyen kivitelezhető elemből tevődik össze: az áldozat kiválasztásából és a hízélgéssből. A tett utáni rejtőzködés sem különösebben összetett feladat, mert elősegíti egyrészt az internetes anonimitás, másrészt az, hogy a gyermekek nem tulajdonítanak nagy jelentőséget a dolognak. „Nem sok ilyen kérést kaptam egy baráttól [...] de gondoltam úgy se lesz belőle semmi [baj]” („I didn’t really get a lot of friend requests like that, but I’d normally just accept them but I didn’t really think anything would come of it really” – WHITTLE – HAMILTON-GIACHRITSIS – BEECH 2014, 7. – a szerző fordítása).

A testi kapcsolat hiánya miatt, no meg azért is, mert az áldozat egyáltalán nem vagy csak sokkal később jön rá arra, mi is történt, a pedofil bűnözésnek valószínűleg a fotókészítés a legkevésbé ártalmas módja – ettől függetlenül ez természetesen büntetett marad. Az internetes szexuális erőszaknak azonban már minősített esete az, amikor a kapcsolatot az elkövető nem pusztán fotók kiédesgetésére használja fel, hanem így talál utat a testi kapcsolat felé: az internetet használja fel arra, hogy a bizalom megszerzése után találkat kérjen az áldozattól (KLOESS et al. 2017). A gyermekekre ezek az emberek a legveszélyesebbek (BABCHISHIN–HANSON–VANZUYLEN 2015). Talán azért veszélyesebbek másoknál, mert náluk alakul ki leginkább az a tudatos áldozatkeresési stratégia, amely az úgynevezett szexuális ragadozókra jellemző, és amely a proaktív erőszak egyik megnyilvánulási formája.

„Szerelmes” pedofília

A „szerelmes” pedofilok stratégiáit négy tanulmány alapján ismertetjük. Az egyiket Ausztráliában végezték el 182 elítélt gyermekmolesztáló „önbevallása” alapján (SMALLBONE–WORTLEY 2001). A második Romániából származik, ahol 238 elkövetőt vizsgáltak meg bűnügyi nyilvántartások alapján (FULGA et al. 2008), és két összefoglaló tanulmány lesz még segítségünkre, amelyek nem nyilvános esetek vizsgálati eredményeit foglalták össze (LECLERC–PROULX–BEAUREGARD 2009; COLLIE–GREENE 2016). Alább derül majd ki, hogy miért jelöltük a büntetteknek ezt a fajtáját olyan nemes kifejezéssel, mint a szerelem.

Elkövető, áldozat és helyszín • Az elkövető az esetek csaknem felében családtag vagy rokon volt. Az idegenek az elkövetőknek csak harmadát tették ki, de többségük ugyancsak

jó ismeretségben volt a családdal. A fennmaradó részt azok képviselték, akik hivatás-szerűen foglalkoznak a gyermekekkel: tanárok, edzők stb. „Szerelmes” pedofilokra tehát leggyakrabban családtagok és ismerősök vetemednek; ebből a szempontból ők jelentik a legnagyobb veszélyt.

Családtagoknak és ismerősöknek másféle lehetőségeik vannak, ezért nem meglepő, hogy a pedofil kapcsolat lefolyása függ a kapcsolatnak ettől a sajátosságától. A családtagok tartós szexuális kapcsolatot létesítettek a gyermekkel: olyan szexualitással átszőtt, szerelemhez hasonlító viszonyt alakítanak ki, amely gyakran egy évnél is tovább tart, és ahol a nemi kapcsolatra a közös otthonban került sor. Az ismerősök hozzáállása ezzel szemben a „futó kapcsolathoz” hasonlít, amely nem tart tovább néhány napnál. A bűncselekményt egyforma eséllyel hajthatják végre saját otthonukban (tehát *nem* az áldozatban), elhagyatott helyeken, ahova elcsalogatják a gyermeket, vagy valamilyen közös időtöltés, például séta közben.

Az elkövetők jelentős része házasságban, vagy heteroszexuális felnőtt kapcsolatban él, ami azért különös, mert a pedofil bűntett áldozata az esetek többségében viszont fiú, így a „hét-köznapi” nemi preferencia és a pedofil orientáció ellentétben áll egymással.

A közeledés és meggyőzés taktikája • Ennek alapköve a kitüntetett figyelem és a fokozatosság elve. Az elkövetők sok időt töltenek az áldozattal, szerető figyelemmel fordulnak feléje, minden apróságért megdicsérik, és gyakran lepik meg őket ajándékokkal. A pedofil bűntettet tehát egyfajta udvarlásszerű tevékenység előzi meg, amelyben a testi kapcsolat csak fokozatosan jut szerephez.

A gyermek nem gyanakszik, mert többnyire hozzászokott ahhoz, hogy a család tagjai vagy kedves ismerősei átkarolják, megsimogassák, ölebe vegyék, esetleg együtt aludjanak vagy fürödjenek vele. Ezek egyike sem közelíti a bűntett fogalmához. Később azonban a kapcsolat határozottan közeledni kezd a szexualitáshoz, azonban többnyire anélkül, hogy az elkövető a kényszerítés eszközéhez folyamodna. Fizikai erőszakra elsősorban kamasz elkövetők ragadtatják magukat, vagy olyan felnőtt pedofilok, akik bűnözői karrierjük elején állnak, és még nem tanultak meg bánni a gyermekekkel. Az esetek többségében az elkövető a meggyőzés békés módját keresi. Beszélgetést kezdeményez a szerelemről és testiségről, az áldozattal együtt néz végig szexfilmeket, futólag hozzáér nemi szervéhez stb., vagyis megpróbálja felkelteni a gyermek szexualitását. Ez természetesen nem mindig sikerül, hiszen az áldozatok ehhez gyakran túlságosan fiatalok. A gyermek azonban hozzászokik az effajta eseményekhez, és riadalom nélkül követi „barátját” egy úton, amelynek célja és mibenléte ismeretlen előtte.

A végrehajtás technikái • Enyhébb esetekben az elkövető megelégszik a gyermek nemi szervének fogdosásával vagy csókolgatásával. Ez nemritkán orális kielégítéssé fajul, amelyben az elkövető bármelyik vagy mindkét potenciális szerepkört „magára vállalhatja”. A valódi közösülés ritka, hiszen az áldozatok többsége nagyon fiatal fiú, de azért ez is előfordul.

A leleplezés elkerülése • A „szerelmes” pedofiloknak igazából nem kell tartaniuk a leleplezéstől, mert a gyermek számára tekintélyt képviselnek. Az áldozat ugyanakkor – még ha nem is fogta fel, hogy mi történt – valamilyen belső ösztönnek engedelmeskedve szégyellni-valónak tartja az eseményt, és nem beszél róla. Ha az elkövető mégis szükségesnek tartja

a hallgatás biztosítását, akkor magához a gyermekhez fellebbez. Leggyakrabban bevallja neki, hogy ő maga (az elkövető) a börtönt kockáztatja, ha kiderül, ami történt, és a vallomást olyasféle mondattal zárja, hogy „ugye nem akarsz elveszíteni engem”? Máskor a szeretet ismételt kinyilvánításával és ajándékokkal igyekszik megvásárolni az áldozat hallgatását. Ami azonban a legriasztóbb: sokszor nem is szükséges titokban tartani a gyerekkel létesített „szerelmi” viszonyt, mert már amúgy is kitudódott. A szülők és rokonok egy része előbb-utóbb tudomást szerez a pedofil bűntettéről, és ők is hallgatnak – talán mert úgy vélik, hogy a rendőrségi és bírósági hercehurca mélyebben érintené a gyermeket, mint maga az esemény. Máskor talán ugyanazért hallgatnak, amiért a gyermek: mert ők is szegyenkeznek: „ilyesminek nem szabadna megtörténnie a családjukban, jobb, ha hallgatunk róla.”

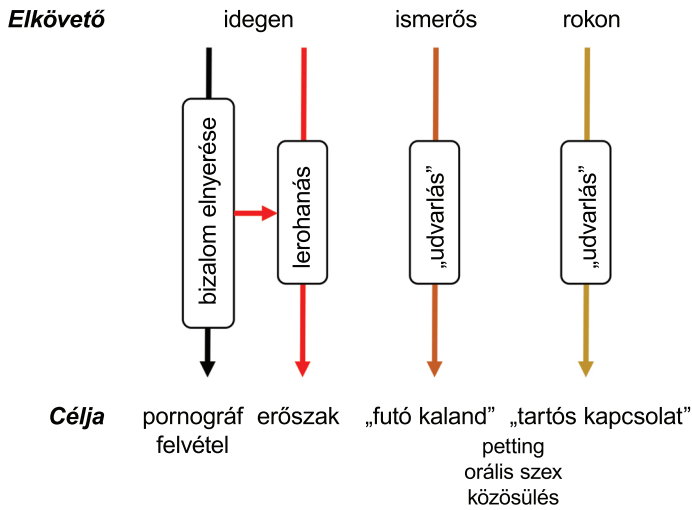
A „szerelmes” pedofil kezei közül a gyermek nem mindig kerül ki sérült lélekkel, legalábbis nem sérül annyira, hogy ez jelentősen megnehezítse későbbi életét. Ha a szexuális kapcsolat enyhe keretek között marad (például nem kerül sor fizikai erőszakra vagy közöslésre), a gyermek napirendre tér fölötte. A „szerelemi szabadság” harcosai előszeretettel hangoztatják, hogy az ilyen kapcsolat a gyermek szempontjából ártalmatlan. Nem biztos azonban, hogy a gyermek következmények nélkül vészeli át az ilyen kapcsolatokat, hiszen ezek ritkán kerülnek felszínre, és nincs komoly tanulmány, amely az ilyen pedofil bűntett hosszú távú következményeivel foglalkozna. A „szerelem” nem mentesít a bűn alól.

A szexuális ragadozó

A „szexuális ragadozó” alkalmat talál vagy keres, és azt kihasználja. Nem „szereti” a gyermeket, hanem megerőszakolja. Mint fent elmondtuk, a tett motivációi között nem mindig szerepel a pedofil nemi orientáció. Az elkövető – gyakran alkohol, drog vagy pusztán a hirtelen fellángoló nemi vágy hatására – elveszti uralmát érzelmei és viselkedése fölött, és a gyermekre támad, míg más esetben épp ellenkezőleg: dolgozik benne a felfokozott pedofil hajlam, és tudatosan, előre eltervezetten „vadászik” áldozatára. Az egyik a reaktív, másik a proaktív erőszakos bűnöző csoportjába tartozik, azoknak minden jellegzetességével, amelyekről az előző fejezetben szoltunk. A különböző elkövetési módokat az 5. ábrán foglaltuk össze.

A működési mód bűnügyi vonatkozásai

A pedofil bűnözés a bűnügy fehér foltja volt, és részben ma is elég keveset tudunk róla, így minden információ, amely az elkövetés módjára vonatkozik, értékes a szülőknek és rendőröknek egyaránt. Van azonban a pedofil bűnözésnek egy sajátossága, amely felhasználható a bűnözői profilalkotásban, így közvetve a nyomozásban is. A pedofil bűnöző stratégiája hosszú időn keresztül állandó marad. Többnyire ugyanolyan típusú áldozatokat keres, akiket ugyanúgy közelít meg, és akik ugyanolyan típusú cselekményeknek esnek áldozatul (LASHER–MCGRATH–CUMMING 2014). A bűnözők tehát „ujjlenyomatot” hagynak maguk után – ami lényegében a bűnözői profilalkotás alapfeltétele.



5. ábra

A különböző elkövetési módok összefoglalása

Forrás: a szerző szerkesztése

3.3.6. Mit tegyünk a pedofilokkal?

Larry Nassar az Amerikai Egyesült Államok nőitornász-csapatának és a Michigan State University kórházának orvosa volt, aki szakmai működése során több mint 300 kislánnyal szemben követett el szexuális visszaélést. Ezért együttesen (néhány külön lefolytatott bírósági eljárás során) több mint 200 év börtönre ítélték, amely büntetését elvben le is kellene töltenie. Ez a legradikálisabb módja a pedofil bűncselekmények felszámolásának. A sajtó által felkapott büntettek általában így végződnek. Például Richard Huckle-nak, Nagy-Britannia „leszörnyűbb pedofiljának” 22 életfogytiglani börtönbüntetés kellene leülnie (TELEGRAPH REPORTERS 2016). Körülbelül ennyi idő telt el a honfoglalás óta.

Mindez azt sugallja, hogy a jog drákói szigorral súlyt le azokra, akik gyermekeket molesztálnak. A „hétköznapiakban” azonban a törvény már korántsem ilyen szigorú. Nagy-Britanniában 13 évesnél fiatalabb gyermekkel folytatott vérfertőző szexuális kapcsolatért maximum 7 év börtönbüntetés lehet kapni, de csak maximum 2 évet, ha a kapcsolat nem jutott el a nemi közösülésig, vagyis pusztán „kísérletnek” minősül (The Law Pages). Ha a „szerelmes” apa csak a pettingig jut el gyermekével, 2 év után már szabad lábon van.

Magyarországon a büntetési tételek súlyosabbak. Gyermekepornográf felvételek készítéséért 3 évet, 14 év alatti gyermek elleni szexuális visszaélést alapesetben 1–5 évet lehet kapni. Legsúlyosabb büntetési tétele a 12 év alatti gyermek elleni, életveszélyes fenyegetéssel kikényszerített nemi erőszaknak van, itt a kiszabható börtönbüntetés felső határa 15 év. Ennyit kaphat az, akit fent „szexuális ragadozónak” nevezünk, de az is lehet, hogy 5 évvel megússza, mert ennyi a legkisebb kiszabható büntetés. Ezek a számok – akár szigorúbbak, akár enyhébbek a büntetési tételek – azt jelentik, hogy a pedofil bűnöző még szexuálisan

aktív életkorban szabadlábra kerül, különösen, ha figyelembe vesszük a jó magaviseletért járó enyhítéseket. Elvégre a pedofil bűnözők egy jelentős része nem antiszociális, ha a pedofilától eltekintünk. Miért ne viselnék magukat jól? Ezeket a megfontolásokat adatokkal is alá lehet támasztani: 2000-ben egy pedofil bűnöző átlagosan 5,3 éves ítéletet kapott az Egyesült Államokban, amelyből átlagosan mindössze 2,2 évet kellett leülnie (BUDD–DESMOND 2014). A pedofil bűnözőkkel tehát együtt kell élnünk.

Mivel a pedofil szexuális orientáció élethosszig tartó állapot, és a pedofil büntett végrehajtásának legnagyobb kockázata egy már korábban végrehajtott hasonló büntett, elkerülhetetlenül adódik a következtetés, hogy a törvény csak ideiglenes megoldás a pedofil büntettekre. Ezt a visszaesési ráták is megerősítik: az azonos neműeket támadó pedofil bűnözők felét ítélik el élete során többször is pedofil jellegű büntettért (BEIER 1998). A heteroszexuális pedofil bűnözők visszaesési rátája kisebb (mintegy negyedüket ítélik el többször az életük során), de ez sem megnyugtató, hiszen amiről tudunk, az többnyire csak a jéghegy csúcsa. Figyelemre méltó továbbá, hogy minél erősebbek a pedofil hajlamok, annál nagyobb a visszaesés veszélye (BARBAREE–LANGTON–PEACOCK 2006; OLVER–WONG 2006). Mivel a pedofil bűnözőknek mindössze negyede szenved egyúttal antiszociális személyiségzavarban (RAYMOND et al. 1999), ez ismét csak azt bizonyítja, hogy a pedofil szexuális orientáció önmagában is kockázatot jelent, ha képviselője egyszer már a bűnözés útjára lépett.

A törvény hosszabb-rövidebb ideig ki tudja kapcsolni az elkövetőt a bűnözés körforgásból, de a fentiek alapján úgy tűnik, nem árt, ha valami hatékonyabb beavatkozás után nézünk.

A pedofil bűncselekményeket *megelőzhetjük*, ha a pedofil bűnözőket nyilvántartjuk, és a büntetés letöltése után gondoskodunk arról, hogy ne kerülhessenek többé szoros kapcsolatba gyermekekkel (DOMBERT et al. 2016; HANSON–BUSSIÈRE 1998). Ezzel kísérleteztek például Németországban, ahol a pedofil bűnözőket nyilvántartásba vették, a lakóközösség figyelmét felhívták jelenlétükre, és egyúttal munka- és lakóhelyüket is ellenőrzés alatt tartották. Úgy tűnik azonban, hogy kevés eredménnyel: a bűnismétlési ráta nem csökkent (FINKELHOR 2009). Egy ezzel ellentétes elképzelés szerint a pedofil bűnözők azért kezelik szexuális tárgyként a gyermekeket, mert nem ismerik eléggé őket, ezért elvégeztek egy kísérletet, amely sikerrel zárult: minél több alkalmat kaptak pedofil orientációjú egyének arra, hogy gyermekekkel érintkezzenek, annál elképzelhetlenebbnek tűnt számukra, hogy szexuálisan molesztálják őket (GERADT et al. 2018). Ez persze nem alkalmazható mindenkinél. Ki ismerné jobban a gyermeket, mint szülei vagy azok, akik mesterségükből adódóan foglalkoznak vele? Mégis, a pedofil bűnözők többsége közülük kerül ki. A testi kapcsolatokat kereső pedofil bűnözőknek is több nem szexuális kapcsolata volt gyermekekkel, mint akik az interneten „vadásztak” (BABCHISHIN–HANSON–VANZUYLEN 2015). Az ellenérvekkel együtt mindkét álláspontot elfogadhatjuk. Egyes gyermekmolesztálók csak a szexuális fantáziák világában mozognak; rajtuk segíthetne, ha találkozónának hús-vér gyermekekkel. A többség azonban nagyon is jól ismeri őket. Nekik másféle beavatkozásra van szükségük.

A megelőzés természetesen a másik oldalt is célba veheti. Tudatosíthatjuk a gyermekekben a veszélyt, felkészíthetjük őket az árulkodó jelek felismerésére, és a közeledés kivédésének technikáira (MÜLLER–RÖDER–FINGERLE 2014). Kérdés azonban, hogy lekötí-e a gyermeket olyan program, amely alig érdekli őket, hiszen nem érzik veszélyben magukat. A felvilágosítás persze soha nem árt.

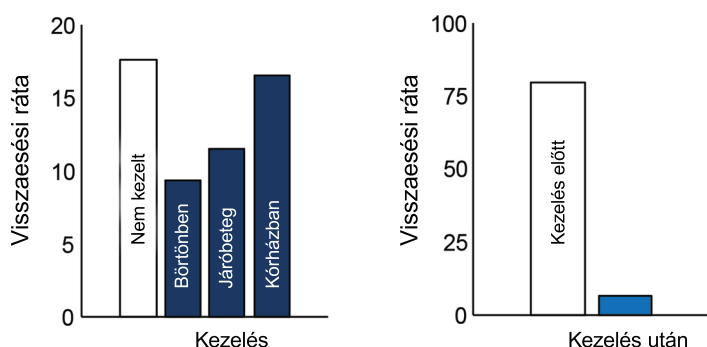
A *kezelés* kategóriájába azok a próbálkozások tartoznak, amelyek az elkövetői hajlandóságot csökkentik. Az ilyen pszichológiai kezelési programok nem magát az orientációt

igyekeznek kezelni – amely nem is változtatható meg –, hanem azokat a késztetéseket, amelyek a tettekhez vezetnek. A koncepciót alátámasztja, hogy a pedofil bűnözők egy jól azonosítható része impulzív, vagyis „először cselekszik, utána gondolkodik” (BALTIERI–BOER 2015). Ha rá tudnánk bírni őket, hogy előbb gondolkodjanak, talán csökkenthetnénk bűnelkövetési hajlandóságukat. Ennek a megközelítésnek vannak hívei és kritikusai. Egy nemrég megjelent összefoglaló tanulmány hatástalannak találta a pszichológiai kezeléseket (GRØNNERØD et al. 2015). A börtönökben mégis el tudták érni a bűnismétlés csökkenését, bár klinikai környezetben nem (ALEXANDER 1999). Egy másik tanulmány a pszichológiai kezelések fajtái között talált jelentős különbségeket: például pozitívak a tapasztalatok az úgynevezett kognitív viselkedésterápiával (HANSON et al. 2002). Általában véve tehát a pszichoterápia használható. Bár a kezelés hatékonysága csekély, és a körülményektől függ, a visszaesési ráta minden egyes százaléknyi csökkenését értéként kell kezelnünk. Új, ígéretes kezdeményezés a korai életkorokra összpontosító pszichológiai beavatkozás, amelynek célpontjai nem bűnözők, hanem fiatalok, akik az „ártatlan” vagy a „rejtőzködő” pedofil csoportba tartoznak (BEIER et al. 2016). Itt értékelhető eredmény még nem született, de könnyen elképzelhető, hogy minél fiatalabb az alany, annál sikeresebb lesz a kezelés. Az impulzivitást gyógyszerekkel is lehet kezelni, és vannak bizonyítékai annak, hogy ez a fajta impulzivitáskezelés is hatékony lehet (GREENBERG et al. 1996).

Végezetül a pedofil bűntetteket meg lehet *akadályozni* kasztrációval. Az eljárás jogi háttere országonként változik: van ahol elfogadott, van, ahol nem az (SILVANI–MONDAINI–ZUCCHI 2015). Németországban például 1969 óta engedélyezik, Lengyelországban pedig 2009 óta bírósági ítélet által kötelezhető a pedofil elítélt arra, hogy alávesse magát a kasztrációnak. Az eljárás a világ sok más országában is jogszerű, beleértve az Egyesült Államokat, míg az EU országainak többségében nem legális (Magyarországon sem). A kasztrációt nem sebészeti, hanem gyógyszerekkel hajtják végre. Ezt vegyi kasztrációnak vagy antiandrogén terápiának nevezik, és általa szinte teljesen megszüntethető a pedofil bűnözés (THIBAUT et al. 2010). A biológiai megközelítés hatékonyságát igazolja a szerzett pedofília esete; ez is megszűnik, ha kezelik a háttérben álló neurológiai zavart (GILBERT–FOCQUAERT 2015).

Röviden összefoglalva: a börtönbüntetést ki lehet váltani kezeléssel – esetleg ki lehet egészíteni úgy, hogy bűncselekményre akkor se kerülhessen sor, ha az elkövető már kiszabadult (6. ábra). A kezeléseknak természetesen mellékhatásai is vannak. Ebből a szempontból legveszélyesebb a vegyi kasztrálás, de a szerotoninfelvételt gátlók sem teljesen ártalmatlanok (ezek a szerotonin hatását felerősítő gyógyszerek, amelyek csökkentik az impulzivitást).

Nemrég létrehoztak egy rendszert, amelyben igyekeztek összhangba hozni a bűnügyi kokárdákat a mellékhatások súlyosságával (BRADFORD–FEDOROFF–GULATI 2013). Az enyhe esetekre, amikor gyermekek tényleges molesztálásának veszélye nem merül fel, a pszichoterápiát önmagában ajánlják. E kezelés lehetséges célpontjai az internetes pedofil bűncselekmények elkövetői. Ha a gyermekmolesztálás megvalósul, de enyhébb formákat ölt, a pszichológiai kezelést kiegészítenék szerotoninfelvétel-gátlókkal. A súlyosabb eseteket már vegyi kasztrációval kezelnék. A súlyossági fokozatok vége felé a kezelés már nemcsak a pedofil vágyakat nyomja el, hanem teljesen felfüggeszti a szexualitást; ezt elsősorban a szexuális ragadozóknál ajánlják. Bár a szerzők ezt a rendszert legalábbis jó tárgyalási alapnak tekintik, nincs tudomásuk arról, hogy bárhol bevezették volna. Úgy tűnik, hogy a világ országainak többségében a börtönbüntetést még ma is vonzóbbnak találják, mint a kezelést.



6. ábra

A pedofília kezelhetősége

Megjegyzés: Baloldalt a pszichoterápia, a jobb oldalon a vegyi kasztráció hatékonysága. Érdemes figyelembe venni az Y tengely skáláját.

Forrás: ALEXANDER 1999 és THIBAUT et al. 2010 alapján a szerző szerkesztése

3.4. Nemi erőszak

3.4.1. A probléma keretei

Az Egészségügyi Világszervezet (WHO) szerint a szexuális erőszak meghatározása a következő. „Bármilyen szexuális tevékenység vagy kísérlet a szexuális tevékenységre, nem-kíváncsi szexuális megjegyzések, ajánlatok, közvetítés vagy más célzatú cselekedetek, amelyek egy személy szexualitása ellen irányulnak a kényszerítés eszközét felhasználva, bármely személy által, függetlenül az áldozattal fennálló kapcsolatától, bármely környezetben, beleértve, de nem leszűkítve az otthonra és a munkahelyre” (KRUG et al. 2002 – a szerző fordítása). Ezt a meghatározást az alábbiakban elemezzük. Kulcselemei a „*kényszerítés*”, „*bármilyen szexuális tevékenység*”, „*függetlenül az áldozattal fennálló kapcsolatától*” és „*bármely környezetben*”.

„Bármilyen szexuális tevékenység”

A fent idézett meghatározás tulajdonképpen listázza a szexuális erőszaknak minősülő cselekmények körét. Ez számtalan változatban kering az internet különböző honlapjain. Ezek egyike-másika sokkal részletesebb, de megőrzi az eredeti változat kulcselemeit, valamint azt a sajátosságot, hogy sorrendiség nélkül sorolja fel a szexuális erőszak rendkívül súlyos és sokkal enyhébb formáit. Ízelítőül fordítottunk le egy ilyen listát, amely a szexuális erőszak formáit mutatja be:

1. *követés:* az áldozat követése és megfigyelése;
2. *erőszakos nemi közösködés:* vaginális, anális vagy orális szex;

3. *nemkívánatos megérintés*: az áldozat megcsípése, lapogatása, ölelése, simogatása, tapogatása, meglegyintése, csókolása, dédelgetése, mellének, fenekének vagy lábának megérintése stb.;
4. *szexuális zaklatás*: például illetlen viccek elmondása, vagy az áldozat szexualitására tett durva megjegyzések;
5. *obszcén gesztusok*: például maszturbálás (szimulálása) mások előtt;
6. *vojörizmus*: mások meztelen testének, genitáliáinak vagy közösülésének meglesése;
7. *nemkívánatos szexuális megjegyzések*: viccelődés valakinek a testéről vagy kapcsolatairól;
8. *szexuális sértések*: például az áldozat ribancnak, lesbikusnak, homoszexuálisnak nevezése stb.;
9. *nyomásgyakorlás*: találkával vagy szexuális kapcsolattal összefüggésben (a nemet nem elfogadni válasznak);
10. *exhibicionizmus*: meztelen test vagy genitáliák felfedése mások előtt;
11. *pornográfiára való kényszerítés*: például fénykép készítése engedély nélkül, pornográf film végignézésére való kényszerítés stb.
12. *sértő üzenetek küldése*: feljegyzés, levél, telefonüzenet, e-mail, SMS vagy képi üzenetek formájában;
13. *vérfergetés*: családon belüli szexuális kapcsolat, elsősorban gyerekekkel;
14. *nemkívánatos, sértő vagy támadó kommunikáció*: például mobilon, szociális médiumokon vagy e-mailen keresztül (CASA Forum).

Stalking

Az angol kifejezés egyszerű fordítása: „követés”. A szexuális erőszak szakirodalmában azonban egy ennél súlyosabb értelmet nyer: olyan viselkedésnek felel meg, amely az iménti listában az 1., 12. és 14. sorszámot viseli. Ez a fajta viselkedés akkor került a figyelem középpontjába, amikor a 19 éves Robert John Bardo 1989-ben meggyilkolta a 21 éves, ígéretes színésznőt, Rebecca Schaeffer-t. A vizsgálat során derült ki, hogy Bardo évek óta megszállott rajongója volt Schaeffernek, és viselkedése minden szempontból kimerítette azt, amit a *stalking* kifejezés a szexuális erőszak szakirodalmában jelöl. Végül egy nyomozó ügynökség révén megszerezte a színésznő lakcímét, felkereste, megvádolta azzal, hogy új filmjében elvesztette „ártatlanságát”, majd dühében agyonlőtte (SAUNDERS 1998). Ez és egy korábbi eset (Theresa Saldana színésznő elleni gyilkossági kísérlet) miatt hozták létre először Kaliforniában, majd az USA néhány más tagállamában a stalkingellenes törvényt, amely önmagában büntethetővé teszi a követést, még akkor is, ha semmilyen más bűncselekmény nem valósul meg. A törvény jogosságát sokan vitatják, elsősorban mert visszaélésekre ad okot (maria-online.com).

Mivel az alábbiakban a *nemi erőszak* kifejezést az erőszakos nemi közösülés megnevezésére fogjuk fenntartani, első pillantásra talán fölöslegesnek tűnhet a mások által szexuális erőszaknak minősített viselkedési elemek ilyen részletességű felsorolása. Tudni kell azonban, hogy a szexuális erőszakra szóló tudományos munkák (CAILLEAU et al. 2018) és a nemi erőszakra szóló statisztikák (ROBERTS et al. 2016) egy része hasonló viselkedéslisták

figyelembevételével készültek. Ezekből az derül ki, hogy az emberek jelentős része szexuális erőszak áldozata. Az amerikai egyetemi kampuszokon például az egyetemista lányok negyede (a fiúk kb. 5%-a) vált szexuális erőszak áldozatává. Legtöbbször a magánegyetemen (25,3%), de az állami egyetemeken sem biztonságosabbak (22,8%). A szexuális zaklatás enyhébb eseteit is beleszámítva, az arány 74%-ra emelkedett (CANTOR et al. 2017). A vérszharang kongatása természetesen jogos, és elvben hozzájárulhat ahhoz, hogy tragikus eseteket megelőzzünk. Ugyanakkor ez a hozzáállás trivializálja a szexuális erőszakot. Valószínűleg nagyon sok ember (nemtől függetlenül) szembesült már obszcén gesztusokkal, szidták már szexuális tartalmú szavakkal, átölelték már olyanok, akiktől ezt nem fogadta szívesen stb. Ha így közelítjük meg a kérdést, valamennyien szexuális erőszak áldozatai vagyunk – vagyis ez mindennapos esemény.

Ismertettük a teljes listát továbbá azért, mert egyes országokban (például néhány EU-tagországban) a fenti viselkedések mindegyike vagy csaknem mindegyike szexuális bűntettnek minősül, és ezekre jogi értelemben ekként is tekintenek, ezért egyes országok szexuális bűnelkövetési statisztikái eléggé félelmetesnek tűnnek. Máshol a cselekedtek egy jó része csak akkor büntett, ha kiskorúval szemben, vagy nagyon erőszakosan és hosszú időn keresztül követik el. Vannak még szelektívebb országok is, ahol elsősorban az erőszakos nemi közösülést vagy annak kísérletét tekintik bűntettnek. A Btk. tanúsága szerint Magyarország valahol középen van a nagyon szigorú és nagyon megengedő álláspontok között.

Nem szeretnénk kisebbsíteni azt a káros pszichikai hatást, amelyet egy levakarhatatlan szerelmes vagy az utcai füttyögők okoznak – azt a nyugtalanságot, félelmet és stresszt, amelyet az ilyesmi kivált, különösen, ha minderre késő este, elhagyatott helyen kerül sor. Az sem kétséges, hogy a kitartó zaklatásnak tartós pszichikai következményei lehetnek, és ezek néha súlyos formát öltenek. Továbbá: az ilyesféle viselkedés néha a „valódi” szexuális erőszak előfutára, tehát figyelniünk kell rá. Ezzel együtt semmilyen szempontból nem tesz jót egy kifejezésnek, ha olyan szélsőségesen különböző cselekményekre alkalmazzák megkülönböztetés nélkül, mint az erőszakos nemi közösülés (vagy szexuális jellegű emberkereskedelem) és a rámenős udvarlási stílus (vagy egy sértő e-mail). A mindent egy kalap alá vevő munkák nem a jelenség megértését szolgálják, hanem összekuszálják a sorokat, és a „definíciós válságok” homályába taszítanak olyan jelenségeket, amelyek megértése társadalmilag rendkívül fontos.

A szexuális erőszak más vonatkozásai

A közösülésre sokáig úgy tekintettek, mint a házastárs – elsősorban a férj – jogára, ezért az otthon és a házastársi kapcsolat mintegy kizárta a szexuális erőszak tényállását. Ma ez nincs így. A szexuális erőszak helyszíne és az áldozat kapcsolata az elkövetővel közömbös. A WHO hasonlóan tágra értelmezi a kényszert is. A fizikai kényszer mellett kényszerítésnek tekinti a fizikai erőszakkal való fenyegetést vagy a fenyegetés más pszichikai eszközeit, például a zsarolást (elbocsátással való fenyegetést, álláspályázat elutasítását stb.). Kényszerítésnek minősül az is, ha a szexuális cselekmény olyasvalaki ellen irányul, aki nincs abban az állapotban, hogy beleegyezését adja. Ilyenek azok, akik részegek vagy drog hatása alatt állnak.

A szexuális bűncselekmények típusai

A szexuális erőszak rendkívül súlyos bűntett, mert életeket tehet tönkre. El kell különítenünk azonban a mindennapos vagy nagyon gyakori, zaklatásnak minősülő eseteket azokról az erőszakos bűncselekményektől, amelyeknek a következményei valóban súlyosak. Nem azért, hogy „elnézők” legyünk, hanem mert ez teszi lehetővé számunkra, hogy a kiemelt esetek felé forduljunk nagyobb figyelemmel. Ezért a továbbiakban szűkítjük a szexuális erőszak fogalmát, két „alfogalomra”:

- *Szexuális zaklatás*: az áldozat által nem kívánt szexuális ajánlatok, követelések és a testi kapcsolatok, amelyek *eléggé tartósak és erőszakosak ahhoz, hogy megmérgezzék a személyes kapcsolatokat*, és a kényszerítés a jutalmak és büntetések kilátásba helyezésén alapul („valamit valamiért”) (MEO Program 1995).
- *Nemi erőszak*: fizikai erővel, megfélemlítéssel, hatalmi visszaéléssel kikényszerített nemi közöszlés vagy anális/orális szex (SAPR Program 2013).

Alább a *szexuális erőszak* kifejezést gyűjtőnévként fogjuk használni, amely magában foglalja mindkét formát. A nemi erőszak értelemszerűen az erőszakos nemi közöszlésre vonatkozik.

3.4.2. A probléma mértéke

A WHO által közölt adatok szerint nemi erőszaknak az alábbi arányban válnak áldozatává feleségek vagy élettársak a családon belül:

3. táblázat

Házas- vagy élettárstól elszenvedett nemi erőszak vagy annak kísérlete néhány országban

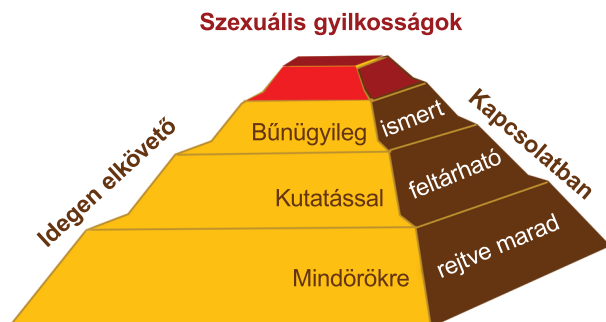
Ország	%	Ország	%	Ország	%
Finnország	5,9	Brazília	10	Peru	22,5
Japán	6,2	Svájc	12	Mexikó	32,5
Svédország	7,5	Nagy-Britannia	14	Zimbabwe	25
USA	7,7	Nicaragua	22	Thaiföld	29,9
Kanada	15,3	Indonézia	22	Törökország	51,9

Forrás: KRUG et al. 2002

Az *idegenek* (tehát nem házas- vagy élettársak) által elkövetett nemi erőszak arányáról a kiadvány csak néhány országra nézve ad meg adatokat. Ezek a következők: USA: 14,7%; Csehország: 11,6%, Dél-Afrika: 1,3%. Egyetlen magyarországi adat van a kiadványban; e szerint Budapesten a nők 2%-a szenvedett el szexuális jellegű támadást a vizsgálatot megelőző öt évben.

Az EU bűnügyi nyilvántartása (https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Archive:Crime_and_criminal_justice_statistics_data_2008-2013) szerint viszont a lakosságnak nagyjából 3–4%-a szenved el szexuális bűncselekményt az élete során. Ez a bűnügyi nyilvántartásokból származó szám töredéke a WHO-kutatás adatainak.

A kutatási adatok és nyilvántartások közötti eltérések oka nyilvánvaló: a szexuális zaklatás és nemi erőszak eseteinek többsége ugyanúgy rejtve marad, mint a pedofil bűncselekmények.



7. ábra

A szexuális bűncselekmények gyakoriságának piramisa

Forrás: a szerző szerkesztése

Megállapítható tehát, hogy a lakosság tekintélyes hányada válik nemi erőszak áldozatává. A bűnügyi nyilvántartások alapján csak töredékük, de a kutatás alapján tizedük-harmaduk szenved el nemi erőszakot az élete során (országtól függően). A nemi erőszak tehát jelentős társadalmi probléma, amely kiemelt figyelmet érdemel.

Theodore Robert Bundy

Ted Bundy gyermek- és ifjúkora nem volt problémamentes, de úrrá lett gondjain, és 24 évesen pszichológus diplomát szerzett (HARE 1999). Az egyetem elvégzése után egy volt rendőrtiszt mellett dolgozott, aki úgy ismerte mint kedves, gondos és együttérző fiatalembert. Később egy szenátor sikeres választási kampányában vállalt szerepet, majd a washingtoni Republikánus Párt elnökének asszisztense lett. Főnökének ajánlásával került Utah államban az egyetem jogi karára. Ismerősei úgy jellemezték, mint elkötelezett szakembert, aki kiemelkedő jogi és politikai karrier küszöbén áll. Bár a jogi tanulmányait nem fejezte be, igazgatóhelyettesévé vált a seattle-i Bűnmegelőzési Tanácsadó Testületnek, és egy szórólapot írt arról, hogy a nők miképpen kerülhetik el a nemi erőszakot. Felszínen zajló „mintapolgári” életének álcája mögött azonban Ted Bundy egy szexuális sorozatgyilkos volt. Körülbelül 4 évig tartó bűnözői karrierje alatt 30-nál is több szexuális gyilkosságot követett el. Villamosszékből végezte.

Egyik ügyvédje később így írt róla: „Ami igazán megdöbbentett, az a gyilkosságai hátterében álló forró nőgyűlölet volt, a fennen hangoztatott harag, amit a nőkkel szemben érzett. Semmiféle együttérzés nem volt benne. [...] Úgy tekintett a gyilkosságokra, mint élete legnagyobb megvalósításaira” (NELSON 1994). Pszichiátriai kórképében kiemelkedő helyet foglalt el a pszichózis.

Bár gyilkosként több volt, mint „egyszerű” szexuális bűnöző, Bundy példázza a pszichózissal társult, nőkre korlátozódó antiszocialitást, ami a szexuális bűnözők egyik típusát jellemzi.

3.4.3. Az elkövetők tipizálása

A nemi erőszakot sokféle ember sokféle motivációval követi el, ezért mielőtt kockázati tényezőire, a kivitelezés módjára és a problémakezelés esélyeire rátérnénk, tisztázni kell fő típusait és azt, ahogy az elkövetők gondolkodnak.

Az elkövetőket két nagy csoportra oszthatjuk tetteik motivációja alapján, ami lehet elsősorban a felfokozott nemi vágy vagy az antiszocialitás (KNIGHT–PRENTKY 1990).

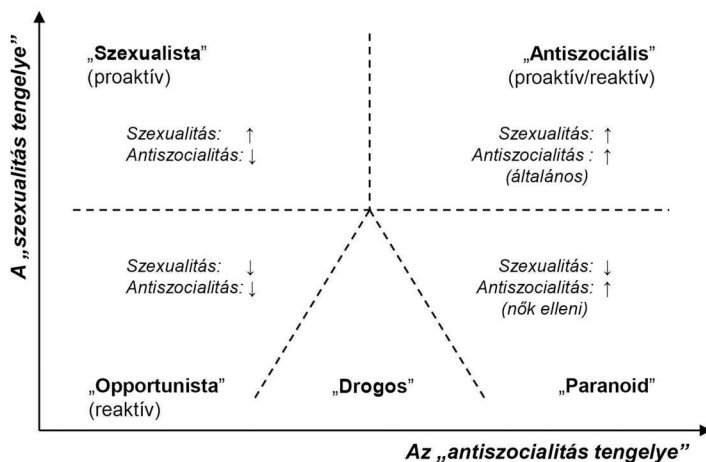
A *felfokozott nemi vágy* által motivált nemi erőszakot további két csoportra oszthatjuk aszerint, hogy az elkövető hogyan viszonyul a szexuális bűncselekményhez, illetve hogyan hajtja azt végre. Itt tulajdonképpen visszakanyarodunk a reaktív-proaktív ellentétpárhoz, amely fő témája volt az erőszakos bűnelkövetésnek. Akárcsak az erőszakos bűncselekményeket általában, a nemi erőszakot is jobban magyarázzák azok a modellek, amelyek figyelembe veszik a reaktív és proaktív bűnözői gondolkodásmódot, mint azok, amelyek egyfajta „általános” bűnözői gondolkodást vesznek alapul (WALTERS–DEMING–ELLIOTT 2009). A nemiség által vezérelt reaktív és proaktív nemi erőszak – az „opportunisták” és „szexualisták” típus – formáját tekintve hasonló, csak a motiváció különbözik. Az opportunisták az indulatait követi („előbb cselekszik, utána gondolkodik”). Nemi vágya nem olyan erős, hogy a bűncselekményt megtervezze, de egy lehetőséget hajlamos kihasználni. Ezzel szemben a „szexualisták” bűnelkövetőt erős szexuális kényszer hajtja. Nála az alkalom nem adódik, hanem ő maga teremti meg („előbb gondolkodik, utána cselekszik”).

Az *antiszociális hajlamoktól vezérelt nemi erőszak* esetében a szexualitás szerepe másodlagos. Ezt a típust szintén két altípusra lehet osztani: azokra, akikre egy általános antiszocialitás jellemző („antiszociális”), és azokra, akiknél az antiszociális hajlam csak a nőkkel kapcsolatban tör felszínre („paranoid”). Az antiszociális altípus az erőszakot azért hajtja végre, mert erőszakossága minden helyzetben felszínre tör, többek között a nőkkel létesített kapcsolatában is. Vágyait minden korlátot áthágva elégti ki, a partner hozzáállásától függetlenül. Gyakran használja ugyanakkor az erőszakot a párkapcsolati dominancia biztosítására is.

A második altípus esetében az antiszocialitás nem általános. Könnyen lehetséges, hogy az elkövető minden tekintetben mintapolgár – kivéve a nőkkel kiépített viszonyát. Ezek az emberek nem a társadalomra haragszanak, hanem specifikusan a nőkre: nem bízunk bennük, ellenséges érzéseket táplálnak velük szemben (MILNER–WEBSTER 2005), sőt, veszélyforrásként értékelik őket (SIGRE–LEIRÓS – CARVALHO – NOBRE 2015). Ez nagyon hasonlít ahhoz, amit pszichotikus vagy paranoid gondolkodásnak nevezünk: az elkövetők a jelek szerint torzultan érzékelik a valóságot: olyan veszélyforrásokat azonosítanak a nőkkel kapcsolatban, amelyek a valóságban nem léteznek. Nem csoda, hogy a pszichózis (mint tágabb fogalom) gyakori a nemi erőszak elkövetőinek körében (VINKERS et al. 2011), és egy részüket paranoid gyanakvás jellemzi (OLIVER et al. 2007).

Az elemzett, összesen tehát négy kategóriát felölelő modellt nemrég egy viszonylag nagy mintán, 346 elkövetőn tesztelték, ami visszaigazolta a fenti tipológiát, de a szerzőknek sikerült elkülöníteniük egy ötödik típust is, amelybe tartozó elkövetőket elsősorban a drog mozgatja; ők az opportunisták és antiszociálisok között helyezkednek el úgy, hogy mind a kettőhöz hasonlítanak (REID et al. 2014). Náluk nyilván a drog idézi elő az impulzivitást (opportunisták típus), vagy szabadítja fel a paranoid téveszméket vagy antiszociális érzelmeket. A drog szerepe nem túlságosan meglepő, hiszen az alkohol-

és drogfogyasztás a szexuális bűncselekmények egyik igen fontos kockázati tényezője (HENN–VERJANIC–VANDERPEARL 1976). A nemi erőszak elkövetőinek osztályozását a következő ábra szemlélteti.



8. ábra

Nemi erőszak a szex és az antiszocialitás koordináta-rendszerében

Megjegyzés: A típusba sorolás nem az antiszocialitás súlyát veszi alapul, hanem a két tulajdonság viszonyát.

Forrás: a szerző szerkesztése

Megjegyzendő, hogy ez a motivációs rendszer időben meglehetősen állandó az elkövető szempontjából. Azok, akik váltogattak a motivációk között, messze kisebbségben vannak a stabil motivációjú elkövetőkhöz képest (REID et al. 2014).

3.4.4. Okok és kockázatok

Az áldozat kiszolgáltatottsága

Zaklatásra és erőszakra csak akkor kerülhet sor, amikor az elkövető jelentős erőfölényben van az áldozathoz képest. Ennek tipikus példája az a háború, amelyben az egyik oldalon jól szervezett fegyveresek állnak, a másik oldalon pedig a védtelen lakosság. Ilyen helyzetben a nemi erőszak esetszáma ugrásszerűen megnő (MARSH–PURDIN–NAVANI 2006). Hasonló helyszín a katasztrófa sújtotta terület. A békefenntartó és humanitárius segítségnyújtó „csapatok” kezében jelentős hatalom összpontosul (sokszor ők képviselik a törvényt is), és a katasztrófa ugyanúgy szétzilálja a társadalmat, mint egy háború, ezért az azt felügyelők ugyanúgy hajlamosak a nemi erőszakra, mint a harcoló katonák (ANNAN 2003)). A háború és a katasztrófa természetesen nem „sztenderd” esemény, és nagy különbségek vannak a helyszínek között (3.2. táblázat).

4. táblázat

Szexuális cselekmények gyakorisága ember által okozott és természeti katasztrófák idején

Helyszín	Körülmények	Szexuális cselekmény (%)	
		erőszak	összesen
Sierra Leone ¹³⁹	menekülttábor	8,5	9
Bosznia-Hercegovina ¹⁴⁰	menekülttábor	49,6	53,4
Azerbajdzsán ¹⁴¹	menekülttábor	29,5	
Libéria ¹⁴²	háború	15,1	
Uganda ¹⁴³	háború	24,3	28,6
Kelet-Timor ¹⁴⁴	háború		22,7
USA (Alaszka) ¹⁴⁵	Exxon Valdez-olajkatasztrófa	21	
Haiti ¹⁴⁶	földrengés	32	

Megjegyzés: „Erőszak” = erőszakos nemi közösülés; „összesen” = zaklatás és nemi erőszak együtt.

Forrás: AMOWITZ et al. 2002; AVDIBEGOVIĆ–SINANOVIĆ 2006; KERIMOVA et al. 2003; SWISS et al. 1998; KINYANDA et al. 2010; HYNES et al. 2004; ENARSON 1999; AMNESTY INTERNATIONAL 2001 alapján a szerző szerkesztése

Az áldozattá válás táblázatában nyomon követhető adatoknak van néhány olyan sajátossága, amelyekről érdemes külön beszélni. Először is: a számok nem túlságosan magasak, ha a fenti, kutatásból származó adatokkal hasonlítjuk össze. Ez az érzet azonban csalóka, mert a korábban bemutatott adatok az életpálya alatt elszenvedett nemi erőszak gyakoriságát mutatták be, itt viszont a felmérés rövid időszakokat ölelt fel, általában 1-2 évet. Ahol az esemény előtti vagy utáni állapotokat is felmérték, kiderült, hogy a háború/katasztrófa többszörösére növelte a szexuális bűncselekmények gyakoriságát az adott környezetben. Az adatok második érdekes sajátossága, hogy az egyes katasztrófák következményei nagyon széles skálán mozognak; a bosznia-hercegovinai menekülttáborral összehasonlítva például a Sierra Leone-i helyzet nem volt különösebben súlyos. A helyi körülményeknek (például annak, hogy ki és milyen hatásosan ügyel a rendre), nyilván nagyon fontos szerepük van. Végezetül: abban a három tanulmányban, amelyekben a nemi erőszakra és zaklatásra külön is megadták az adatokat, a nemi erőszakot és a zaklatást elszenvedő nők aránya nagyon közel állt egymáshoz. Ez azt sugallja, hogy katasztrófa körülményei között a zaklatás csaknem mindig erőszakba torkollik, ami békeidőben egyáltalán nem így van. Amerikai egyetemistáknak például csak 5%-a esett áldozatul nemi erőszaknak a kampuszon, de csaknem 30%-uk vált áldozatává szexuális zaklatásnak (MIT 2014). Körülbelül ez a „szokásos” arány: sokan ki vannak téve zaklatásnak, de csak kevesen szenvednek el nemi erőszakot. Ez háborúban megfordul: a többséget szexre kényszerítik, és csak néhányan válnak „puszta” zaklatás áldozatává.

Kiszolgáltatottságra vezethető vissza az értelmi fogyatékosok ellen elkövetett nemi erőszak is. Az értelmileg fogyatékos és súlyos mentális zavartól szenvedő emberek 5–10-szer gyakrabban válnak nemi erőszak áldozatává, mint azok, akiknek nincsenek ilyen problémáik (KHALIFEH et al. 2016). Itt az elkövető egyfajta védettséget is feltételez a törvényi következményekkel szemben, mert áldozata „nem vehető komolyan”, tehát feljelentésével (ha egyáltalán megteszi) nemigen foglalkoznak.

Máskor a fizikai erőkülönbség és a kiszolgáltatottság nem ilyen nyilvánvaló. Az Amerikai Egyesült Államok (STANDER–THOMSEN 2016; CASTRO et al. 2015) és Nagy-Britannia (GODIER–FOSSEY 2017) katonái például meglepően gyakran válnak zaklatás és nemi erőszak áldozataivá. Az amerikai katona nők közel 9%-a, míg a katona férfiak kb. 2%-a szenvedett el súlyos szexuális zaklatást mindössze öt év alatt, míg a nemi erőszakot elszenvedők aránya alig volt alacsonyabb (nők: megközelítőleg 5%; férfiaknál kb. 1%) (DMDC 2012); ez több volt, mint amit ugyanennyi idő alatt civileknél mértek (ILIES et al. 2003). A brit katonák helyzete nagyon hasonlít ehhez, bár ott a kutatás még csak az első lépéseket tette meg. Ez a lelet első pillantásra megkérdőjelezi a kiszolgáltatottság fontosságát, hiszen kitől várnánk el leginkább, hogy meg tudja védeni magát, ha nem egy katonától? Nos, nem tudja, és éppen foglalkozás miatt nem. A megkérdőjelezhetetlen alá- és fölérendeltségi viszonyok kiszolgáltatottá teszik őt, a katonai önérték pedig megakadályozza, hogy védelmet kérjen (STANDER–THOMSEN 2016).

A kiszolgáltatottság és áldozattá válás kapcsolatát figyelembe véve nem csoda, hogy a zaklatás és erőszak a börtönökben is gyakori, jóllehet a bűnözőket is hajlamosak vagyunk olyan embereknek elképzelni, akik meg tudják védeni magukat. Ugyanakkor a börtön-őrökről úgy gondoljuk, hogy fegyelmezettebbek az átlagnál. Ezzel együtt az elítélteknek nagyjából negyede szenved el súlyos zaklatást vagy nemi erőszakot a börtönben, és az elkövetők nagyjából fele a börtön személyzetéhez tartozik (DUMOND 2003). Ezek a számok még a legszigorúbb biztonságú börtönökben sem sokkal kisebbek (HENSLEY–KOSCHESKI–TEWKSBUURY 2005), pedig ott az elítéltek, miközben ők maguk is szigorúbb felügyelet alatt állnak, nagyobb védelmet is élveznek a felügyelet szigorúsága miatt.

Összességében tehát az áldozat kiszolgáltatottsága, illetve a törvényi védőháló szakadozottsága drámaian megnöveli a szexuális bűncselekmények valószínűségét. Ez valószínűleg nem függ össze az elkövetői tipológiával, hiszen a lehetőség és a büntetlenség reménye bármelyik elkövetőtípust bátoríthatja.

Kognitív torzulások: pszichológia, biológia és társadalom

A bűnelkövetés hátterében gyakran olyan kognitív – gondolkodási – torzulások állnak, amelyekkel az elkövető utólag vagy már előzetesen elfogadhatóvá teszi a tettét, elsősorban saját maga számára (MARUNA–MANN 2006). Ennek nemcsak az elkövető megértésének, hanem a kezelési mód kiválasztásának szempontjából is jelentősége van (YATES 2013). A tettesek a következő „elméletekkel” igazolják a nők ellen elkövetett nemi erőszakot (POLASCHEK–WARD 2002):

- *A nők érthetetlenek.* Különböznek a férfiaktól, akik így nem tudják megérteni sem vágyaikat, sem céljaikat. Ez megkönnyíti, hogy az elkövető ártson nekik, hiszen mindig könnyebb olyasvalakit bántani, aki különbözik tőlünk, mint olyat, aki hasonlít hozzánk (BANDURA 1986). Ugyanakkor ez az „elmélet” lehetővé teszi az elkövető számára, hogy ne is akarja megérteni a nőket, és sematikusan közelítsen hozzájuk (például „a nő vagy angyal, vagy prostituált”).
- *A nők a szexualitás tárgyai.* Azért teremtték őket, hogy kielégítsék a férfiak vágyait, ezért a nőnek mindig fogadókéssznek kell lennie. Nincs emberi méltósága, és nem rendelkezik önállóan maga fölött.

- *Jogosultság.* A szexuális vágy nem tartható ellenőrzés alatt, sőt, ha a férfi megtartóztatja magát, egészsége veszélybe kerül. Ha a nő nem teremti meg a levezetés lehetőségét, ne csodálkozzon, ha a férfi elveszti önuralmát. Tehát az erőszakért maga az áldozat a hibás.
- *A világ veszélyes.* Egy barátságatlan világban az embernek a saját érdekeit kell szem előtt tartania, és ebből a szempontból közömbös, hogy közben mások sérülnek vagy sem. „Ember embernek farkasa”, és ez szükségszerűen vonatkozik a nőkre is. Aki nem támad idejében, maga válik áldozattá.

Az egyes kognitív torzulások nyilvánvalóan egyenlőtlenül oszlanak meg az egyes elkövetőtípusok között. A „világ veszélyes” elmélet például az antiszocialitás alaphipotézise. Ennek enyhébb formája (például „el kell vennünk, amit az élet felkínál nekünk”) motiválhatja az opportunista típust, míg a szexuális vágy elfojthatatlanságáról szóló kognitív torzulás a „szexualistáknak” szolgálhat magyarázatul. Végezetül: a „világ veszélyes” elmélet, kombinálva a nők érthetlenségének posztulátumával vélhetőleg elegendő okot szolgáltat a cselekvésre a „paranoid” elkövető számára.

Kamaszok

Sokan foglalkoznak a kamaszok bűnelkövetésével, mert ez az életkortartomány az élet egyik nagy fordulópontja, és nagy a veszélye annak, hogy a kamaszkorra korlátozódó – sokak által természetesnek tekintett – kilengések néhányuknál ekkor kezdődő bűnözői pályába torkollanak, így aztán sokszor egész hátralévő életükben problémát jelentenek majd a társadalom számára. Alább látni fogjuk, hogy a szexuális bűnözés kamaszkorban kezdődik el, ezért felvetődik a kérdés, hogy miért kerül erre sor. Szinte magától adódik a feltételezés, hogy azok a gondolkodási torzulások, amelyek a felnőtt bűnözőket mozgatják, ebben az életkorban alakulnak ki, de a jelek szerint ez nem jellemző (SETO–LALUMIÈRE 2010). Nem voltak továbbá tipikusak az antiszociális tendenciák, a családi kommunikációs vagy kötődési problémák stb.

Összességében úgy tűnik, hogy a kamasz bűnelkövetők tettesteinek hátterében a szexualitással kapcsolatos problémák állnak, és annak alapján, hogy milyen kis távolság van törzshelyük és a tett helyszíne között, valószínűleg az „opportunisták” csoportba tartoznak. Elvileg lehetséges, hogy később azok válnak tartósan szexuális bűnözővé, akiknél a gondolkodási torzulás már ebben a korai életkorban is kialakult (erre alább visszatérünk), de az „átlagot” véve alapul, e korai életszakaszban a szexualitás kezelése okozza a gondot, nem a nők téves megítélése.

Felvetődik a kérdés, hogy minek tulajdoníthatók ezek a torzulások. Születik vele az ember, élettapasztalata győzi meg róla, vagy a környezet kényszeríti rá? Mivel a biológiai, pszichológiai és szociális tényezők összefüggéseiről az *A bűnöző elme* című kötetben már részletesen írtunk, itt csak röviden térünk ki erre a kérdésre.

Akárcsak az erőszakos bűncselekményekre való hajlam, a nemi erőszakra való hajlam is örökölhető (LÄNGSTRÖM et al. 2015). A genetikai hajlam részaránya az elkövetés valószínűségében nagyjából 20% körüli. A szexuálisan zaklatott gyermekekből nagyobb arányban válnak szexuális bűnelkövetők, mint azokból, akiket gyermekkorukban nem zaklattak

(JESPERSEN–LALUMIÈRE–SETO 2009). A kapcsolat az elszenvedett és később elkövetett szexuális bűncselekmények között szoros; a gyermekek fizikai bántalmazása nem növelte meg a felnőttként elkövetett szexuális bűncselekmények valószínűségét, az elszenvedett nemi erőszak viszont igen. A nemi erőszakot elkövetők többsége valamilyen mentális zavartól szenved (PERILLO et al. 2014). A leggyakoribb diagnózis az antiszociális személyiségzavar, drogaddikció és pszichózis (OLIVER et al. 2007). Szexuális szadizmus szinte csak nyomokban (az esetek kevesebb mint 1%-ában) fordul elő. A nemi erőszak elkövetőinek központi idegrendszerében is megfigyelhetők elváltozások (BEECH–MITCHELL 2005), és a nemi erőszak esetében is felvetődött annak lehetősége, hogy megvalósulhat agysérülések következtében is (MOKHBER et al. 2018). Végezetül a tesztoszterontermelés – akárcsak a pedofil bűntetteknél láttuk –, összefüggésben áll a nemi erőszak elkövetésével. A szélsőségesen erőszakos szexuális bűnözők vérében az átlagosnál jóval magasabb a tesztoszteronszint (RADA–LAWS–KELLNER 1976). Sőt, a tesztoszterontermelés zavara előre jelezte a visszaesés veszélyét évtizedes távlatokban is (KINGSTON et al. 2012).

Összességében a nemi erőszak hátterében ugyanazon társadalmi, biológiai és pszichológiai tényezők együttesét fedezhetjük fel, amelyeket sok más bűnözési forma esetében is. A szexuális bűntetteket a gondolati torzulások fajtái és a tesztoszteron jelentősége különbözteti meg más bűntettektől.

3.4.5. *Modus operandi*

Mielőtt a részletekbe belemennénk, hangsúlyozni kell, hogy a cselekvési mód (*modus operandi*) szakirodalmi kitüntetett figyelmet szentel az idegenek által elkövetett nemi erőszaknak, míg a párkapcsolatok kontextusát elhanyagolja. Ennek oka valószínűleg kettős. Egyrészt a rendszetben és jogalkalmazásban tapasztalható egy erős hitelességi kérdés a családon belüli nemi erőszakkal kapcsolatban: kétkedve fogadják a feljelentéseket (LEA–LYNN 2012). Másrészt a családon belüli szexuális erőszak nem igényel különösebb taktikát az elkövető részéről, hiszen az áldozat mindig „kéznél van”. A családon belüli *szexuális* erőszakot általában együtt tárgyalják a családi erőszak egyéb formáival, és megelőgszenek a kiváltó tényezők elemzésével (szegénység, hagyományos nemi szerepek, alkohol, drog stb.) (DICKSTEIN 1988) anélkül, hogy a bűnelkövetési taktikáknak figyelmet szentelnének. Az egyetlen taktikai kérdés, amellyel foglalkozni szoktak, az a bűntitkolással kapcsolatos: hogyan éri el az elkövető, hogy az áldozat hallgasson? Erre a magyarázat többnyire rendkívül egyszerű; az egyik áldozat pontosan összefoglalta a lényeget: „Olyan szégyenletesen és megalázóan viselkedett velem, hogy az idő múlásával egyre kevésbé láttam elképzelhetőnek, hogy beszéljek róla. Biztos vagyok benne, hogy ezzel ő is tisztában volt. Olyan szörnyű dolgokat követett el! Sokkal könnyebb lett volna, ha csak egyszerűen megver” (LOGAN–COLE–SHANNON 2007 – a szerző fordítása). Az áldozat elhallgattatásának legkézenfekvőbb eszköze tehát maga a bűntett – illetve az elvetemültség. Miközben azonban az idegenek ellen elkövetett nemi erőszak technikai részleteivel foglalkozunk, érdemes észben tartani, milyen keveset tudunk a családon belüli szexuális erőszak lefolyásáról.

Az áldozat becserkészése

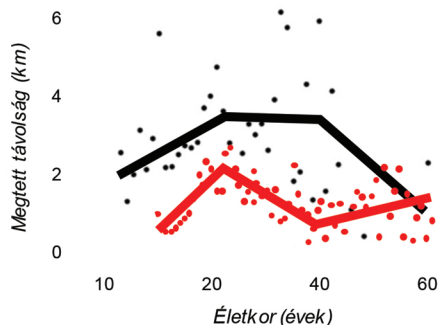
Az internet világában egyre gyakrabban fordul elő, hogy az elkövető a világhálón vadászik (FLACH–DESLANDES 2017). Különösen nagy szolgálatot tesznek a párkereső szolgáltatások és a szociális médiumok, amelyek néha szexuálisan meglehetősen szabadosak. Technikailag az elkövetők egyre szofisztikáltabbak; számítógépek mellett egyre gyakrabban használják az okostelefont, tabletet, Bluetootht és olyan szoftvereket, amelyek automatikusan frissítik az információkat. Miközben átnézik a potenciális áldozatok honlapjait és különböző megnyilatkozásait, keresik azokat a tulajdonságokat, amelyek számukra a legmegfelelőbbek. Például a potenciális alany elárulhatja magáról, hogy vonzódik az idősebb férfiakhoz, ami megkönnyíti a közeledést.

Egyszerűbb esetben a kapcsolat digitális marad, de szexuális visszaélésnek ez is tág teret biztosít, mivel bizonyos korosztályok nagyon sajátosan viszonyulnak a virtuális világhoz – mondhatni ebben élnek. A pornográf felvételek megszerzésén túl az internet lehetőséget nyújt az elkövetőnek manipulálásra, a szexuális megszegényítésre, sőt, lehetővé teszi a virtuális szex kikényszerítését is például érzelmi zsarolással (BRIGGS–SIMON–SIMONSEN 2011). Az igazi – pontosabban súlyosabb – gondot azonban azok az elkövetők jelentik, akik az internetet találják megszerzésére használják fel, mégpedig korántsem ártatlan szándékkal.

A világháló természetesen csak egyike a kapcsolatteremtési lehetőségeknek, sőt, inkább csak eszköz, semmint taktika. Az eszközön felülemelkedve, az áldozat fellelésének vannak általánosan elterjedt taktikái is, amelyek bármelyikébe beleilleszthető az internet – közvetve vagy közvetlenül. E taktikák a következők (az angol kifejezéseket magyarítottuk) (ROSSMO 2000; REBOCHO–SILVA 2014).

- „Vadász”: otthonából vagy valamilyen más, rendszeres tartózkodási helyéről (például munkahely, bár) kiindulva, annak közelében keresi az áldozatot. Olyan helyeket keres fel, ahol tapasztalata szerint áldozatra lelhet.
- „Ingázó”: lakóhelyéről elutazik, és viszonylag távol keres áldozatot magának (a megtett útról alább részletesen írunk).
- „Opportunista”: nem keresi az áldozatot, de kihasználja a véletlenül adódó alkalmat. Viselkedése többnyire spontán, bár gyakran „álmodozik”, és fejben elképzei, mit tenne, ha „helyzet” adódna. A véletlent tehát mintegy megtervezi.
- „Pók”: főnöki beosztásban vagy döntési helyzetben van (például kérvényekről dönt). Nem kell keresnie az áldozatot, mert az maga keresi fel őt. Helyzeti előnyét néha helyben aknázza ki (mintegy oportunista módon), de ha ez nem lehetséges, elcsalja az áldozatot egy olyan helyre (például a lakására), ahol nincsenek tanúk.

Az internetes áldozatkereső lényegében bármelyik csoportba tartozhat. Az eszköz célirányossá teheti például a „vadász” és az „ingázó” keresését, az „oportunistának” a világhálón is adódhatnak váratlan lehetőségei, a „pók” számára pedig az internet úgy működhet, mint egy kihelyezett hivatal vagy reklámfelület.



9. ábra

A nemi erőszak kedvéért megtett út (piros), összehasonlítva a fegyveres rablók által megtett úttal (fekete)

Megjegyzés: Minden pont egy bűntett; a vonal a trendeket érzékelteti.

Forrás: ANDRESEN–FRANK–FELSON 2014 alapján a szerző szerkesztése

Bármilyen módon alakul is ki a kapcsolatfelvétel, fontos tudni, hogy az elkövető többnyire keveset utazik a nemi erőszak kedvéért. Ez alól csak az „ingázó” kivétel; ilyen volt Ted Bundy, aki az Egyesült Államok több államára is kiterjesztette tevékenységét, hogy megnehezítse a nyomozást. Az effajta tudatosság azonban ritka. A megtett út a legtöbb esetben egy kilométer körül van, és csak nagyon ritkán haladja meg a kettőt. Ez alig fele annak, amit valaki egy fegyveres rablás kedvéért megtesz (ANDRESEN–FRANK–FELSON 2014). A megtett távolság egyébként függ az elkövető életkorától is (9. ábra). Legkevesebbet a kamaszkorú elkövető hajlandó utazni, legtöbbet a fiatal felnőtt. A megtett távolság később csökken, majd a középkorúaknál újra nőni kezd. Megjegyzendő, hogy a tetthelyig megtett út nem feltétlenül az otthontól mért távolság; könnyen lehetséges, hogy a kiindulási pont az elkövető szociális életének valamilyen más csomópontja; lehet például a munkahely (TOWNSLEY–SIDEBOTTOM 2010) vagy egy bár (BRANTINGHAM–BRANTINGHAM 1993). Akárhonnan is indul ki, az elkövető viszonylag gyakran tartózkodik a tetthelytől számított egy-, maximum kétkilométeres sugarú körön belül – ritkán kell ennél messzebb keresni.

A tett végrehajtása

A végrehajtás típusa szerint az elkövetők az alábbiak szerint csoportosíthatók (POTGIETER – DE WET 2010):

- „Szélhámos”: nyíltan, gyakran szociális közegben közelíti meg az áldozatot. Szóba elegyedik vele, bizalmába férkőzik, és ürügyet keres arra, hogy elcsalja az elkövetés számára biztonságos helyre. Ígérhet egy jobb szórakozóhelyet, állást, segítséget (ha az áldozatnak valamilyen gondja van) stb. A taktikának fontos része, hogy a kapcsolat folyamatos legyen. Az elkövető nem hagyja magára az áldozatot, mert fél, ha kikerül bűvköréből, esetleg gondolkodni kezd.

- „Villámtámadó”: nem próbálja meg „elbűvölni” áldozatát; egyszerűen lerohanja, és fizikai erejével megtöri az ellenállását. A találkozó többnyire nem eltervezett, az elkövető véletlenül lel rá az áldozatra egy olyan helyen, ahol a tettet háborítatlanul végrehajthatja.
- „Lesben álló”: az elkövető egy olyan elhagyatott helyen várja áldozatát, ahol megjelenésére számíthat. Ez tehát egy előre eltervezett eseménysor. Hogy innen merre haladnak a dolgok, az már a helyzettől függ; az elkövető próbálkozhat a meggyőzés eszközeivel, de egyszerűen le is rohanhatja az áldozatot.
- „Udvarló”: a szélhámossághoz hasonlít, de hosszabb ideig, akár napokig is „udvarol”. Felhívja telefonon, találkákat beszél meg vele stb., és közben keresi a megfelelő alkalmat arra, hogy tanúk nélkül magára maradjon vele.

A megközelítési és végrehajtási technikák nyilván összekapcsolhatók. A „szélhámosság” nyilván jól fekszik a „vadásznak” és az „ingázónak”. A „villámtámadás” elsősorban az „oportunistá” taktikája lehet. A „lesben állás” szintén a „vadász” és az „ingázó” fegyvere lehet, ha az interneten keresztül vagy más módon sikerült megismernie az áldozat programját, míg az „udvarlást” elsősorban a „pók” engedheti meg magának, mert nem kell tartania attól, hogy az áldozat kicsúszik a kezei közül.

Az esetek több mint kétharmadában az elkövető a „szélhámosság” vagy a „villámtámadás” taktikáját alkalmazza; az „udvarlás” kifejezetten ritka (5% körüli). Megjegyezzük, hogy sokan nem tesznek különbséget a „szélhámos” és az „udvarló” között, mert alapvetően mindkettő szélhámosságon alapul (HASELWOOD–BURGESS 1987). Mások véleménye szerint azonban az időtényező fontos. Másféle pszichikai beállítottságot és készségeket igényel a pillanatnyi félrevezetés és a hosszabb távú „elbűvölés”.

Amint látható, az erőszak megtervezettsége széles skálán mozog. A „villámtámadás” tervezetlen; az elkövető ugyan sétálgathat szándékosan olyan helyeken, ahol potenciálisan áldozatra találhat, de nincs kiszemeltje, és a tett végrehajtása véletlentől függ. Az „udvarlás” ezzel szemben egy gondosan megtervezett viselkedés: az elkövető tudatosan és fokozatosan keríti hatalmába az áldozatot. Mitől függ az erőszak megtervezettsége, és főleg: mitől függ, hogy mennyire sérül fizikailag az áldozat? Úgy tűnik, hogy leggondosabban azok tervezik meg a cselekedeteiket, akiknek nagyon erősek a szexuális késztetései (őket egy korábban elemzett rendszerben „szexualistáknak” neveztük). A kényszerítés legdurvább eszközeit azok alkalmazzák, akik alkohol hatása alatt állnak, vagy akiknek éppen „rossz napjuk” van (és esetleg ezért fogyasztottak alkoholt) (BEAUREGARD–LUSSIER–PROULX 2005).

Bűnüldözési szempontból fontos tudni, hogy az elkövetők jelentős része tróféákra is vadászik annak ellenére, hogy ezzel bizonyítékokat gyűjt önmaga ellen (WARREN–DIETZ–HAZELWOOD 2013). Ezek a tárgyak (alsónemű, ékszerek, igazolványok sőt, biológiai minták) az áldozatot szimbolizálják, mintegy bizonyítékai az elkövető „győzelmének”, és fenntartják a pszichológiai kapcsolatot a felek között az után is, hogy az erőszak már lezajlott. Egyesek fényképet vagy videófelvételt is készítenek, sőt, naplót vezetnek a bűntettekről, térképen jelölik be a helyszíneket stb. Sok elkövető egyáltalán nem titkolózik; eldicsekedik barátainak a begyűjtött tróféákkal, sőt, az internetre is felteheti a „legjobb” felvételeket.

Biztonsági intézkedések

Az elkövető természetesen nem szeretne börtönbe kerülni. Lehet, hogy a saját gondolatainak szférájában igazolhatónak tartja a nemi erőszakot, még az is lehet, hogy büszke rá, de tisztában van azzal, hogy az emberek többségénél nem talál szimpátiára, és tettei törvényellenesek. A büntetés elkerülésére sokféle taktikát alkalmazhat, de ezek központi eleme mindig a fenyegetés (DAVIES 1992).

Elsősorban azt kell megakadályoznia, hogy tetten ériék. Ennek érdekében elhagyatott helyeket keres, de még ott is felfedezhetik, ha az áldozat zajt csap, ezért ezt többnyire életveszélyes fenyegetésekkel igyekszik megakadályozni. Ha váratlanul feltűnik egy járókelő, megpróbálja rábírní áldozatát, hogy úgy viselkedjék, mintha szerelmespár lennének. Ha viszont az áldozat otthonában kerül sor az erőszakra, bezárja az ajtót, leereszti a rolókat, kikapcsolja a telefont stb.

Az azonosítás elkerülése érdekében az elkövető eltakarhatja arcát, vagy éjszaka, roszszul megvilágított helyen követi el a bűntettet. Ez azonban csak a „villámtámadás”, esetleg a „lesben állás” esetén képzelhető el. A „szélhámós” és az „udvarló” nem csábíthatja el áldozatát álarcbán. Bár nyilván használhat és használ is álnevet, az áldozat később felismerheti, ezért neki a fenyegetés eszközához kell nyúlnia.

Miután kellően megfenyegette áldozatát, a biztonságos távozást kell biztosítania. Néha fenyegetéssel bírja rá az áldozatot arra, hogy ne mozduljon egy bizonyos ideig, máskor megkötözi őt, vagy bezárja valahova.

A leghatékonyabb védelem azonban a pszichológiai. Az áldozat egyrészt hitelt ad a fenyegetéseknek, másrészt szégyelli azt, ami történt. Gyakran magát okolja, hogy lépre ment. Ha hallgat, megszabadul a veszélytől (a beígért bosszútól), és titokban marad szégyene. Ha beszél, kiteszi magát nemcsak a veszélynek, hanem egy hosszadalmas rendőrségi és bírósági procedúrának, amelynek során lelkileg sokszorosan újraéli a megaláztatást, és magára veszi a „meggyalázottság” bélyegét. Különleges lelkierő kell ahhoz, hogy valaki felvállalja a nehezebb utat.

Párkapcsolaton belül az áldozat valószínűleg nemcsak azért hallgat, mert fenyegetik vagy szégyenkezik, hanem azért is, mert nem akar ártani az elkövetőnek, hiszen szereti, és anyagilag függ tőle. A viszonyok helyzetspecifikus stratégiákat generálnak; joggal sajnálhatjuk tehát, hogy olyan keveset tudunk a párkapcsolaton belüli nemi erőszak *modus operandijáról*.

Egyedi viselkedésminták

Bár az elkövetők láthatóan sok szempontból csoportosíthatók, végeredményben mégiscsak emberek, egyedi háttérrel, vágyakkal és elvárásokkal, amelyeknek érvényt szereznek a nemi erőszak folyamán. Ez számtalan apró viselkedésben vagy igényben nyilvánul meg, amelyek az elkövetőnek mintegy lelki „ujjlenyomatát” rajzolják meg, és ezzel nyersanyagot szolgáltatnak a bűnözői profilalkotás számára. A trófeák gyűjtéséről már volt szó, ez nagyon is árulkodó jel, mert aki trófeát gyűjt, ezt valamilyen rá jellemző módon teszi. Van, aki

alsóneműre specializálódik, mások ékszerekre, és van, aki hajtincset vág le. A lehetőségek száma nagy, de minden elkövető nagyon következetes ezen a téren. A tipikus egyéni viselkedésmintákat nem fogjuk kimerítően leltárba venni, inkább példákat adunk. Erre az áldozattal kiépített viszony sokféleségét választottuk ki; ezt az elkövető saját szavaival érzékeltetjük (DAVIES 1992).

Az elkövető lehet gyöngéd az áldozatához. Kifejezheti például az intimitás iránti igényét („Olyan hangokat adj ki, mintha szeretkeznénk”), kíváncsiskodhat („Hányas melltartót hordasz?”) vagy éppen bókolhat is („Gyönyörű tested van”). Más elkövetők viszont épp ellenkezőleg, durvák („Te bűdös kurva!”), ijesztgetik az áldozatot („Tudad, hogy AIDS-em van?”), vagy fenyegetik („Összekapcsolhatnánk ezt akár egy kis gyilkossággal is”). Nem mindig mondja ugyanazt, de a témák jól felismerhetők. Egy elkövető például öt egymást követő nemi erőszak során a következő kérdéseket tette fel az áldozatoknak:

1. eset: „*Hány éves vagy? Hányan tették már ezt veled?*”
2. eset: „*Milyen méretű a melled? Hogy hívnak?*”
3. eset: „*Van barátod? Hol élsz? Hány éves vagy?*”
4. eset: „*Milyen színű a szemed? Hogy hívják a barátodat?*”
5. eset: „*Hány emberrel szexeltél eddig? Miket szoktatok csinálni?*”

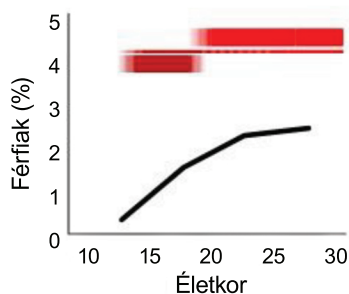
Minden kérdés egy-egy árulkodó jel, amivel az elkövető hozzájárul ahhoz, hogy a profilozók jól végezhessek a munkájukat. Megjegyezzük, hogy ez az internetes elkövetőre is igaz: az elkövető nyomokat hagy maga után a világhálón, ezek pedig elvezethetnek hozzá.

3.4.6. Büntetés és kezelés

Bűnüldözési szempontból fontos az áldozatok számának becslése, de még fontosabb annak feltárása, hogy *hányan* követnek el szexuális erőszakot, hiszen az elkövető az, akit „üldözni” kell. Az áldozatok aránya a társadalmon belül ugyanis nem feltétlenül tisztázza az elkövetők számát, mert nagyon gyakori a bűnisméltlés. Tudnunk kell, hány ember bűnöző, vagyis, hogy mekkora a feladat.

Kezdjük egy olyan tanulmánnyal, amelyben nem azt vizsgálták, hányan követtek el ilyen bűncselekményeket, hanem azt, hogy hányan lennének hajlandók ilyesmit elkövetni – saját bevallásuk szerint (MALAMUTH 1981). A vizsgált egyetemistáknak csak háromnegyede állította saját magáról azt, hogy semmilyen körülmények között nem válna szexuális bűnelkövetővé. Negyedük ezt a körülményektől tette függővé, míg 2%-uk *valószínűnek tartotta*, hogy nemi erőszakot követ majd el. Ezek bizony nem kis számok, és kitűnő magyarázatot szolgáltatnak arra, hogy miért válik a nemi erőszak oly gyakorivá, ha a potenciális áldozatok kiszolgáltatott helyzetbe kerülnek.

A bűnügyi nyilvántartások adatai már nem ilyen riasztóak, és azt a benyomást keltik, hogy a bevallott hajlamok igen ritkán nyilvánulnak meg tettekből. Nemi erőszakért ugyanis az amerikai férfiak pusztán megközelítőleg 2%-át ítélik el (CLINE 1980).



10. ábra

Nemi erőszakért elítéltek aránya a lakosságban belül

Megjegyzés: a bűncselekmények kamaszkor elején kezdődnek el, és fiatal felnőttkorban tetőznek; ekkor a férfi lakosság nagyjából 2,5%-a érintett. A vízszintes, színes jelzések a bűnözői karriereket jelölik.

Forrás: A szerző szerkesztése

A bűnügyi nyilvántartásokon túli valós adatokról természetesen senkinek sincs biztos információja, de az önbevallások alapján valószínű, hogy a szám sokkal nagyobb – körülbelül tízszerese annak, ami a nyilvántartásokban szerepel (Koss 1993). A különbség nyilván a „csak kutatással feltárható” eseteknek tulajdonítható; zömmel a családon belüli nemi erőszaknak. Ha az önbevallásokat tekintjük hitelesnek (elkövetőknél és áldozatoknál egyaránt), akkor úgy tűnik, hogy (1) a hajlamok és tettek között nem olyan nagy a távolság, mint a statisztikák alapján vélnénk: akik elképzelhetőnek tartották a nemi erőszakot, életük folyamán azt valamikor el is követik, és (2) az áldozatok és elkövetők száma nagyjából megegyezik. Igaz ugyan, hogy az elkövetők ismétlik a bűntettet, de az áldozattá válás is többszörös (a fenti számok összevethetők a WHO-tanulmány eredményeivel, ahol összesíteni kell a partnerkapcsolaton belüli és kívüli áldozatokat). Röviden: nemi erőszakot a férfi lakosság nagyjából ötöde-negyede követ el; az elkövetés kamaszkorban kezdődik és fiatal felnőttkorban tetőzik. Az eseteknek csak tizede válik ismertté.

Ha pusztán a logikánkra hallgatunk, azt gondolnánk, hogy aki nemi erőszakot követ el kamaszként, folytatja ezt felnőtt korában is, és fordítva: aki felnőttként nemi erőszakot követ el, erőszakos volt fiatalon is. A vizsgálatok cáfolják ezt a feltételezést (LUSSIER–CALE 2013). A valóságban ugyanis csak egy nagyjából 10–15%-os átfedés van a kamasz- és felnőttkori elkövetők között. A kamaszok többsége felhagy a nemi erőszakkal, amikor felnőtté válik, a felnőtt elkövetők többsége pedig kamaszkorban nem volt az. Alapjában véve tehát két különböző karrierrel van dolgunk; az egyik egy kamaszkorra korlátozódó bűnelkövetői pálya, a másik egy felnőttkorban kezdődő. Ezeket a karriereket jelöltük a vízszintes színes oszlopokkal a 10. ábrán; a keskeny csík azt a kisebbséget ábrázolja, amelynél a kamaszkori viselkedés valóban állandósul.

Az, hogy csak minimális átfedés van a kamaszkorú és felnőtt elkövetők között, természetesen nem jelenti azt, hogy a felnőtteknél ne lenne kontinuitás. Erről a visszaesési adatok tanúskodnak. A nemi erőszakot elkövetők visszaesési rátája 10% (LOOMAN–ABRACEN 2010) és 25% (FIRESTONE et al. 2005) között mozog, tanulmánytól függően. A szexuális zaklatás esetében a visszaesési ráta magasabb, 30% körüli (MEARS et al. 2016). Ezek elvileg nem

túlságosan magas számok, bár nyilván önmagukban is eléggé riasztóak. Van néhány további adat, amelyek azonban még inkább azok. Egy tanulmányban például, amelyben vizsgáltak körében a visszaesési ráta 20% körül volt, a visszaesőket 4–5 alkalommal ítélték el nemi erőszakért korábban (NUNES et al. 2016). Ez azt jelenti, hogy az elkövetőknek van egy csoportja, amely többszörös visszaesőkből áll. Ők valószínűleg azok közül kerülnek ki, akiknek a nőkről alkotott képe különösen torz volt, mert náluk volt a legmagasabb a visszaesési ráta (HELMUS et al. 2013). Ugyancsak figyelemre méltó, hogy a nemi erőszakot elkövetőknek kétharmadát ítélték el újra valamilyen nem szexuális bűncselekményért (BENGTON–LUND 2008), ami arra utal, hogy ők az antiszociális típusú szexuális elkövetők közé tartoznak. A súlyos büntetések valamelyest csökkentik a visszaesés kockázatát (BUDD–DESMOND 2014), de távolról sem küszöbölik ki. Azt is fontos tudnunk, hogy a helyzet még rosszabb is lehet, ha figyelembe vesszük, hogy a visszaesési ráta biológiai okokból csökken 60 év körül (LOOMAN–ABRACEN 2010), tehát az átlagok, életkori bontás nélkül, félrevezetők lehetnek.

Van tehát egy antiszociális típusa az elkövetőknek, őket életük folyamán többször is elítélik nemi erőszakért, és őket a súlyos büntetések sem tartják vissza. Nem csoda, hogy sokan keresik a szexuális bűncselekmények visszaszorításának alternatív módszereit. Ezeket mutatjuk be az alábbiakban.

Drog és alkohol

A *bűnöző elme* című kötetben már feltettük a kérdést, hogy miért válik bűnelkövetővé valaki, miután már sikeresen átvészelte a kamaszkor viharait, és ezt olyan tényezőkkel magyaráztuk, amelyek felnőttkorban is képesek megváltoztatni a személyiséget. Ezek közé tartoznak az agysérülések, toxikus stressz, traumás élmények, illetve az alkohol és a drog. Az agysérülések és stressz az antiszociális kialakítása révén járulhat hozzá a szexuális bűncselekmények megjelenéséhez. Ugyanezt megteszi a drog és az alkohol is, de ezenfelül van egy másik hatásuk is: felszabadítják az embert a belső gátak hatása alól. Ami józanul csak lehetőség, módosult tudatállapotban megvalósíthatóvá válik. Nem véletlen, hogy a legtöbb büntényt – függetlenül attól, hogy szexuális jellegű vagy sem – drog hatása alatt követik el (KRAANEN–EMMELKAMP 2011). Minél kockázatosabb a tett, annál „jobban jön” a módosult tudatállapot.

A szexuális erőszak elkövetőinek többsége rendszeresen fogyaszt alkoholt és/vagy drogozik (KRAANEN–EMMELKAMP 2011). Tudni kell azonban, hogy a szerek – bűnügyi szempontból – nem afrodisziákumként hatnak. Lehet, hogy a nemi vágyat is fokozzák, de nem emiatt lesz szexuálisan *erőszakos* valaki, hanem az antiszociális hajlamok felszínre törése miatt. Ezért az alkohol/drog és nemi erőszak kapcsolata nem specifikus: az alkohol és a drog *minden* bűncselekmény kockázatát fokozza.

Börtönbüntetés utáni korlátozások • Ez azt a logikát követi, amelyet már a pedofil bűnözőknél is tapasztaltunk: feltételezi, hogy az elkövető önmérsékletet tanúsít, ha fokozott társadalmi ellenőrzés alatt áll. Az USA több államában például a rendőrség nyilvántartja az elkövető lakcímét miután kiszabadult, az információt a lakosság rendelkezésére bocsátja, és ha problémák merülnek fel, a rendőrség kényszerítheti az elkövetőt, hogy máshova költözzön. Bár az elképzelés vonzó, úgy tűnik, a gyakorlatban nem válik be (LEVENSON–ZGOBA–TEWKSURY 2007). Egyrészt nem váltotta be a fő reményt: a visszaesési rátát nem csökkentette. Ha bűnismétlésre került sor, az elkövető egyszerűen „ingázóvá” vált: oda járt bűnözni, ahol

senki nem ismerte. Másrészt az intézkedések megnehezítették a szabadon bocsátottak életét és reintegrációját: a kényszerlakhely túl drága volt, az ismertség miatt pedig az elkövető nehezen talált munkát. Végezetül: az elkövetők gyakran váltak áldozattá. A lakókerületben sokan álltak rajtuk „bosszút” azért, amely tettükért jogilag már megbűnhődtek.

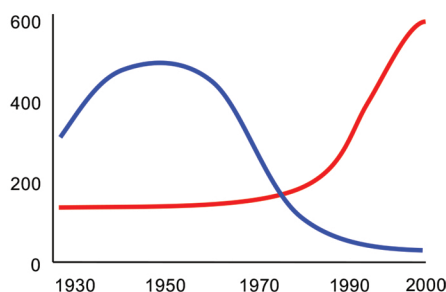
Pszichoterápia • Ezeket a kezeléseket három elv vezérli (HANSON–YATES 2013). A „kockázat elve” kimondja, hogy csak azokat szabad kezelni, akiknél a visszaesés kockázata nagy, mert ha nem így járnak el, a hatás visszajára fordul. Tanulmányok igazolják, hogy a kis kockázatú bűnelkövetőket sokszor olyan impulzusok érik a kezelés során, amelyek növelik a bűnismétlés kockázatát. A „szükséglet elve” azt mondja ki, hogy a kezelésnek arra a problémára kell irányulnia, amely a szexuális bűnelkövetést motiválja. Az elkövetők többségének ezernyi problémája van; lehetnek depressziósok, rászokhattak az alkoholra stb. Nem lehet egyszerre foglalkozni valamennyi problémával; ha például a bűnelkövetés legvalószínűbb oka a torzult gondolkodás, akkor a kezelésnek erre kell összpontosítania; ha az elkövető csak ittasan erőszakos, akkor alkoholfüggését kell kezelni stb. A „meggyőző-erő elve” azt követeli meg a terapeutától, hogy alkalmazkodjon a pácienséhez. Ők ugyanis nem egyformák. Van elkövető, akivel nagyon egyszerű nyelven kell beszélni, olyan is, aki gyanakvó a pszichoterápiával szemben stb. Az üzenetnek azonban célba kell jutnia, és ez sokkal könnyebben megvalósítható, ha egy képzett terapeuta alkalmazkodik, mint ha az elkövetőtől várjuk el, hogy felnőjön a feladathoz.

A rendelkezésre álló adatokat összességükben megvizsgálva bátran kijelenthetjük, hogy a pszichoterápiáknak van hatása – de csak akkor, ha mind a három elvet tiszteletben tartják (HANSON et al. 2009). Ebben az esetben a visszaesési ráta a felére csökkenhet. Ha azonban egyik elvet sem tartják be, a bűnismétlés kockázata még nőhet is. Elmondható ugyanakkor, hogy a szexuális bűnelkövetés pszichoterápiája még gyermekcipőben jár, különösen, ha más típusú bűnözők pszichoterápiájával hasonlítjuk össze. Ez egyes szerzőket arra ragadtatott, hogy a pszichoterápiát kísérletinek minősítsék, és kijelentsék: „Egy kísérleti fázisban levő kezelés alkalmazása etikailag kifogásolható olyan emberek esetében, akik sérülékenyek és potenciálisan veszélyesek is” (KENWORTHY et al. 2004). Ebben a formában ez túlzás, de kétségtelen, hogy a megfelelő pszichoterápia kidolgozásának feladata még előttünk áll.

Gyógyszeres kezelés • Ez a megközelítés abból a nyilvánvaló tényből indul ki, hogy a szexuális erőszak elkövetőinek jelentős része mentálisan zavart. Ha a pszichózist, szorongást, depressziót, figyelem- és hiperaktivitási zavart stb. gyógyszerrel kezeljük, két cél válik elérhetővé: (1) a páciens olyan állapotba kerül, hogy alkalmassá válik a reintegrációs programok befogadására (minimális cél), illetve (2) a bűnelkövetés kockázata csökken (optimális cél) (BOOTH–GULATI 2014).

Sokak számára visszatetsző, hogy a bűnözőket kezeljük ahelyett, hogy büntetnénk őket, de a stratégia nem új (11. ábra). Az ábrát szemlélve az ember óhatatlanul elgondolkodik azon, hogy mikor jártunk el helyesebben: régen vagy mostanában? A kérdés azért is akut, mert a 20. század elejével ellentétben (amikor a menhely, és nem a kórház volt a valódi opció) ma *vannak* hatásos gyógyszerek, ezért a „minimumcél” teljesíthető. Nem biztos azonban, hogy az „optimális cél” is elérhető. Igaz ugyan, hogy a gyógyszerek, például a szelektív szerotoninfelvételt gátlók háttérbe szoríthatják a deviáns szexuális késztetéseket (BEECH–MITCHELL 2005), de önmagukban nem elégségesek. A gyógyszeres terápiát jelenleg inkább

a pszichoterápia kiegészítéseként alkalmazzák (THIBAUT 2012), tehát inkább a minimális, és nem az optimális célt szolgálják vele. A szexuális erőszakkal együtt megjelenő mentális zavarok kezelésére vannak gyógyszereink, maga a szexuális erőszak kezelésére viszont nincsenek – kivéve az antiandrogén terápiát, ez azonban nem mentális zavart kezel, hanem egy biológiai funkciót fojt el.



11. ábra

A „kórházból a börtönbe” program az Amerikai Egyesült Államokban

Megjegyzés: kék: menhelyen vagy kórházban elhelyezett, illetve piros: bebörtönzött elkövetők számának időbeli alakulása; Y tengely: eset/100 ezer lakos.

Forrás: HARCOURT 2006 alapján a szerző szerkesztése

Kasztráció és antiandrogén terápia • A tesztoszteron hiánya minimálisra csökkentheti vagy akár fel is függesztheti a szexuális vágyat, ezért ez a hormon a nemi erőszak kezelésének egy *biológiailag* nagyon ígéretes célpontja. Az elkövetőket korábban sebészetileg kasztrálták (STURUP 1953). Az ilyen durva beavatkozások manapság egyre kevésbé elképzelhetők, de később felvetődött a vegyi (visszafordítható) kasztráció lehetősége. A sebészeti és vegyi kasztráció hatékonysága hasonló, azzal a megjegyzéssel, hogy a vegyi kasztráció esetében a dózis helyes megválasztása nem mindig könnyű (ORTMANN 1980). Manapság a vegyi kasztrációt csak a nagy kockázatot jelentő nemierőszak-tevők esetében alkalmazzák, akik kevesen vannak (TURNER et al. 2018). Náluk bevált (GOOREN 2011). A mellékhatások (hogy csak egyet említsünk: a csonttritkulás) persze nem elhanyagolhatók, mint ahogy az etikai megfontolások sem. Az elkövető szempontjából mérlegelendő, hogy mikor jár jobban: ha időnként börtönbe kerül, annak minden egészségügyi és pszichikai kockázatával együtt, vagy ha csaknem teljesen elveszti szexualitását, és egészsége más szempontból is meggyengül? Társadalmi szempontból azt is mérlegelnünk kell, hogy büntethetünk-e valakit *biológiailag* – vagyis az általánosan elfogadott börtönbüntetésen túl. A sokak által javasolt megoldás a vegyi kasztráció önkéntessé tétele, de azok sincsenek kevesen, akik szerint a bűn eléggé súlyos ahhoz, hogy radikális eszközökhöz nyúljunk.

Reintegrációs programok • Többnyire a fent ismertetett kezelési eljárásokat alkalmazzák, de tágabb perspektívából szemlélik a problémát. Fő kérdésük, hogy mi történik az elkövetővel, ha sikerült felszámolni azt a kockázatot, amelyet a társadalom számára jelent. Képes lesz integrálódni a társadalomba? Ennek legfőbb akadályát abban látják, hogy a közvélemény másképpen viszonyul a nemi erőszakhoz, mint más büntettekhez (GROSSI 2017). Ebben

nagy szerepe van a kivételesen súlyos esetek médiavisszhangjának. Kialakult a „szexuális ragadozó” társadalmi prototípusa, amely alapján minden elkövetőt megbélyegeznek, ami nagyon megnehezítheti a reintegrációt.

A reintegráció másik fontos akadály a szexuális bűnök „javíthatatlanságáról” kialakult és széles körben elterjedt vélemény. Bár a hivatkozott szerző ezt preconcepciónak minősíti, a fentiek eléggé jól bizonyítják, hogy van benne igazság. Egyáltalán nem kizárt, hogy valaki „megjavuljon” kezelés nélkül is, és ennek esélyét a pszichoterápia, különösen, ha gyógyszeres kezeléssel is megtámogatják, jelentősen növeli. Az esély azonban nem bizonyosság. Még a vegyi kasztráció eredményessége sem teljes. Bár van néhány tanulmány, ahol a visszaesési ráta 0%-ra csökkent, olyan is van, ahol csak nagyjából 15%-ra. Mivel az antiandrogén terápiát többszörös visszaesőknél alkalmazzák, ez nagyszerű eredmény, de a veszélyt nem hárítja el teljesen.

Úgy tűnik, a társadalom másképp viszonyul a bűnözőkhöz, mint régebben. A rehabilitációról és reintegrációról a hangsúly egyre inkább a kockázatkezelésre és a közösség védelmére tevődik át (KRONER et al. 2014). E bonyolult összefüggések között kell megtalálnia helyét a büntetésnek, a mentális zavarok kezelésének és a biológiai funkciók elfojtásának egy olyan koordináta-rendszerben, amelynek egyik tengelyét a társadalom védelme, másikat pedig az elkövető jogai és reintegrációja alkotja.

3.4.7. Női elkövetők

A nemi szerepek hagyományos felosztása szerint a szexuális életet a férfiak tartják ellenőrzésük alatt, míg a nők alárendelt és passzív szerepet töltenek be (BECKER–HALL–STINSON 2001), így aztán a férfiak áldozattá válása – e „klasszikus” nézet szerint – az elképzelhetetlenség határát súrolja. A gondolat abból indul ki, hogy a nemi szerepek az emlősök világában jól körül vannak határolva, és ez a „munkamegosztás” teszi lehetővé a fajok fennmaradását evolúciós léptékben. A tapasztalat azonban ennek ellenkezőjét bizonyítja, ezért ezt az elképzelést az evolúciós biológia és a pszichológia házasságának elvetélt „gondolatgyermeként” kell elkönyvelnünk. Egyetlen rendszertileg releváns következménye van, mégpedig az, hogy a nők által férfiak ellen elkövetett szexuális erőszak még annál is „rejtőzködőbb”, mint az, amit férfiak követnek el nők ellen. Az áldozatok úgy érzik, hogy férfi mivoltukat sérti, ha nők szexuális áldozataivá válnak, és e bélyegtől jobban félnek, mint magától az erőszaktól (CSOM 2007). A nézetek azonban változnak. Egy friss tanulmány nagyjából 1000 alanyának 94%-a például úgy vélte, hogy nők is elkövethetnek nemi erőszakot (CAIN–ANDERSON 2016). Ugyanakkor a nők elkövető voltát sokszor éppen a szakemberek, például törvényszéki szakértők vonják kétségbe (DENOV 2001), és a nőkkel szemben a bíróságok is elnézőbbek (ANGELIDES 2008). Az álláspontok tehát nem egységesek. Mivel azonban nem csak férfiak „képesek” nemi erőszakra, egy alfejezetet a női elkövetőknek szentelünk.

A nők által elkövetett szexuális erőszakok zöme – akárcsak a férfiaké – az enyhe kategóriába tartozik, és „mindössze” zaklatásnak minősíthető (a *stalking* sem ritka). A szexuális erőszakért elítélt nőknek azonban egy nem elhanyagolható hányada, mintegy 10–15%-a konkrétan nemi erőszakot (erőszakos nemi közöszlést) követ el (SNYDER – MULAKO–WANGOTA 2014). Az áldozatok jelentős része gyermek; erről az előző fejezetben volt szó. A feltárt bűntetteknek azonban csak mintegy fele minősül pedofilnak; az áldozatok

másik fele elmúlt 13 éves (ez a pedofil büntett korhatára), sőt, egytizede elmúlt 18 éves is, tehát már férfinak tekinthető. A női elkövetők több vonatkozásban különböznek a férfiaktól. Áldozataik fiatalabbak, gyakrabban követik el a büntettet segédlettel, ritkán okoznak az áldozatnak maradandó fizikai sérüléseket, és ritkábban válnak elkövetővé drog hatása alatt (WILLIAMS–BIERIE 2015). A női elkövetők kevésbé hajlamosak a bűnismétlésre is (CORTONI–HANSON–COACHE 2010); ezt alig 3%-uk követi el, ami a férfi elkövetők visszaesési rátájánál jóval kisebb (lásd fent).

A női elkövetőknek általában a következő négy alaptípusait különítik el (WIJMAN–BIJLEVELD–HENDRIKS 2010):

- „Visszaélők”: gyermekek fölötti felügyelettel megbízott nők, például bébiszitterek, akik az alkalmat kihasználva létesítenek erőszakos szexuális kapcsolatot többnyire fiatalkorú áldozatokkal. A négy típusból ők a legfiatalabbak, általában 20 év körüliek. Tetteik többnyire az orális szex vagy az „alatt” maradnak, de gyakran alkalmaznak fizikai erőszakot.
- „Erőszaktevők”: áldozataik többnyire idősebbek (fölötte állnak a pedofil büntett életkori határának, néha 18 évnél is idősebbek), akikkel erőszakosan közöszülnek. Áldozataikkal sokszor csak az aktus kapcsán kerülnek ismeretségbe (tehát idegen fiúkat erőszakolnak meg).
- „Zavartak”: valamilyen mentális zavar szenvedő alanyai, akik nemi erőszakra specializálódnak, és nem mindig válogatnak az áldozat neme szerint. Akárcsak a második típus, általában 30 év körüliek.
- „Eltűrők”: önmaguktól nem követnének el szexuális büntettet, de eltűrik, sőt, sokszor elősegítik azt, hogy partnerük ilyesmit kövessen el. Az elkövetésben néha szexuálisan is együttműködnek az elkövetővel, tehát nem pusztán segítői, hanem „hasznélvezői” is a büntettnék. Ők a legidősebbek, 40 év körül járnak.

A fent felsorolt női erőszaktevő-típusok többsége különbözik azoktól a típusoktól, amelyeket férfiaknál ismertek fel. Bármilyen különbségek állnak is fenn azonban férfi és női elkövetők között, tetteik következményei az áldozat szempontjából nagyon hasonlóak; ezek felölelik a drogaddikcióra, mentális zavarokra és szexuális problémákra való hajlamosítást (DUNCAN 2010). Sokan vélik úgy, hogy felül kell emelkednünk a társadalmi tabukon és előítéleteken, és az ilyen tettek következményeihez mértén komolyan és alaposan kell foglalkoznunk ezzel a kérdéssel.

Intimate partner violence

Az angol kifejezést legjobban úgy lehetne lefordítani, hogy „bensőséges kapcsolaton belüli erőszak”. A „bensőséges kapcsolat” kifejezés arra utal, hogy a feleknek nem kell házastársnak lenniük, elég, ha párkapcsolatban élnek, bármilyen szakaszban (például még csak találkoznak egymással). A párkapcsolaton belüli erőszaknak az esetek többségében nincs szexuális vonatkozása. Lehet egyfajta hatalmi harc a kapcsolaton belül, vagy fizikai büntetések osztogatása vélt vagy valós sérelmekért (feltételezett hűtlenségért, iszákosságért stb.), de kialakulhat frusztráció vagy pillanatnyi összetűzések során is. Témánkhoz e pillanatban ez csak annyiban kapcsolódik, hogy itt is folyamatosan változik az elkövetőkről és áldozatokról alkotott képünk. Míg korábban a férfiakat tekintették

a leggyakoribb elkövetőknek, az új kutatási eredmények azt mutatják, hogy a két nem egyenlő arányban követ el nagyjából hasonló súlyú erőszakos bűntetteket a másik ellen (SWAN et al. 2008). Úgy tűnik, a női hajlamot az erőszakra – többek között a szexuális erőszakra – hosszú időn keresztül alábecsülték és elhanyagolták. A hiányt pótlendő, egyre több projekt célozza meg e fehér folt kiszínezését.

Felhasznált irodalom

- ABEL, G. G. – JORDAN, A. – ROULEAU, J. L. – EMERICK, R. – BARBOZA-WHITEHEAD, S. – OSBORN, C. (2004): Use of Visual Reaction Time to Assess Male Adolescents Who Molest Children. *Sexual Abuse a Journal of Research and Treatment*, Vol. 16, No. 3. 255–265. DOI: <https://doi.org/10.1177/107906320401600306>
- AMNESTY INTERNATIONAL (2011): *Aftershocks: Women Speak Out Against Sexual Violence in Haiti's Camps*. London, Amnesty International. Elérhető: www.amnesty.org/download/Documents/28000/amr360012011en.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 07. 20.)
- ALANKO, K. – SALO, B. – MOKROS, A. – SANTTILA, P. (2013): Evidence for Heritability of Adult Men's Sexual Interest in Youth under Age 16 from a Population-Based Extended Twin Design. *Journal of Sexual Medicine*, Vol. 10, No. 4. 1090–1099. DOI: <https://doi.org/10.1111/jsm.12067>
- ALEXANDER, M. A. (1999): Sexual Offender Treatment Efficacy Revisited. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment*, Vol. 11, No. 2. 101–116. DOI: <https://doi.org/10.1007/BF02658841>
- AMES, M. A. – HOUSTON, D. A. (1990): Legal, Social, and Biological Definitions of Pedophilia. *Archives of Sexual Behavior*, Vol. 19, No. 4. 333–342. DOI: <https://doi.org/10.1007/BF01541928>
- AMOWITZ, L. L. – REIS, C. – LYONS, K. H. – VANN, B. – MANSARAY, B. – AKINSULURE-SMITH, A. M. – TAYLOR, L. – IACOPINO, V. (2002): Prevalence of War-Related Sexual Violence and other Human Rights Abuses among Internally Displaced Persons in Sierra Leone. *JAMA*, Vol. 287, No. 4. 513–521. DOI: <https://doi.org/10.1001/jama.287.4.513>
- ANNAN, K. (2003): *Special Measures for Protection from Sexual Exploitation and Sexual Abuse*. Elérhető: www.unhcr.org/protection/operations/405ac6614/secretary-generals-bulletin-special-measures-protection-sexual-exploitation.html (A letöltés dátuma: 2018. 07. 20.)
- ANDRESEN, M. A. – FRANK, R. – FELSON, M. (2014): Age and the Distance to Crime. *Criminology & Criminal Justice*, Vol. 14, No. 1. 314–333. DOI: <https://doi.org/10.1177/1748895813494870>
- ANGELIDES, S. (2008): Sexual Offences against “Children” and the Question of Judicial Gender Bias. *Australian Feminist Studies*, Vol. 23, No. 57. 359–373. DOI: <https://doi.org/10.1080/08164640802233302>
- ARAJI, S. – FINKELHOR, D. (1985): Explanations of Pedophilia: Review of Empirical Research. *The Bulletin of the American Academy of Psychiatry and the Law*, Vol. 13, No. 1. 17–37.
- AVDIBEGOVIĆ, E – SINANOVIĆ, O. (2006): Consequences of Domestic Violence on Women's Mental Health in Bosnia and Herzegovina. *Croatian Medical Journal*, Vol. 47, No. 5. 730–741.
- BABCHISHIN, K. M. – HANSON, R. K. – VANZUYLEN, H. (2015): Online Child Pornography Offenders are Different: A Meta-Analysis of the Characteristics of Online and Offline Sex Offenders against Children. *Archives of Sexual Behavior*, Vol. 44, No. 1. 45–66. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10508-014-0270-x>
- BALTHAZART, J. (2011): Minireview: Hormones and Human Sexual Orientation. *Endocrinology*, Vol. 152, No. 8. 2937–2947. DOI: <https://doi.org/10.1210/en.2011-0277>

- BALTIERI, D. A. – BOER, D. P. (2015): Two Clusters of Child Molesters Based on Impulsiveness. *Revista Brasileira de Psiquiatria*, Vol. 37, No. 2. 139–145. DOI: <https://doi.org/10.1590/1516-4446-2014-1568>
- BANDURA, A. (1986): *Social Foundations of Thought and Action: A Social Cognitive Theory*. Englewood Cliffs (US-NJ), Prentice-Hall.
- BARBAREE, H. E. – LANGTON, C. M. – PEACOCK, E. J. (2006): The Factor Structure of Static Actuarial Items: Its Relation to Prediction. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment*, Vol. 18, No. 2. 207–226. DOI: <https://doi.org/10.1177/107906320601800207>
- BAUSERMAN, R. (1997): Man–boy Sexual Relationships in a Cross-Cultural Perspective. In GERACI, J. ed.: *Dares to Speak: Historical and Contemporary Perspectives on Boy-Love*. Norfolk, Gay Men's Press. 120–137.
- BEAUREGARD, E. – LUSSIER, P. – PROULX, J. (2005): The Role of Sexual Interests and Situational Factors on Rapists' Modus Operandi: Implications for Offender Profiling. *Legal and Criminological Psychology*, Vol. 10, No. 2. 265–278. DOI: <https://doi.org/10.1348/135532505X36110>
- BECKER, J. – HALL, S. – STINSON, J. (2001): Female Sexual Offenders: Clinical, Legal, and Policy Issues. *Journal of Forensic Psychology Practice*, Vol. 1, No. 3. 29–50. DOI: https://doi.org/10.1300/J158v01n03_02
- BECKSTEAD, A. L. (2012): Can We Change Sexual Orientation? *Archives of Sexual Behavior*, Vol. 41, No. 1. 121–134. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10508-012-9922-x>
- BEECH, A. R. – MITCHELL, I. J. (2005): A Neurobiological Perspective on Attachment Problems in Sexual Offenders and the Role of Selective Serotonin Re-Uptake Inhibitors in the Treatment of Such Problems. *Clinical Psychology Review*, Vol. 25, No. 2. 153–182. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2004.10.002>
- BEIER, K. M. (1998): Differential Typology and Prognosis for Dissexual Behavior – A Follow-Up Study of Previously Expert-Appraised Child Molesters. *International Journal of Legal Medicine*, Vol. 111, No. 3. 133–141. DOI: <https://doi.org/10.1007/s004140050133>
- BEIER, K. M. – OEZDEMIR, U. C. – SCHLINZIG, E. – GROLL, A. – HUPP, E. – HELLENSCHMIDT, T. (2016): “Just Dreaming of Them”: The Berlin Project for Primary Prevention of Child Sexual Abuse by Juveniles (PPJ). *Child Abuse and Neglect*, Vol. 52. 1–10. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2015.12.009>
- BÉKÉS V. – PERRY, J. C. – ROBERTSON, B. M. (2017): Masochism: A Mixed-Method Analysis of Its Development, Psychological Function, and Conceptual Evolution. *Psychoanalytic Review*, Vol. 104, No. 1. 33–63. DOI: <https://doi.org/10.1521/prev.2017.104.1.33>
- BENGTON, S. – LUND, J. (2008): Criminal Recidivism among Sexual Offenders. *Ugeskrift for Læger*, Vol. 170, No. 49. 4035–4039.
- BERLIN, F. S. (2008): Basic Science and Neurobiological Research: Potential Relevance to Sexual Compulsivity. *The Psychiatric Clinics of North America*, Vol. 31, No. 4. 623–642. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.psc.2008.07.003>
- BERRYESSA, C. M. (2014): Potential Implications of Research on Genetic or Heritable Contributions to Pedophilia for the Objectives of Criminal Law. *Recent Patents on DNA and Gene Sequences*, Vol. 8, No. 2. 65–77. DOI: <https://doi.org/10.2174/2352092209666141211233857>
- BITZER, J. (2005): Sexual Aggression against Girls and Adult Women – Definitions and Epidemiology. *Therapeutische Umschau*, Vol. 62, No. 4. 211–215. DOI: <https://doi.org/10.1024/0040-5930.62.4.211>
- BLANCHARD, R. (2010): The DSM Diagnostic Criteria for Transvestic Fetishism. *Archives of Sexual Behavior*, Vol. 39, No. 2. 363–372. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10508-009-9541-3>

- BLANCHARD, R. – CHRISTENSEN, B. K. – STRONG, S. M. – CANTOR, J. M. – KUBAN, M. – KLASSEN, P. – DICKEY, R. – BLAK, T. (2002): Retrospective Selfreports of Childhood Accidents Causing Unconsciousness in Phallometrically Diagnosed Pedophiles. *Archives of Sexual Behavior*, Vol. 31, No. 6. 511–526. DOI: <https://doi.org/10.1023/A:1020659331965>
- BLANCHARD, R. – KLASSEN, P. – DICKEY, R. – KUBAN, M. E. – BLAK, T. (2001): Sensitivity and Specificity of the Phallometric Test for Pedophilia in Nonadmitting Sex Offenders. *Psychological Assessment*, Vol. 13, No. 1. 118–126. DOI: <https://doi.org/10.1037/1040-3590.13.1.118>
- BLANCHARD, R. – KOLLA, N. J. – CANTOR, J. M. – KLASSEN, P. E. – DICKEY, R. – KUBAN, M. E. – BLAK, T. (2007): IQ, Handedness, and Pedophilia in Adult Male Patients Stratified by Referral Source. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment*, Vol. 19, No. 3. 285–309. DOI: <https://doi.org/10.1177/107906320701900307>
- BOOTH, B. D. – GULATI, S. (2014): Mental Illness and Sexual Offending. *The Psychiatric Clinics of North America*, Vol. 37, No. 2. 183–194. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.psc.2014.03.007>
- BRADFORD, J. M. W. – FEDOROFF, P. – GULATI, S. (2013): Can Sexual Offenders be Treated? *International Journal of Law and Psychiatry*, Vol. 36, Nos. 3–4. 235–240. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ijlp.2013.04.004>
- BRANTINGHAM, P. L. – BRANTINGHAM, P. J. (1993): Nodes, Paths and Edges: Considerations on the Complexity of Crime and the Physical Environment. *Journal of Environmental Psychology*, Vol. 13, Nos. 1. 3–28. DOI: [https://doi.org/10.1016/S0272-4944\(05\)80212-9](https://doi.org/10.1016/S0272-4944(05)80212-9)
- BRIGGS, P. – SIMON, W. T. – SIMONSEN, S. (2011): An Exploratory Study of Internet-Initiated Sexual Offenses and the Chat Room Sex Offender: Has the Internet Enabled a New Typology of Sex Offender? *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment*, Vol. 23, No. 1. 72–91. DOI: <https://doi.org/10.1177/1079063210384275>
- BUDD, K. – DESMOND, S. A. (2014): Sex Offenders and Sex Crime Recidivism: Investigating the Role of Sentence Length and Time Served. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, Vol. 58, No. 12. 1481–1499. DOI: <https://doi.org/10.1177/0306624X13507421>
- BURNS, J. M. – SWERDLOW, R. H. (2003): Right Orbitofrontal Tumor with Pedophilia Symptom and Constructional Apraxia Sign. *Archives of Neurology*, Vol. 60, No. 3. 437–440. DOI: <https://doi.org/10.1001/archneur.60.3.437>
- CAILLEAU, V. – HARIKA-GERMANEAU, G. – DELBREIL, A. – JAAFARI, N. (2018): Stalking: From “Romantic Pursuit” to Sexual Predation. *Presse Medicale*, Vol. 47, No. 6. 510–518. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.lpm.2018.03.002>
- CAIN, C. M. – ANDERSON, A. L. (2016): Female Sex Offenders: Public Awareness and Attributions. *Violence and Victims*, Vol. 31, No. 6. 1044–1063. DOI: <https://doi.org/10.1891/0886-6708.VV-D-14-00197>
- CANTOR, D. – FISHER, B. – CHIBNALL, S. – TOWNSEND, R. – LEE, H. – BRUCE, C. – THOMAS, G. (2017): *Report on the AAU Campus Climate Survey on Sexual Assault and Sexual Misconduct*. Rockville (US-MD), Westat – Association of American Universities.
- CASTRO, C. A. – KINTZLE, S. – SCHUYLER, A. C. – LUCAS, C. L. – WARNER, C. H. (2015): Sexual Assault in the Military. *Current Psychiatry Reports*, Vol. 17, No. 7. 54. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11920-015-0596-7>
- CERNOVSKY, Z. Z. (2016): Fetishistic Preferences of Clients as Ranked by a Sex Worker. *Journal of Sex and Marital Therapy*, Vol. 42, No. 6. 481–483. DOI: <https://doi.org/10.1080/0092623X.2015.1070779>

- CHOO, K. R. (2009): *Online Child Grooming: A Literature Review on the Misuse of Social Networking Sites for Grooming Children for Sexual Offences*. Canberra, Australian Institute of Criminology. DOI: <https://doi.org/10.1037/e582922012-001>
- CLINE, H. F. (1980): Criminal Behavior over the Life Span. In BRIM, O. J. – KAGAN, J. eds.: *Constancy and Change in Human Development*. Cambridge (US-MA), Harvard. 641–674.
- COLLIE, C. J. R. – GREENE, K. S. (2016): The Effectiveness of Victim Resistance Strategies against Stranger Child Abduction: An Analysis of Attempted and Completed Cases. *Journal of Investigative Psychology and Offender Profiling*, Vol. 13, No. 3. 277–295. DOI: <https://doi.org/10.1002/jip.1457>
- CONTE, J. R. (1985): Clinical Dimensions of Adult Sexual Abuse of Children. *Behavioral Sciences and the Law*, Vol. 3, No. 4. 341–354. DOI: <https://doi.org/10.1002/bsl.2370030403>
- CORTONI, F. – HANSON, R. K. – COACHE, M. È. (2010): The Recidivism Rates of Female Sexual Offenders are Low: A Meta-Analysis. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment*, Vol. 22, No. 4. 387–401. DOI: <https://doi.org/10.1177/1079063210372142>
- DAVIES, A. (1992): Rapists' Behaviour: A Three Aspect Model as a Basis for Analysis and the Identification of Serial Crime. *Forensic Science International*, Vol. 55, No. 2. 173–194. DOI: [https://doi.org/10.1016/0379-0738\(92\)90122-D](https://doi.org/10.1016/0379-0738(92)90122-D)
- DE BLOCK, A. – ADRIAENS, P. R. (2013): Pathologizing Sexual Deviance: A History. *Journal of Sex Research*, Vol. 50, Nos. 3–4. 276–298. DOI: <https://doi.org/10.1080/00224499.2012.738259>
- DENOV, M. S. (2001): A Culture of Denial: Exploring Professional Perspectives on Female Sex Offending. *Canadian Journal of Criminology*, Vol. 43, No. 3. 303–329.
- DICKSTEIN, L. J. (1988): Spouse Abuse and Other Domestic Violence. *Psychiatric Clinics of North America*, Vol. 11, No. 4. 611–628. DOI: [https://doi.org/10.1016/S0193-953X\(18\)30473-8](https://doi.org/10.1016/S0193-953X(18)30473-8)
- DOMBERT, B. – SCHMIDT, A. F. – BANSE, R. – BRIKEN, P. – HOYER, J. – NEUTZE, J. – OSTERHEIDER, M. (2016): How Common is Men's Self-Reported Sexual Interest in Prepubescent Children? *The Journal of Sex Research*, Vol. 53, No. 2. 214–223. DOI: <https://doi.org/10.1080/00224499.2015.1020108>
- DÖRNER, G. – POPPE, I. – STAHL, F. – KÖLZSCH, J. – UEBELHACK, R. (1991): Gene- and Environment-Dependent Neuroendocrine Etiogenesis of Homosexuality and Transsexualism. *Experimental and Clinical Endocrinology*, Vol. 98, No. 2. 141–150. DOI: <https://doi.org/10.1055/s-0029-1211110>
- DRESCHER, J. (2015): Queer Diagnoses Revisited: The Past and Future of Homosexuality and Gender Diagnoses in DSM and ICD. *International Review of Psychiatry*, Vol. 27, No. 5. 386–395. DOI: <https://doi.org/10.3109/09540261.2015.1053847>
- DUBÉ, R. – HÉBERT, M. (1988): Sexual Abuse of Children under 12 Years of Age: A Review of 511 Cases. *Child Abuse and Neglect*, Vol. 12, No. 3. 321–330. DOI: [https://doi.org/10.1016/0145-2134\(88\)90045-2](https://doi.org/10.1016/0145-2134(88)90045-2)
- DUMOND, R. W. (2003): Confronting America's Most Ignored Crime Problem: The Prison Rape Elimination Act of 2003. *The Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law*, Vol. 31, No. 3. 354–360.
- DUNCAN, K. A. (2010): *Female Sexual Predators: Understanding Them to Protect Our Children and Youths*. Santa Barbara (US-CA), Praeger.
- ENARSON, E. (1999): Violence Against Women in Disasters: A Study of Domestic Violence Programs in the United States and Canada. *SAGE Journal*. DOI: <https://doi.org/10.1177/10778019922181464>

- ENDRASS, J. – URBANIOK, F. – HAMMERMEISTER, L. C. – BENZ, C. – ELBERT, T. – LAUBACHER, A. – ROSSEGGER, A. (2009): The Consumption of Internet Child Pornography and Violent and Sex Offending. *BMC Psychiatry*, Vol. 9, No. 1. 43. DOI: <https://doi.org/10.1186/1471-244X-9-43>
- Fact Sheet: What is Sexual Assault?* CASA Forum. Elérhető: www.casa.org.au/casa_pdf.php?document=what_is_SA (A letöltés dátuma: 2018. 07. 28.)
- FAZIO, R. L. – LYKINS, A. D. – CANTOR, J. M. (2014): Elevated Rates of Atypical Handedness in Paedophilia: Theory and Implications. *Laterality*, Vol. 19, No. 6. 690–704. DOI: <https://doi.org/10.1080/1357650X.2014.898648>
- FELDMAN, D. B. – CRANDALL, C. S. (2007): Dimensions of Mental Illness Stigma: What About Mental Illness Causes Social Rejection? *Journal of Social and Clinical Psychology*, Vol. 26, No. 2. 137–154. DOI: <https://doi.org/10.1521/jscp.2007.26.2.137>
- FINKELHOR, D. (2009): The Prevention of Childhood Sexual Abuse. *The Future of Children*, Vol. 19, No. 2. 169–194. DOI: <https://doi.org/10.1353/foc.0.0035>
- FIRESTONE, P. – NUNES, K. L. – MOULDEN, H. – BROOM, I. – BRADFORD, J. M. (2005): Hostility and Recidivism in Sexual Offenders. *Archives of Sexual Behavior*, Vol. 34, No. 3. 277–283. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10508-005-3116-8>
- FLACH, R. M. D. – DESLANDES, S. F. (2017): Cyber Dating Abuse in Affective and Sexual Relationships: A Literature Review. *Cadernos de saude publica*, Vol. 33, No. 7. DOI: <https://doi.org/10.15090/0102-311X00138516>
- FRANCES, A. – WOLLERT, R. (2012): Sexual Sadism: Avoiding Its Misuse in Sexually Violent Predator Evaluations. *The Journal of American Academy of Psychiatry and Law*, Vol. 40, No. 3. 409–16.
- FREUND, K. – KUBAN, M. (1993): Toward a Testable Developmental Model of Pedophilia: The Development of Erotic Age Preference. *Child Abuse and Neglect*, Vol. 17, No. 2. 315–324. DOI: [https://doi.org/10.1016/0145-2134\(93\)90051-6](https://doi.org/10.1016/0145-2134(93)90051-6)
- FREUND, K. – WATSON, R. – RIENZO, D. (1988): The Value of Self-Reports in the Study of Voyeurism and Exhibitionism. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment*, Vol. 1, No. 2. 243–262. DOI: <https://doi.org/10.1007/BF00852800>
- FULGA, I. – MUSAT, L. C. – CRASSAS, R. – CEAVDARI, N. (2008): Child Sexual Abuse: Offender's Modus Operandi Aspects in Intraaggression Period. *Romanian Journal of Legal Medicine*, Vol. 16, No. 1. 31–36. DOI: <https://doi.org/10.4323/rjlm.2008.31>
- FULLER, A. K. (1989): Child Molestation and Pedophilia: An Overview for the Physician. *JAMA*, Vol. 261, No. 4. 602–606. DOI: <https://doi.org/10.1001/jama.1989.03420040140034>
- FULWILER, C. E. – KING, J. A. – ZHANG, N. (2012): Amygdala-Orbitofrontal Resting-State Functional Connectivity is Associated with Trait Anger. *Neuroreport*, Vol. 23, No. 10. 606–610. DOI: <https://doi.org/10.1097/00001756-201207110-00006>
- GERADT, M. – JAHNKE, S. – HEINZ, J. – HOYER, J. (2018): Is Contact with Children Related to Legitimizing Beliefs Toward Sex with Children Among Men with Pedophilia? *Archives of Sexual Behavior*, Vol. 47, No. 2. 375–387. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10508-017-1042-1>
- GILBERT, F. – FOCQUAERT, F. (2015): Rethinking Responsibility in Offenders with Acquired Paedophilia: Punishment or Treatment? *International Journal of Law and Psychiatry*, Vol. 38, January–February. 51–60. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ijlp.2015.01.007>
- GODIER, L. R. – FOSSEY, M. (2017): Addressing the Knowledge Gap: Sexual Violence and Harassment in the UK Armed Forces. *Journal of the Royal Army Medical Corps*, Vol. 164, No. 5. DOI: <https://doi.org/10.1136/jramc-2017-000810>

- GOOREN, L. J. (2011): Clinical Review: Ethical and Medical Considerations of Androgen Deprivation Treatment of Sex Offenders. *Journal of Clinical Endocrinology and Metabolism*, Vol. 96, No. 12. 3628–3637. DOI: <https://doi.org/10.1210/jc.2011-1540>
- GREEN, R. (1972): Homosexuality as a Mental Illness. *International Journal of Psychiatry*, Vol. 10, No. 1. 77–98.
- GREEN, R. (2002): Is Pedophilia a Mental Disorder? *Archives of Sexual Behavior*, Vol. 31, No. 6. 467–471. DOI: <https://doi.org/10.1023/a:1020699013309>
- GREENBERG, D. M. – BRADFORD, J. – CURRY, S. (1995): Infantophilia – A New Subcategory of Pedophilia? A Preliminary Study. *The Bulletin of the American Academy of Psychiatry and the Law*, Vol. 23, No. 1. 63–71.
- GREENBERG, D. M. – BRADFORD, J. M. – CURRY, S. – O’ROURKE, A. (1996): A Comparison of Treatment of Paraphilias with Three Serotonin Reuptake Inhibitors: A Retrospective Study. *The Bulletin of the American Academy of Psychiatry and the Law*, Vol. 24, No. 4. 525–532.
- GRØNNERØD, C. – GRØNNERØD, J. S. – GRØNDAHL, P. (2015): Psychological Treatment of Sexual Offenders Against Children: A Meta-Analytic Review of Treatment Outcome Studies. *Trauma Violence and Abuse*, Vol. 16, No. 3. 280–290. DOI: <https://doi.org/10.1177/1524838014526043>
- GROSSI, L. M. (2017): Sexual Offenders, Violent Offenders, and Community Reentry: Challenges and Treatment Considerations. *Aggression and Violent Behavior*, Vol. 34. 59–67. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.avb.2017.04.005>
- GROTH, A. N. – HOBSON, W. F. – GARY, T. S. (1982): The Child Molester: Clinical Observations. *Journal of Social Work & Human Sexuality*, Vol. 1, Nos. 1–2. 129–144. DOI: https://doi.org/10.1300/J291v01n01_08
- GRUNDMANN, D. – KRUPP, J. – SCHERNER, H. – AMELUNG, T. – BEIER, K. M. (2016): Stability of Self-Reported Arousal to Sexual Fantasies Involving Children in a Clinical Sample of Pedophiles and Hebephiles. *Archives of Sexual Behavior*, Vol. 45, No. 5. 1153–1162. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10508-016-0729-z>
- HANSON, R. K. – BOURGON, G. – HELMUS, L. – HODGSON, S. (2009): The Principles of Effective Correctional Treatment Also Apply to Sexual Offenders: A Meta-Analysis. *Criminal Justice and Behavior*, Vol. 36, No. 9. 865–891. DOI: <https://doi.org/10.1177/0093854809338545>
- HANSON, R. K. – BUSSIÈRE, M. T. (1998): Predicting Relapse: A Meta-Analysis of Sexual Offender Recidivism Studies. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, Vol. 66, No. 2. 348–362. DOI: <https://doi.org/10.1037/0022-006X.66.2.348>
- HANSON, R. K. – GORDON, A. – HARRIS, A. J. – MARQUES, J. K. – MURPHY, W. – QUINSEY, V. L. – SETO, M. C. (2002): First Report of the Collaborative Outcome Data Project on the Effectiveness of Psychological Treatment for Sex Offenders. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment*, Vol. 14, No. 2. 169–194. DOI: <https://doi.org/10.1177/107906320201400207>
- HANSON, R. K. – STEFFY, R. A. – GAUTHIER, R. (1993): Long-Term Recidivism of Child Molesters. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, Vol. 61, No. 4. 646–652. DOI: <https://doi.org/10.1037/0022-006X.61.4.646>
- HANSON, R. K. – YATES, P. M. (2013): Psychological Treatment of Sex Offenders. *Current Psychiatry Reports*, Vol. 15, No. 3. 348. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11920-012-0348-x>
- HARCOURT, B. E. (2006): From the Asylum to the Prison: Rethinking the Incarceration Revolution. *SSRN Electronic Journal*, Vol. 84, No. 7. 1755. DOI: <https://doi.org/10.2139/ssrn.881865>
- HARE, R. D. (1999): *Without Conscience: The Disturbing World of the Psychopath Among Us*. New York (US-NY), Guildford.

- HARRISON, K. – MANNING, R. – MCCARTAN, K. (2010): Current Multi-Disciplinary Definitions and Understandings of Paedophilia. *Social and Legal Studies*, Vol. 19, No. 4. 481–496. DOI: <https://doi.org/10.1177/0964663910369054>
- HASELWOOD, R. R. – BURGESS, A. W. (1987): *Practical Aspects of Rape Investigation: A Multisciplinary Approach*. Amsterdam, Elsevier.
- HELMUS, L. – HANSON, R. K. – BABCHISHIN, K. M. – MANN, R. E. (2013): Attitudes Supportive of Sexual Offending Predict Recidivism: A Meta-Analysis. *Trauma Violence and Abuse*, Vol. 14, No. 1. 34–53. DOI: <https://doi.org/10.1177/1524838012462244>
- HELMUS, L. – Ó CIARDHA, C. – SETO, M. C. (2015): The Screening Scale for Pedophilic Interests (SSPI): Construct, Predictive, and Incremental Validity. *Law and Human Behavior*, Vol. 39, No. 1. 35–43. DOI: <https://doi.org/10.1037/lhb0000099>
- HENN, F. A. – HERJANIC, M. – VANDERPEARL, R. H. (1976): Forensic Psychiatry: Profiles of Two Types of Sex Offenders. *American Journal of Psychiatry*, Vol. 133, No. 6. 694–696. DOI: <https://doi.org/10.1176/ajp.133.6.694>
- HENSLEY, C. – KOSCHESKI, M. – TEWKSBURY, R. (2005): Examining the Characteristics of Male Sexual Assault Targets in a Southern Maximum-Security Prison. *Journal of Interpersonal Violence*, Vol. 20, No. 6. 667–679. DOI: <https://doi.org/10.1177/0886260505276069>
- HOLLOWAY, V. – WYLIE, K. (2015): Sex Drive and Sexual Desire. *Current Opinion in Psychiatry*, Vol. 28, No. 6. 424–429. DOI: <https://doi.org/10.1097/YCO.0000000000000199>
- HOWELLS, K. (1981): Adult Sexual Interest in Children: Considerations Relevant to the Theories and Aetiology. In COOK, M. – HOWELLS K. eds.: *Adult Sexual Interest in Children*. London, Academic Press. 55–294.
- HYNES, M. – ROBERTSON, K. – WARD, J. – CROUSE, C. (2004): A Determination of the Prevalence of Gender-Based Violence among Conflict-Affected Populations in East Timor. *Disasters*, Vol. 28, No. 3. 294–321. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.0361-3666.2004.00260.x>
- ILIES, R. – HAUSERMAN, N. – SCHWOCHAU, S. – STIBAL, J. (2003): Reported Incidence Rates of Work-Related Sexual Harassment in the United States: Using Meta-Analysis to Explain Reported Rate Disparities. *Personnel Psychology*, Vol. 56, No. 3. 607–631. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1744-6570.2003.tb00752.x>
- JAHNKE, S. (2018): Emotions and Cognitions Associated with the Stigma of Non-Offending Pedophilia: A Vignette Experiment. *Archives of Sexual Behavior*, Vol. 47, No. 2. 363–373. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10508-017-1073-7>
- JAHNKE, S. – IMHOFF, R. – HOYER, J. (2015): Stigmatization of People with Pedophilia: Two Comparative Surveys. *Archives of Sexual Behavior*, Vol. 44, No. 1. 21–34. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10508-014-0312-4>
- JANSSEN, D. F. (2018): Frotteuristic Disorder: Etymological and Historical Note. *Archives of Sexual Behavior*, Vol. 47, No. 4. 821–824. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10508-018-1188-5>
- JESPERSEN, A. F. – LALUMIÈRE, M. L. – SETO, M. C. (2009): Sexual Abuse History among Adult Sex Offenders and Non-Sex Offenders: A Meta-Analysis. *Child Abuse and Neglect*, Vol. 33, No. 3. 179–192. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2008.07.004>
- JORDAN, K. – FROMBERGER, P. – STOLPMANN, G. – MÜLLER, J. L. (2011a): The Role of Testosterone in Sexuality and Paraphilia – A Neurobiological Approach. Part I: Testosterone and Sexuality. *Journal of Sexual Medicine*, Vol. 8, No. 11. 2993–3007. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1743-6109.2011.02394.x>

- JORDAN, K. – FROMBERGER, P. – STOLPMANN, G. – MÜLLER, J. L. (2011b): The Role of Testosterone in Sexuality and Paraphilia – A Neurobiological Approach. Part II: Testosterone and Paraphilia. *Journal of Sexual Medicine*, Vol. 8, No. 11. 3008–3029. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1743-6109.2011.02393.x>
- KENWORTHY, T. – ADAMS, C. E. – BILBY, C. – BROOKS-GORDON, B. – FENTON, M. (2004): Psychological Interventions for Those Who have Sexually Offended or are at Risk of Offending. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, Vol. 4, No. 3. DOI: <https://doi.org/10.1002/14651858.CD004858>
- KERIMOVA, J. – POSNER, S. F. – BROWN, Y. T. – HILLIS, S. – MEIKLE, S. – DUERR, A. (2003): High Prevalence of Self-Reported Forced Sexual Intercourse among Internally Displaced Women in Azerbaijan. *American Journal of Public Health*, Vol. 93, No. 7. 1067–1070. DOI: <https://doi.org/10.2105/ajph.93.7.1067>
- KHALIFEH, H. – ORAM, S. – OSBORN, D. – HOWARD, L. M. – JOHNSON, S. (2016): Recent Physical and Sexual Violence against Adults with Severe Mental Illness: A Systematic Review and Meta-Analysis. *International Review of Psychiatry*, Vol. 28, No. 5. 433–451. DOI: <https://doi.org/10.1080/09540261.2016.1223608>
- KINGSTON, D. A. – SETO, M. C. – AHMED, A. G. – FEDOROFF, P. – FIRESTONE, P. – BRADFORD, J. M. (2012): The Role of Central and Peripheral Hormones in Sexual and Violent Recidivism in Sex Offenders. *The Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law*, Vol. 40, No. 4. 476–485.
- KINYANDA, E. – MUSISI, S. – BIRYABAREMA, C. – EZATI, I. – OBOKE, H. – OJAMBO-OCHIENG, R. – WERE-OGUTTU, J. – LEVIN, J. – GROSSKURTH, H. – WALUGEMBE, J. (2010): War Related Sexual Violence and its Medical and Psychological Consequences as Seen in Kitgum, Northern Uganda: A Cross-Sectional Study. *BMC International Health and Human Rights*, Vol. 10, No. 28. DOI: <https://doi.org/10.1186/1472-698X-10-28>
- KLEINHANS, M. M. (2002): Criminal Justice Approaches to Paedophilic Sex Offenders. *Social and Legal Studies*, Vol. 11, No. 2. 233–255. DOI: <https://doi.org/10.1177/096466390201100204>
- KLOESS, J. A. – SEYMOUR-SMITH, S. – HAMILTON-GIACHRITSIS, C. E. – LONG, M. L. – SHIPLEY, D. – BEECH, A. R. (2017): A Qualitative Analysis of Offenders' Modus Operandi in Sexually Exploitative Interactions with Children Online. *Sexual Abuse a Journal of Research and Treatment*, Vol. 29, No. 6. 563–591. DOI: <https://doi.org/10.1177/1079063215612442>
- KNEER, J. – BORCHARDT, V. – KÄRGEL, C. – SINKE, C. – MASSAU, C. – TENBERGEN, G. – PONSETI, J. – WALTER, H. – BEIER, K. M. – SCHIFFER, B. – SCHILTZ, K. – WALTER, M. – KRUGER, T. H. C. (2018): Diminished Fronto-Limbic Functional Connectivity in Child Sexual Offenders. *Journal of Psychiatric Research*, Vol. 108. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jpsychires.2018.01.012>
- KNIGHT, R. A. – PRENTKY, R. A. (1990): Classifying Sexual Offenders: The Development of Corroboration of Taxonomic Models. In MARSHALL, W. L. – LAWS, D. R. – BARBAREE, H. E. eds.: *Handbook of Sexual Assault*. New York (US-NY), Plenum. 23–52.
- KOSS, M. P. (1993): Rape: Scope, Impact, Interventions, and Public Policy Responses. *American Psychologist*, Vol. 48, No. 10. 1062–1069. DOI: <https://doi.org/10.1037//0003-066X.48.10.1062>
- KRAANEN, F. L. – EMMELKAMP, P. M. (2011): Substance Misuse and Substance Use Disorders in Sex Offenders: A Review. *Clinical Psychology Review*, Vol. 31, No. 3. 478–489. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2010.11.006>
- KRONER, D. G. – POWER, J. – TAKAHASHI, M. – HARRIS, A. J. R. (2014): Predicting Treatment Attrition among Seriously Violent Offenders: An Application of the Directionality Model. *Journal of Interpersonal Violence*, Vol. 29, No. 12. 2239–2256. DOI: <https://doi.org/10.1177/0886260513517551>

- KRUG, E. G. – DAHLBERG, L. L. – MERCY, J. A. – ZWI, A. B. – LOZANO, R. eds. (2002): *World Report on Violence and Health*. Geneva, World Health Organization.
- LAMBERG, L. (1998): Gay is Okay with APA – Forum Honors Landmark 1973 Events. *JAMA*, Vol. 280, No. 6. 497–499. DOI: <https://doi.org/10.1001/jama.280.6.497>
- LANGVIN, R. – CURNOE, S. (2014): Are Dangerous Offenders Different from Other Offenders? A Clinical Profile. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, Vol. 58, No. 7. 780–801. DOI: <https://doi.org/10.1177/0306624X13481206>
- LANGVIN, R. – CURNOE, S. – BAIN, J. (2000): A Study of Clerics Who Commit Sexual Offenses: Are They Different from Other Sex Offenders? *Child Abuse and Neglect*, Vol. 24, No. 4. 535–545. DOI: [https://doi.org/10.1016/S0145-2134\(00\)00113-7](https://doi.org/10.1016/S0145-2134(00)00113-7)
- LANGVIN, R. – HANDY, L. – RUSSAN, A. E. – DAY, D. (1985): Are Incestuous Fathers Pedophilic, Aggressive or Alcoholic? In HILLSDALE, L. R. ed.: *Erotic Preference, Gender Identity and Aggression in Men: New Research Studies*. Hillsdale (US-NJ), Erlbaum.
- LÅNGSTRÖM, N. – BABCHISHIN, K. M. – FAZEL, S. – LICHTENSTEIN, P. – FRISELL, T. (2015): Sexual Offending Runs in Families: A 37-year Nationwide Study. *International Journal of Epidemiology*, Vol. 44, No. 2. 713–720. DOI: <https://doi.org/10.1093/ije/dyv029>
- LASHER, M. P. – MCGRATH, R. J. – CUMMING, G. F. (2014): Sex Offender Modus Operandi Stability and Relationship with Actuarial Risk Assessment. *Journal of Interpersonal Violence*, Vol. 30, No. 6. 911–927. DOI: <https://doi.org/10.1177/0886260514539757>
- LEA, S. J. – LYNN, N. (2012): Dialogic Reverberations: Police, Domestic Abuse, and the Discontinuance of Cases. *Journal of Interpersonal Violence*, Vol. 27, No. 15. 3091–3114. DOI: <https://doi.org/10.1177/0886260512441075>
- LECLERC, B. – PROULX, J. – BEAUREGARD, E. (2009): Examining the Modus Operandi of Sexual Offenders against Children and its Practical Implications. *Aggression and Violent Behavior*, Vol. 14, No. 1. 5–12. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.avb.2008.08.001>
- LEE, J. K. – JACKSON, H. J. – PATTISON, P. – WARD, T. (2002): Developmental Risk Factors for Sexual Offending. *Child Abuse and Neglect*, Vol. 26, No. 1. 73–92. DOI: [https://doi.org/10.1016/S0145-2134\(01\)00304-0](https://doi.org/10.1016/S0145-2134(01)00304-0)
- LETOURNEAU, E. J. (2002): A Comparison of Objective Measures of Sexual Arousal and Interest: Visual Reaction Time and Penile Plethysmography. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment*, Vol. 14, No. 3. 207–223. DOI: <https://doi.org/10.1023/A:1015366324325>
- LEVENSON, J. – ZGOBA, K. – TEWKSBURY, R. (2007): Sex Offender Residence Restrictions: Sensible Crime Policy or Flawed Logic? *Federal Probation*, Vol. 71, No. 3. 2–9.
- LI, C. K. (1990): ‘The Main Thing is being Wanted’: Some Case Studies on Adult Sexual Experiences with Children. *Journal of Homosexuality*, Vol. 20, Nos. 1–2. 129–143. DOI: https://doi.org/10.1300/J082v20n01_09
- LOGAN, T. – COLE, J. – SHANNON, L. (2007): A Mixed-Methods Examination of Sexual Coercion and Degradation among Women in Violent Relationships – Who Do and Do Not Report Forced Sex. *Violence and Victims*, Vol. 22, No. 1. 71–94. DOI: <https://doi.org/10.1891/vv-v22i1a005>
- LOOMAN, J. – ABRACEN, J. (2010): Comparison of Measures of Risk for Recidivism in Sexual Offenders. *Journal of Interpersonal Violence*, Vol. 25, No. 5. 791–807. DOI: <https://doi.org/10.1177/0886260509336961>
- LUSSIER, P. (2015): Juvenile Sex Offending Through a Developmental Life Course Criminology Perspective An Agenda for Policy and Research. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment*, Vol. 29, No. 1. 51–80. DOI: <https://doi.org/10.1177/1079063215580966>

- LUSSIER, P. – CALE, J. (2013): Beyond Sexual Recidivism: A Review of the Sexual Criminal Career Parameters of Adult Sex Offenders. *Aggression and Violent Behavior*, Vol. 18, No. 5. 445–457. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.avb.2013.06.005>
- MALAMUTH, N. (1981): Rape Proclivity among Males. *Journal of Social Issues*, Vol. 37, No. 4. 138–157. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.1981.tb01075.x>
- MALESKY, L. A. (2007): Predatory Online Behavior: Modus Operandi of Convicted Sex Offenders in Identifying Potential Victims and Contacting Minors over the Internet. *Journal of Child Sexual Abuse*, Vol. 16, No. 2. 23–32. DOI: https://doi.org/10.1300/J070v16n02_02
- MALETZKY, B. M. – STEINHAUSER, C. (2002): A 25-year Follow-Up of Cognitive/Behavioral Therapy with 7,275 Sexual Offenders. *Behavior Modification*, Vol. 26, No. 1. 123–147. DOI: <https://doi.org/10.1177/0145445502262001>
- MARSH, M. – PURDIN, S. – NAVANI, S. (2006): Addressing Sexual Violence in Humanitarian Emergencies. *Global Public Health*, Vol. 1, No. 2. 133–146. DOI: <https://doi.org/10.1080/17441690600652787>
- MARUNA, S. – MANN, R. E. (2006): A Fundamental Attribution Error? Rethinking Cognitive Distortions. *Legal and Criminological Psychology*, Vol. 11, No. 2. 155–177.
- MASSAU, C. – KÄRGEL, C. – WEISS, S. – WALTER, M. – PONSETI, J. – KRUEGER, T. – WALTER, H. – SCHIFFER, B. (2017): Neural Correlates of Moral Judgment in Pedophilia. *Social Cognitive and Affective Neuroscience*, Vol. 12, No. 9. 1490–1499. DOI: <https://doi.org/10.1093/scan/nsx077>
- MATT, H. (2016): Being Naked on the Internet: Young People’s Selfies as Intimate Edgework. *Journal of Youth Studies*, Vol. 20, No. 3. 301–315. DOI: <https://doi.org/10.1080/13676261.2016.1212164>
- MCCLINTOCK, M. K. – HERDT, G. (1996): Rethinking Puberty: The Development of Sexual Attraction. *Current Directions in Psychological Science*, Vol. 5, No. 6. 178–183. DOI: <https://doi.org/10.1111/1467-8721.ep11512422>
- MEARS, D. P. – COCHRAN, J. C. – BALSLES, W. D. – BHATI, A. S. (2016): Recidivism and Time in Prison. *Journal of Criminal Law and Criminology*, Vol. 106, No. 1. 81–122.
- MERCADO, C. C. – BORNSTEIN, B. H. – SCHOPP, R. F. (2006): Decision-Making About Volitional Impairment in Sexually Violent Predators. *Law and Human Behavior*, Vol. 30, No. 5. 587–602. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10979-006-9055-7>
- MILNER, R. J. – WEBSTER, S. D. (2005): Identifying Schemas in Child Molesters, Rapists, and Violent Offenders. *Sexual Abuse a Journal of Research and Treatment*, Vol. 17, No. 4. 425–439. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11194-005-8053-5>
- MOKHBER, N. – AZARPAZHOOH, M. R. – PRAKASH, A. – ZAMPROGNA BALLÈS, J. A. – PRAKASH, A. (2018): The Medical-Legal Aspect of Sexual Deviant Behaviors Due to Brain Lesions: A Case Report and Narrative Review of the Literature. *International Journal of Law and Psychiatry*, Vol. 58. 117–121. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ijlp.2018.01.008>
- MOKROS, A. – HABERMEYER, E. (2016): Regression to the Mean Mimicking Changes in Sexual Arousal to Child Stimuli in Pedophiles. *Archives of Sexual Behavior*, Vol. 45, No. 7. 1863–1867. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10508-015-0652-8>
- MOKROS, A. – OSTERHEIDER, M. – HUCKER, S. J. – NITSCHKE, J. (2011): Psychopathy and Sexual Sadism. *Law and Human Behavior*, Vol. 35, No. 3. 188–199. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10979-010-9221-9>
- MÜLLER, A. R. – RÖDER, M. – FINGERLE, M. (2014): Child Sexual Abuse Prevention Goes Online: Introducing “Cool and Safe” and Its Effects. *Computers and Education*, Vol. 78, September, 60–65. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2014.04.023>

- NELSON P. (1994): *Defending the Devil: My Story as Ted Bundy's Last Lawyer*. New York (US-NY), Morrow.
- NEUTZE, J. – GRUNDMANN, D. – SCHERNER, G. – BEIER, K. M. (2012): Undetected and Detected Child Sexual Abuse and Child Pornography Offenders. *International Journal of Law and Psychiatry*, Vol. 35, No. 3. 168–175. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ijlp.2012.02.004>
- NITSCHKE, J. – ISTREFI, S. – OSTERHEIDER, M. – MOKROS, A. (2012): Empathy in Sexually Sadistic Offenders: An Experimental Comparison with Non-Sadistic Sexual Offenders. *International Journal of Law and Psychiatry*, Vol. 35, No. 3. 165–167. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ijlp.2012.02.003>
- NUNES, K. L. – HERMANN, C. A. – RENEE MALCOM, J. – LAVOIE, K. (2013): Childhood Sexual Victimization, Pedophilic Interest, and Sexual Recidivism. *Child Abuse and Neglect*, Vol. 37, No. 9. 703–711. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2013.01.008>
- NUNES, K. L. – PETTERSEN, C. – HERMANN, C. A. – LOOMAN, J. – SPAPE, J. (2016): Does Change on the MOLEST and RAPE Scales Predict Sexual Recidivism? *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment*, Vol. 28, No. 5. 427–447. DOI: <https://doi.org/10.1177/1079063214540725>
- OLIVER, C. J. – BEECH, A. R. – FISHER, D. – BECKETT, R. (2007): A Comparison of Rapists and Sexual Murderers on Demographic and Selected Psychometric Measures. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, Vol. 51, No. 3. 298–312. DOI: <https://doi.org/10.1177/0306624X06289157>
- OLVER, M. E. – WONG, S. C. (2006): Psychopathy, Sexual Deviance, and Recidivism among Sex Offenders. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment*, Vol. 18, No. 1. 65–82. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11194-006-9006-3>
- ORTMANN, J. (1980): The Treatment of Sexual Offenders: Castration and Antihormone Therapy. *International Journal of Law and Psychiatry*, Vol. 3, No. 4. 443–451. DOI: [https://doi.org/10.1016/0160-2527\(80\)90028-x](https://doi.org/10.1016/0160-2527(80)90028-x)
- PARHI, K. (2018): Boyish Mannerisms and Womanly Coquetry: Patients with the Diagnosis of Transvestitismus in the Helsinki Psychiatric Clinic in Finland, 1954–68. *Medical History*, Vol. 62, No. 1. 50–66. DOI: <https://doi.org/10.1017/mdh.2017.73>
- PERILLO, A. D. – SPADA, A. H. – CALKINS, C. – JEGLIC, E. L. (2014): Examining the Scope of Questionable Diagnostic Reliability in Sexually Violent Predator (SVP) Evaluations. *International Journal of Law and Psychiatry*, Vol. 37, No. 2. 190–197. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ijlp.2013.11.005>
- PHOENIX, C. H. – GOY, R. W. – GERALL, A. A. – YOUNG, W. C. (1959): Organizational Action of Prenatally Administered Testosterone Propionate on the Tissues Mediating Behavior in the Female Guinea Pig. *Endocrinology*, Vol. 65, No. 3. 369–382. DOI: <https://doi.org/10.1210/endo-65-3-369>
- POLASCHEK, D. L. L. – WARD, T. (2002): The Implicit Theories of Potential Rapists. What Our Questionnaires Tell Us. *Aggression and Violent Behavior*, Vol. 7, No. 4. 385–406. DOI: [https://doi.org/10.1016/S1359-1789\(01\)00063-5](https://doi.org/10.1016/S1359-1789(01)00063-5)
- POTGIETER, C. – DE WET, J. (2010): A Descriptive Study of the Modus Operandi of Serial Rapists in South Africa. *Acta Criminologica*, Vol. 23, No. 3. 1–15.
- QUINSEY, V. L. – STEINMAN, C. M. – BERGERSEN, S. G. – HOLMES, T. F. (1975): Penile Circumference, Skin Conductance, and Ranking Responses of Child Molesters, and “Normals” to Sexual and Nonsexual Visual Stimuli. *Behavior Therapy*, Vol. 6, No. 2. 213–219. DOI: [https://doi.org/10.1016/S0005-7894\(75\)80143-2](https://doi.org/10.1016/S0005-7894(75)80143-2)
- RADA, R. T. – LAWS, D. R. – KELLNER, R. (1976): Plasma Testosterone Levels in the Rapist. *Psychosomatic Medicine*, Vol. 38, No. 4. 257–268. DOI: <https://doi.org/10.1097/00006842-197607000-00004>

- RAYMOND, N. C. – COLEMAN, E. – OHLERKING, F. – CHRISTENSON, G. A. – MINER, M. (1999): Psychiatric Comorbidity in Pedophilic Sex Offenders. *American Journal of Psychiatry*, Vol. 156, No. 5. 786–788.
- REBOCHO, M. F. – SILVA, P. (2014): Target Selection in Rapists: The Role of Environmental and Contextual Factors. *Aggression and Violent Behavior*, Vol. 19, No. 1. 42–49. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.avb.2013.12.003>
- REID, J. A. – BEAUREGARD, E. – FEDINA, K. M. – FRITH, E. N. (2014): Employing Mixed Methods to Explore Motivational Patterns of Repeat Sex Offenders. *Journal of Criminal Justice*, Vol. 42, No. 2. 203–212. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2013.06.008>
- ROBERTS, L. W. – DORITY, K. – BALON, R. – LOUIE, A. K. – BERESIN, E. V. – COVERDALE, J. H. (2016): Academic Psychiatry's Role in Addressing Campus Sexual Assault. *Academic Psychiatry*, Vol. 40, No. 4. 567–571. DOI: <https://doi.org/10.1007/s40596-016-0543-x>
- ROMER, D. (2010): Adolescent Risk Taking, Impulsivity, and Brain Development: Implications for Prevention. *Developmental Psychobiology*, Vol. 52, No. 3. 263–276. DOI: <https://doi.org/10.1002/dev.20442>
- ROSSMO, D. K. (2000): *Geographic Profiling*. Boca Raton (US-FL), CRC Press. DOI: <https://doi.org/10.4324/9780367802011>
- SAUNDERS, R. (1998): The Legal Perspective on Stalking. In MALOY, J. R. ed.: *The Psychology of Stalking: Clinical and Forensic Perspectives*. San Diego (US-CA), Academic Press. 25–50. DOI: <https://doi.org/10.1016/B978-012490560-3/50021-9>
- SCHAEFER, G. A. – MUNDT, I. A. – FEELGOOD, S. – HUPP, E. – NEUTZE, J. – AHLERS, C. J. – GOECKER, D. – BEIER, K. M. (2010): Potential and Dunkelfeld Offenders: Two Neglected Target Groups for Prevention of Child Sexual Abuse. *International Journal of Law and Psychiatry*, Vol. 33, No. 3. 154–163. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ijlp.2010.03.005>
- SCHIFFER, B. – AMELUNG, T. – POHL, A. – KAERGEL, C. – TENBERGEN, G. – GERWINN, H. – MOHNKE, S. – MASSAU, C. – MATTHIAS, W. – WEISS, S. – MARR, V. – BEIER, K. M. – WALTER, M. – PONSETI, J. – KRÜGER, T. H. C. – SCHILTZ, K. – WALTER, H. (2017): Gray Matter Anomalies in Pedophiles with and without a History of Child Sexual Offending. *Translational Psychiatry*, Vol. 7, No. 5. DOI: <https://doi.org/10.1038/tp.2017.96>
- SETO, M. C. (2004): Pedophilia and Sexual Offenses against Children. *Annual Review of Sex Research*, Vol. 15. 321–361.
- SETO, M. C. (2012): Is Pedophilia a Sexual Orientation? *Archives of Sexual Behavior*, Vol. 41, No. 1. 231–236. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10508-011-9882-6>
- SETO, M. C. (2017): The Puzzle of Male Chronophilias. *Archives of Sexual Behavior*, Vol. 46, No. 8. 3–22. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10508-017-1039-9>
- SETO, M. C. – HARRIS, G. T. – RICE, M. E. – BARBAREE, H. E. (2004): The Screening Scale for Pedophilic Interests Predicts Recidivism among Adult Sex Offenders with Child Victims. *Archives of Sexual Behavior*, Vol. 33, No. 5. 455–466. DOI: <https://doi.org/10.1023/B:ASEB.0000037426.55935.9c>
- SETO, M. C. – LALUMIÈRE, M. L. (2010): What is So Special about Male Adolescent Sexual Offending? A Review and Test of Explanations Through Meta-Analysis. *Psychological Bulletin*, Vol. 136, No. 4. 526–575. DOI: <https://doi.org/10.1037/a0019700>
- SETO, M. C. – MURPHY, W. D. – PAGE, J. – ENNIS, L. (2003): Detecting Anomalous Sexual Interests among Juvenile Sex Offenders. *Annals of the New York Academy of Sciences*, Vol. 989, No. 1. 118–130. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1749-6632.2003.tb07298.x>

- SETO, M. C. – SANDLER, J. C. – FREEMAN, N. J. (2017): The Revised Screening Scale for Pedophilic Interests: Predictive and Concurrent Validity. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment*, Vol. 29, No. 7. 636–657. DOI: <https://doi.org/10.1177/1079063215618375>
- SHUGERMAN, E. (2018): Larry Nassar: \$500m Settlement Reached with Sexual Abuse Victims of the Former US Athletics Doctor. *Independent*, 2018. 05. 16. Elérhető: www.independent.co.uk/news/world/americas/larry-nassar-latest-victims-settlement-us-athletics-doctor-sexual-assault-how-much-a8354681.html (A letöltés dátuma: 2018. 07. 20.)
- SIGRE-LEIRÓS, V. – CARVALHO, J. – NOBRE, P. (2015): Cognitive Schemas and Sexual Offending: Differences between Rapists, Pedophilic and Nonpedophilic Child Molesters, and Nonsexual Offenders. *Child Abuse and Neglect*, Vol. 40. 81–92. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.chia-bu.2014.10.003>
- SILVANI, M. – MONDAINI, N. – ZUCCHI, A. (2015): Androgen Deprivation Therapy (Castration Therapy) and Pedophilia: What's New. *Archivio italiano di urologia, andrologia*, Vol. 87, No. 3. 222–226. DOI: <https://doi.org/10.4081/aiua.2015.3.222>
- SMALLBONE, S. W. – WORTLEY, R. K. (2001): Child Sexual Abuse: Offender Characteristics and Modus Operandi. *Trends & Issues in Crime and Criminal Justice*, No. 193. Elérhető: www.se-casa.com.au/assets/Statistics/child-sexual-abuse-offender-characteristics-and-modus-operandi.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 07. 20.)
- SMALLBONE, S. W. – WORTLEY, R. K. (2004): Criminal Diversity and Paraphilic Interests among Adult Males Convicted of Sexual Offenses against Children. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, Vol. 48, No. 2. 175–188. DOI: <https://doi.org/10.1177/0306624X03258477>
- SMITH, R. S. (1976): Voyeurism: A Review of Literature. *Archives of Sexual Behavior*, Vol. 5, No. 6. 585–608. DOI: <https://doi.org/10.1007/bf01541221>
- SNYDER, H. N. (2000): *Sexual Assault of Young Children as Reported to Law Enforcement: Victim, Incident, and Offender Characteristics. A NIBRS Statistical Report*. Washington, D. C., Office of Justice Programs.
- SNYDER, H. N. – MULAKO-WANGOTA, J. (2014): *Arrest Data Analysis Tool*. Washington, D. C., Bureau of Justice Statistics.
- SPITZER, R. L. (1981): The Diagnostic Status of Homosexuality in DSM-III: A Reformulation of the Issues. *The American Journal of Psychiatry*, Vol. 138, No. 2. 210–215. DOI: <https://doi.org/10.1176/ajp.138.2.210>
- SREENIVASAN, S. – WEINBERGER, L. E. – FRANCES, A. – CUSWORTH-WALKER, S. (2010): Alice in Actuarial-Land: Through the Looking Glass of Changing Static-99 Norms. *The Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law*, Vol. 38, No. 3. 400–406.
- STANDER, V. A. – THOMSEN, C. J. (2016): Sexual Harassment and Assault in the U.S. Military: A Review of Policy and Research Trends. *Military Medicine*, Vol. 181, No. 1. 20–27. DOI: <https://doi.org/10.7205/MILMED-D-15-00336>
- STEVENS, P. E. – HALL, J. M. (1991): A Critical Historical Analysis of the Medical Construction of Lesbianism. *International Journal of Health Services*, Vol. 21, No. 2. 291–307. DOI: <https://doi.org/10.2190/R2AW-MTCR-U0Q7-XMMY>
- STOLÉRU, S. (2008): The Brain, Androgens, and Pedophilia. In PFAFF, D. W. – KORDON, C. – CHANSON, P. eds.: *Hormones and Social Behavior*. Berlin–Heidelberg, Springer. 163–175.
- STURUP, G. K. (1953): Sexual Offenders and Their Treatment in Denmark and Other Scandinavian Countries. *International Review of Criminal Policy*, Vol. 4. 1–19.

- SWAN, S. C. – GAMBONE, L. J. – CALDWELL, J. E. – SULLIVAN, T. P. – SNOW D. L. (2008): A review of research on women's use of violence with male intimate partners. *Violence and Victimization*.; Vol. 23, No. 3: 301-314. https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2968709/?fbclid=IwAR0JH5j_EZ2k9pqNRO-RFfpJP5q1uTNP5mkIJ8ZMNkjLVsULYNOLW_A3ss
- SWISS, S. – JENNINGS, P. J. – ARYEE, G. V. – BROWN, G. H. – JAPPAH-SAMUKAI, R. M. – KAMARA, M. S. – SCHAACK, R. D. – TURAY-KANNEH, R. S. (1998): Violence against Women during the Liberian Civil Conflict. *JAMA*, Vol. 279, No. 8. 625–629. DOI: <https://doi.org/10.1001/jama.279.8.625>
- TELEGRAPH REPORTERS (2016): Britain's 'Worst Paedophile' Richard Huckle Handed 22 Life Sentences. *Telegraph Reporters*, 2016. 06. 06. Elérhető: www.telegraph.co.uk/news/2016/06/06/britains-worst-paedophile-richard-huckle-handed-23-life-sentence (A letöltés dátuma: 2018. 07. 20.)
- TENBERGEN, G. – WITTFOTH, M. – FRIELING, H. – PONSETI, J. – WALTER, M. – WALTER, H. – BEIER, K. M. – SCHIFFER, B. – KRUGER, T. H. (2015): The Neurobiology and Psychology of Pedophilia: Recent Advances and Challenges. *Frontiers in Human Neuroscience*, Vol. 9, No. 344. DOI: <https://doi.org/10.3389/fnhum.2015.00344>
- THIBAUT, F. – DE LA BARRA, F. – GORDON, H. – COSYNS, P. – BRADFORD, J. M.; (2010): The World Federation of Societies of Biological Psychiatry (WFSBP) Guidelines for the Biological Treatment of Adolescent Sexual Offenders with Paraphilias. *The World Journal of Biological Psychiatry*, Vol. 17, No. 1. 604–655. DOI: <https://doi.org/10.3109/15622975.2015.1085598>
- THIBAUT, F. (2012): Pharmacological Treatment of Paraphilias. *The Israel Journal of Psychiatry and Related Sciences*, Vol. 49, No. 4. 297–305.
- TOST, H. – VOLLMERT, C. – BRASSEN, S. – SCHMITT, A. – DRESSING, H. – BRAUS, D. F. (2004): Pedophilia: Neuropsychological Evidence Encouraging a Brain Network Perspective. *Medical Hypotheses*, Vol. 63, No. 3. 528–531. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.mehy.2004.03.004>
- TOWNSLEY, M. – SIDEBOTTOM, A. (2010): All Offenders are Equal, but Some are More Equal than Others: Variation in Journeys to Crime between Offenders. *Criminology*, Vol. 48, No. 3. 897–917. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.2010.00205.x>
- TSOPELAS, C. – TSETSOU, S. – NTOUNAS, P. – DOUZENIS, A. (2012): Female Perpetrators of Sexual Abuse of Minors: What are the Consequences for the Victims? *International Journal of Law and Psychiatry*, Vol. 35, No. 4. 305–310. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ijlp.2012.04.003>
- TURNER, D. – BRIKEN, P. (2018): Treatment of Paraphilic Disorders in Sexual Offenders or Men with a Risk of Sexual Offending With Luteinizing Hormone-Releasing Hormone Agonists: An Updated Systematic Review. *Journal of Sexual Medicine*, Vol. 15, No. 1. 77–93. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jsxm.2017.11.013>
- TURNER, D. – GREGÓRIO HERTZ, P. – SAUTER, J. – BRIKEN, P. – RETTENBERGER, M. (2018): Pharmacological Treatment of Sexual Offenders in German Outpatient Treatment Centers. *International Clinical Psychopharmacology*, Vol. 33, No. 6. DOI: <https://doi.org/10.1097/YIC.0000000000000222>
- TURNER, D. – RETTENBERGER, M. – LOHMANN, L. – EHER, R. – BRIKEN, P. (2014): Pedophilic Sexual Interests and Psychopathy in Child Sexual Abusers Working with Children. *Child Abuse and Neglect*, Vol. 38, No. 2. 326–335. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2013.07.019>
- US DEPARTMENT OF DEFENSE (1995): *Department of Defense Military Equal Opportunity (MEO) Program* (Directive No. 1350.2). Washington, D. C., US Department of Defense.
- US DEPARTMENT OF DEFENSE (2013): *Sexual Assault Prevention and Response (SAPR) Program Procedures* (Instruction No. 6495.02). Washington, D. C., US Department of Defense.

- VAN DEN BERG, C. – BEIJERSBERGEN K. – NIEUWBEERTA P. – DIRKZWAGER A. (2017): Sex Offenders in Prison: Are They Socially Isolated? *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment*, Vol. 30, No. 7. 828–845. DOI: <https://doi.org/10.1177/1079063217700884>
- VINKERS, D. J. – DE BEURS, E. – BARENDREGT, M. – RINNE, T. – HOEK, H. W. (2011): The Relationship between Mental Disorders and Different Types of Crime. *Criminal Behaviour and Mental Health*, Vol. 21, No. 5. 307–320. DOI: <https://doi.org/10.1002/cbm.819>
- WAKEFIELD, J. C. (2011): DSM-5 Proposed Diagnostic Criteria for Sexual Paraphilias: Tensions between Diagnostic Validity and Forensic Utility. *International Journal of Law and Psychiatry*, Vol. 34, No. 3. 195–209. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ijlp.2011.04.012>
- WALTERS, G. D. – DEMING, A. – ELLIOTT, W. N. (2009): Assessing Criminal Thinking in Male Sex Offenders with the Psychological Inventory of Criminal Thinking Styles. *Criminal Justice and Behavior*, Vol. 36, No. 10. 1025–1036. DOI: <https://doi.org/10.1177/0093854809342200>
- WARREN, J. I. – DIETZ, P. E. – HAZELWOOD, R. R. (2013): The Collectors: Serial Sexual Offenders Who Preserve Evidence of Their Crimes. *Aggression and Violent Behavior*, Vol. 18, No. 6. 666–672. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.avb.2013.07.020>
- WHITTLE, H. C. – HAMILTON-GIACHRITSIS, C. E. – BEECH, A. R. (2014): In Their Own Words: Young Peoples' Vulnerabilities to Being Groomed and Sexually Abused Online. *Psychology*, Vol. 5, No. 10. 1185–1196. DOI: <https://doi.org/10.4236/psych.2014.510131>
- WIJMAN, M. – BIJLEVELD, C. – HENDRIKS, J. (2010): Women Don't Do Such Things! Characteristics of Female Sex Offenders and Offender Types. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment*, Vol. 22, No. 2. 135–156. DOI: <https://doi.org/10.1177/1079063210363826>
- WILLIAMS, K. S. – BIERIE, D. M. (2015): An Incident-Based Comparison of Female and Male Sexual Offenders. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment*, Vol. 27, No. 3. 235–257. DOI: <https://doi.org/10.1177/1079063214544333>
- WILSON, G. D. – COX, D. N. (1983): *The Child-Lovers: A study of Paedophiles in Society*. London, Peter Owen.
- The Law Pages*. Elérhető: www.thelawpages.com/court-cases/maximums.php (A letöltés dátuma: 2018. 07. 20.)
- YATES, P. M. (2013): Treatment of Sexual Offenders: Research, Best Practices, and Emerging Models. *The International Journal of Behavioral Consultation and Therapy*, Vol. 8, Nos. 3–4. 89–95. DOI: <https://doi.org/10.1037/h0100989>

Ajánlott irodalom

- BERECZKEI T. (2003): *Evolúciós pszichológia*. Budapest, Osiris. 156–161.
- PARTI K. – SZABÓ J. – VIRÁG Gy. (2017): Szexuális erőszak, egy empirikus kutatás tanulságai. *Kriminológiai Közlemények*, 77. kötet. 129–153.